

SANOISTA TEKUIHIN

Maaseudun ja kaupungin käytännön vuorovaikutuksen mahdollisuudet

**Eija Rissanen
Miia Mäntylä**

**Vaasan yliopisto
Levón-instituutti**

2003

TUTKIMUKSESTA KÄSIKIRJAKSI.....	4
MITÄ ON MAASEUDUN JA KAUPUNGIN VUOROVAIKUTUS?	6
Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus alueellisessa kehittämistyössä	7
Suppeaa ja laajaa vuorovaikutusta	8
MAASEUDUN JA KAUPUNGIN VUOROVAIKUTUS KÄYTÄNNÖSSÄ	11
Vuorovaikutuksen käytäntöjä	11
Vuorovaikutuksen mahdollisuudet ja tarpeet	11
Vuorovaikutuksen edistäminen ja aloitteenteko	12
Esteet vuorovaikutuksen kehittämislle	13
Vuorovaikutuksen hyödyt	14
TOIMIJALÄHTÖINEN MAASEUDUN JA KAUPUNGIN VUOROVAIKUTUS	16
Kansalaisjärjestöt ja seur	16
Vuorovaikutuksen käytäntöjä	16
4H-kerho laajentanut toimintaansa kaupunkeihin	16
Urheiluseurojen yhteistyöllä pitkät perinteet	17
Kylätoimikunnat ja asukasyhdistykset vahvistamassa yhteistyötään	18
Yhdistykset ja järjestöt kantavat kortensa kekoon	20
Vuorovaikutuksen hyödyt	21
Yritykset	22
Vuorovaikutuksen käytäntöjä	22
Maaseutu- ja elämysmatkailu.....	22
Tapahtumat	22
Lähiruoka ja suoramyyni	23
Markkinointi	24
Alihankinta.....	24
Vuorovaikutuksen hyödyt	25
Kunnat	27
Vuorovaikutuksen käytäntöjä	27
Hallintoyhteistyö.....	27
Markkinointiyhteistyö	28
Kulttuuriyhteistyö	29
Nuorisoon liittyvä yhteistyö	29
Terveystoimintoyhteistyö	30
Urheiluun liittyvä yhteistyö.....	30
Hankeyhteistyö.....	30
Vuorovaikutuksen hyödyt	31
Koulut	32

Vuorovaikutuksen käytäntöjä	32
Peruskoulujen tekemä yhteistyö.....	32
Peruskoulun ja muun tahon yhteistyö	33
Toisen asteen oppilaitosten vuorovaikutus.....	33
Kansalaisopistojen vuorovaikutus.....	34
Vuorovaikutuksen hyödyt	35
TOIMIJALÄHTÖISISTÄ TARVELÄHTÖISIIN HANKKEISIIN.....	36
Sosiaalisen kanssakäymisen muotoja asukkaille	36
Elämänlaatua vanhuksille	37
Maaseudun ja kaupungin lapset ja nuoret lähemmäs toisiaan	38
Monipuolisuutta koulutusmahdollisuuksiin	40
Tehokkuutta julkisiin palveluihin	43
Potkua markkinointiin yhteistyöllä	44
Luovaa yhteistyötä yritystoimintaan	46
Matkailussa kehittämismahdollisuuksia	47
Lähirooka – elämyksiä ja puhdasta ruokaa	49
Eri teemoja yhdistävissä hankkeissa toimivaa kumppanuutta	51
YHTEENVETO – TEORIASTA KÄYTÄNTÖÖN	57
LÄHTEET	60
LIITE 1.....	61
LIITE 2.....	62
LIITE 3.....	63

TUTKIMUKSESTA KÄSIKIRJAKSI

Käsillä oleva julkaisu perustuu Vaasan yliopiston Levón-instituutin tekemään tutkimukseen aiheesta *Maaseudun ja kaupungin suppean vuorovaikutuksen mahdollisuudet*. Tutkimuksen tuloksena on syntynyt tämä julkaisu, jota voitaneen nimittää maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen käsikirjaksi. Käsikirjan on tarkoitus toimia kimmokkeena käytännössä toteutettaville vuorovaikutushankkeille. Se toimii keskustelun virittäjänä maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen mahdollisuuksista. Lisäksi se voi toimia koulutusmateriaalina vuorovaikutuksen ympärille kehitettävissä koulutustapahtumissa. Rajoituksina mainittakoon, että se ei ole täydellinen tai kattava teos vuorovaikutustematiikasta. Käsikirja toimii avauksena käytännönläheiselle keskustelulle aiheesta, joka on pinnalla, mutta josta ei täsmällisesti tiedetä, mitä se pitää tai voisi pitää sisällään. Käsikirjalla muun muassa tuetaan kaupungissa ja maaseudulla toimivien kansalaisjärjestöjen sekä pienten ja keskisuurten yritysten verkottumista.

Tutkimuksen toteuttaminen

Maaseudun ja kaupungin suppean vuorovaikutuksen mahdollisuudet -hankkeeseen valittiin yhteensä neljä kaupunkiseutua Itä-, Pohjois-, Etelä- ja Länsi-Suomesta. Mukaan otettiin Kuopio, Rovaniemi, Hämeenlinna ja Seinäjoki sekä niitä ympäröivät maaseudut niin, että kaupunkien läheinen maaseutu, ydinmaaseutu ja harvaan asuttu maaseutu olivat edustettuina. Tutkimukseen mukaan valikoituneet kunnat ja kaupungit olivat siten **Kuopion** ympäriltä Vehmersalmi, Tuusniemi, Suonenjoki, Siilinjärvi, Nilsiä, Maaninka, Karttula, Leppävirta ja Juankoski. **Rovaniemen** ympäristöstä mukaan otettiin Pello, Rovaniemen maalaiskunta, Tervola, Tornio ja Ylitornio ja **Hämeenlinnan** läheltä Hauho, Hattula, Lammi, Janakkala, Renko ja Tuulos. **Seinäjoen** alueelta tutkimukseen valittiin Ylistaro, Peräseinäjoki, Nurmo, Lapua, Jalasjärvi ja Ilmajoki.

Tutkimusasetelmalla tavoiteltiin valtakunnallisuutta. Mukana olevat keskuskaupungit ovat kooltaan 30 000–100 000 asukasta. Pienemmät kaupungit olisivat olleet tutkimuksen kannalta liian maalaismaisia, isommilta taas puuttuisi tarpeeksi vahva yhteys maaseutuun.

Tutkimuksessa haastateltiin puhelimitse 80 henkilöä jaettuna tasaisesti mukana oleville neljälle keskusseudulle. Haastatteluaiheet käsittivät maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen käytäntöjä, mahdollisuuksia, tarpeita, esteitä ja hyötyjä. Puhelinhaastattelut toimivat pohjana myöhemmässä vaiheessa toteutetuille ryhmäkeskusteluille. Haastattelut kohdistettiin kansalaisjärjestöille, pk-yrityksille, kuntien johtaville viranhaltijoille ja kunnallispoliitikoille. Haastateltaviksi kansalaisjärjestöiksi valittiin kylätoimikuntia ja kaupunginosien asukasyhdistyksiä. Lisäksi haastateltiin koulujen edustajia niin kaupungista kuin maaltakin. Puhelinhaastattelut toteutettiin kolmi-vaiheisesti: ensin otettiin vastaajaan yhteyttä puhelimitse ja sen jälkeen lähetettiin hänelle lomake sähköpostilla tai perinteisessä postissa ja soitettiin haastattelu ennalta sovittuna ajankohtana. Tällä tavoin toivottiin saatavan pohdittuja vastauksia vuorovaikutusmahdollisuuksista. Haastattelurunko on liitteenä 1.

Puhelinhaastatteluista saatujen näkemysten ja ideoiden pohjalta järjestettiin neljä ryhmähaastattelu- tai keskustelutilannetta tutkimukseen valituilla keskusseuduilla. Kukin tilaisuus kesti puoli päivää, alkaen klo 08.30 ja päättyen klo 12.30 (päivän ohjelma liitteenä 2). Haastatteluihin valittiin noin kymmenen osallistujaa asukkaista, kansalaisjärjestöistä, yrityksistä ja kunnista siten, että useimmille kaupungin edustajalle löytyi vastinpari maaseudulta. Keskustelujen tarkoituksena oli kehitellä konkreettisia maaseutujen ja kaupunkien välisen suppean vuorovaikutuksen sisältöjä. Pyrkimyksenä oli löytää sellaisia ideoita, joita voitaisiin lähteä toteuttamaan välittömästi. Keskustelut johdettiin ideariihä -tyyppisesti ¹ (kuvaus menetelmästä liitteenä 3).

Ryhmähaastattelujen teemat käsittelivät maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusta työn, kaupallisen toiminnan, vapaa-ajan, harrastuksien ja kulttuurin näkökulmasta. Mitä vuorovaikutus on ollut? Miten sitä voitaisiin kehit-

¹ Tietoa ideariihä-tekniikasta ja sen johdannaisista saa mm. Risto Harisaloon kirjasta *Aivoriihä ideointitekniikkana* ja sen johdannaiset: raportti luovan työskentelyn tekniikoista kunnallishallinnossa.

tää? Mitä konkreettisia toimia olisi mahdollista käynnistää? Tavoitteena oli löytää sellaisia suppean vuorovaikutuksen asetelmia, joiden soveltaminen on mahdollista mahdollisimman monilla keskusseuduilla.

Tutkimushankkeen tavoitteena oli myös kehittää työskentelytapa, jonka avulla kaupunki/maaseutu - vuorovaikutusta pystytään "hankkeistamaan". Tutkimusraportti on samalla käsikirja, jota esimerkiksi kylätoimikunnat ja kaupunginosayhdistykset voivat käyttää apuvälineenään vuorovaikutuksen asetelmia ja mahdollisuuksia pohtiessaan.

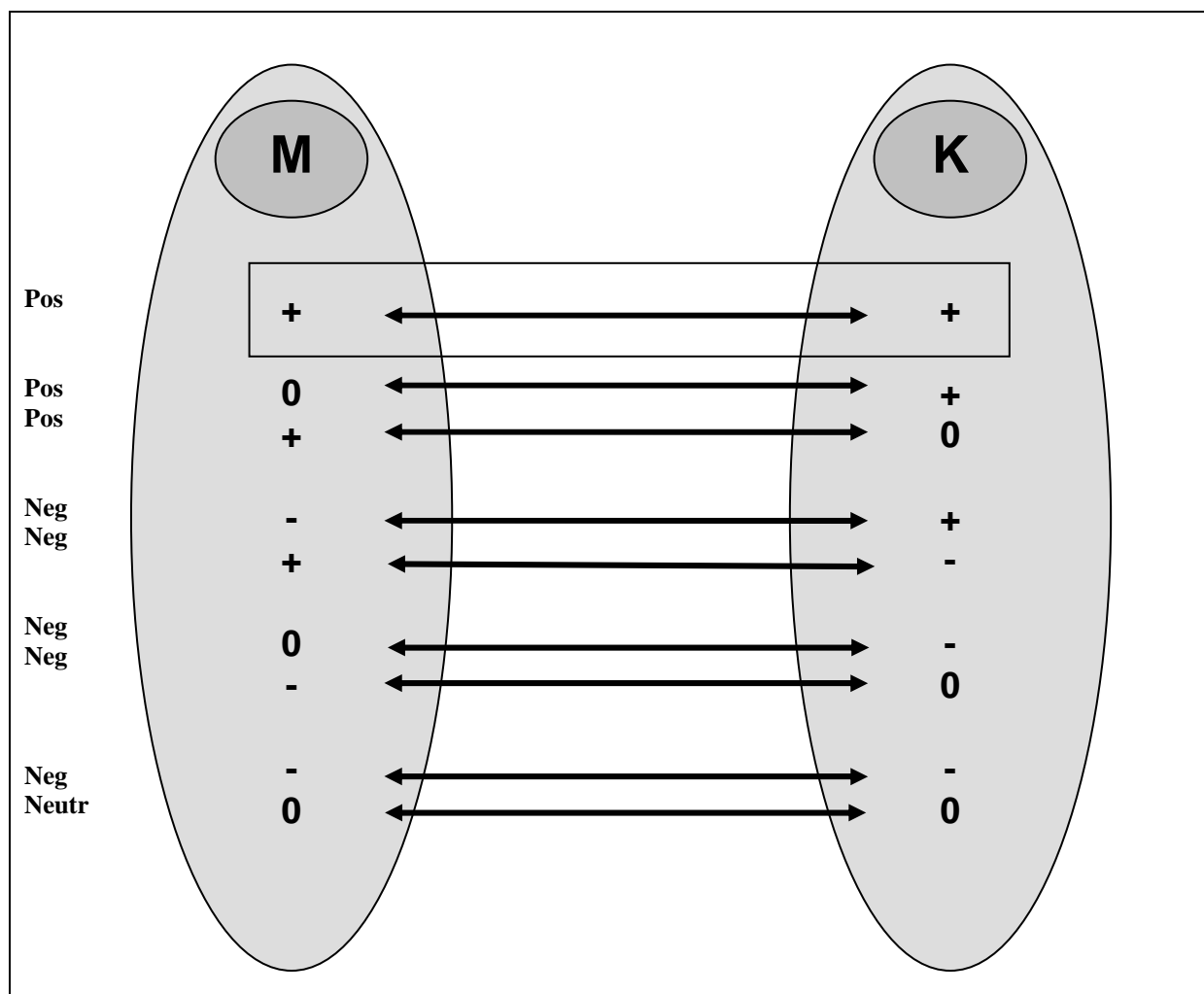
Puhelin- ja ryhmähaastattelut tehtiin syksyllä 2002.

MITÄ ON MAASEUDUN JA KAUPUNGIN VUOROVAIKUTUS?

Kaupungit ovat sidoksissa niitä ympäröivään maaseutuun. Toisaalta monien maaseutualueiden tulevaisuus riippuu entistä enemmän kaupunkien kehityksestä. Kaupunkia ja sitä ympäröivää maaseutua on tarkasteltava vuorovaikutukseen perustavana kokonaisuutena. Molempien alueiden edun mukaista onkin luoda kaksisuuntaiseen vuorovaikutukseen perustuvia ja alueiden ominaispiirteet huomioon ottavia yhteistyön muotoja, ei ainoastaan tyytyä yhtä osapuolta hyödyttävään tai tavoitteettomaan, lähinnä satunnaiseen vuorovaikutukseen. Uusia virikkeitä ja yhteistyöideoita voidaan odottaa saatavan, kun kaupungin ja maaseudun vuorovaikutusta arvioidaan uudelleen.

Vuorovaikutus on kaksisuuntaista kommunikaatiota. Tarkemmin määriteltynä se on toimia, joita kaksi (tai useampia) osapuolta tekee yhteistyössä ja jotka vaikuttavat toiseen tai molempiin osapuoliin. Hyötyjänä voi olla joko toinen osapuoli tai molemmat. Joissain tapauksissa voi olla, että toinen osapuoli hyötyy toisen kustannuksella. Vuorovaikutus voidaan jakaa positiiviseen, negatiiviseen ja neutraaliin vuorovaikutukseen. Positiivisessa vuorovaikutuksessa molemmat osapuolet hyötävät tai toinen hyötyy, mutta toiselle tulos on neutraali. Negatiivisessa vuorovaikutuksessa molemmat osapuolet häviävät, toinen häviää ja toiselle tilanne on muuttumaton tai toinen häviää ja toinen hyötyy toisen kustannuksella. Neutraalissa vuorovaikutuksessa kumpikaan ei hyödy, mutta ei myöskään häviä. Yleensä vuorovaikutusta motivoivat siitä saatavat hyödyt.

Oheisessa kuvassa 1 on kuvattu maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen eri mahdollisuuksia. Tavoitteena on niin sanottu win-win-tilanne (kehystetty kuvassa), jossa molemmat osapuolet hyötävät. Tämä asetelma kuvaa aitoa kumppanuutta. Tilanne, jossa toinen hyötyy, mutta toiselle tilanne on neutraali, on sekin myönteinen, mutta ei riittävä. Hyötyjänä voi olla joko maaseutu tai kaupunki. Tärkeintä on, ettei vuorovaikutus olisi toista osapuolta riistävää, vaan mieluiten tasapuolisesti molempia hyödyttävää. Uhkana on, että vuorovaikutus on sekä kaupungin että maaseudun näkökulmasta joko neutraalia tai negatiivista. Tässä tapauksessa osapuolet ovat etäännyneet hyvin kauas toisistaan. Maaseutu ja kaupunki elävät omaa elämäänsä, osapuolten kohtaaminen on satunnaista ja niiden vastakkainasettelu on kärjistynyttä. Onneksemme tämä uhkakuva lienee vain teoreettinen. Tulevaisuudessa on tärkeintä, että pyritään vuorovaikutukseen, jossa sekä maaseutu että kaupunki aidosti hyötävät.

Kuva 1. Positiivinen (+), negatiivinen (-) ja neutraali (O) maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus.

Kaupunkimaisten ja maaseutumaiden väliin sidokset ovat tiiviitä erityisesti tiheään asutuilla alueilla. Maaseutualueet hyötyvät esimerkiksi kaupunkien kulttuuritarjonnasta ja kaupungit vuorostaan maaseutualueiden vapaa-ajan- ja virkistysmahdollisuuksista. Myöskään paikallisia ongelmia ei voida enää nykyisin ratkaista tarkastelematta kaupunkia ja maaseutua yhdessä. Maaseutua ja kaupunkia voidaan – ja niitä tulisi – pitää pikemminkin kumppaneina kuin kilpailijoina.

Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus alueellisessa kehittämistyössä

EU:n jäsenvaltioiden yhteistyönä laaditun ESDP-asiakirjan (Euroopan aluesuunnittelu ja aluekehityksen suuntaviivat) yhtenä keskeisenä tavoitteena on kaupungin ja maaseudun suhteen uudistaminen kumppanuuden hengessä. Ohjelma-asiakirjan mukaan kumppanuus edel-

lyttää tasa-arvoa ja riippumattomuutta, vapaaehtoisuutta, hallinnollisten olosuhteiden huomioinnosta sekä yhteistä vastuuta ja hyötyä. (Euroopan komissio ESDP Euroopan alue-suunnittelun ja aluekehityksen suuntaviivat 1999: 25–26). Myös Suomen aluekehittämissuunnitelmissa maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus on tuotu esiin. Suomen tavoite 1 ja 2 -ohjelmissa maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus on nostettu läpäisyperiaatteeksi ohjelmakaudella 2000–2006. Kansallinen aluekeskusohjelma edellyttää kaupunkien ja maaseutujen vuorovaikutuksen konkreettisten sisältöjen etsimistä. Toimintaryhmytyössä maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus on otettu yhdeksi erikseen valittavaksi teemaksi. (Schmidt-Thóme 2002: 48–52.)

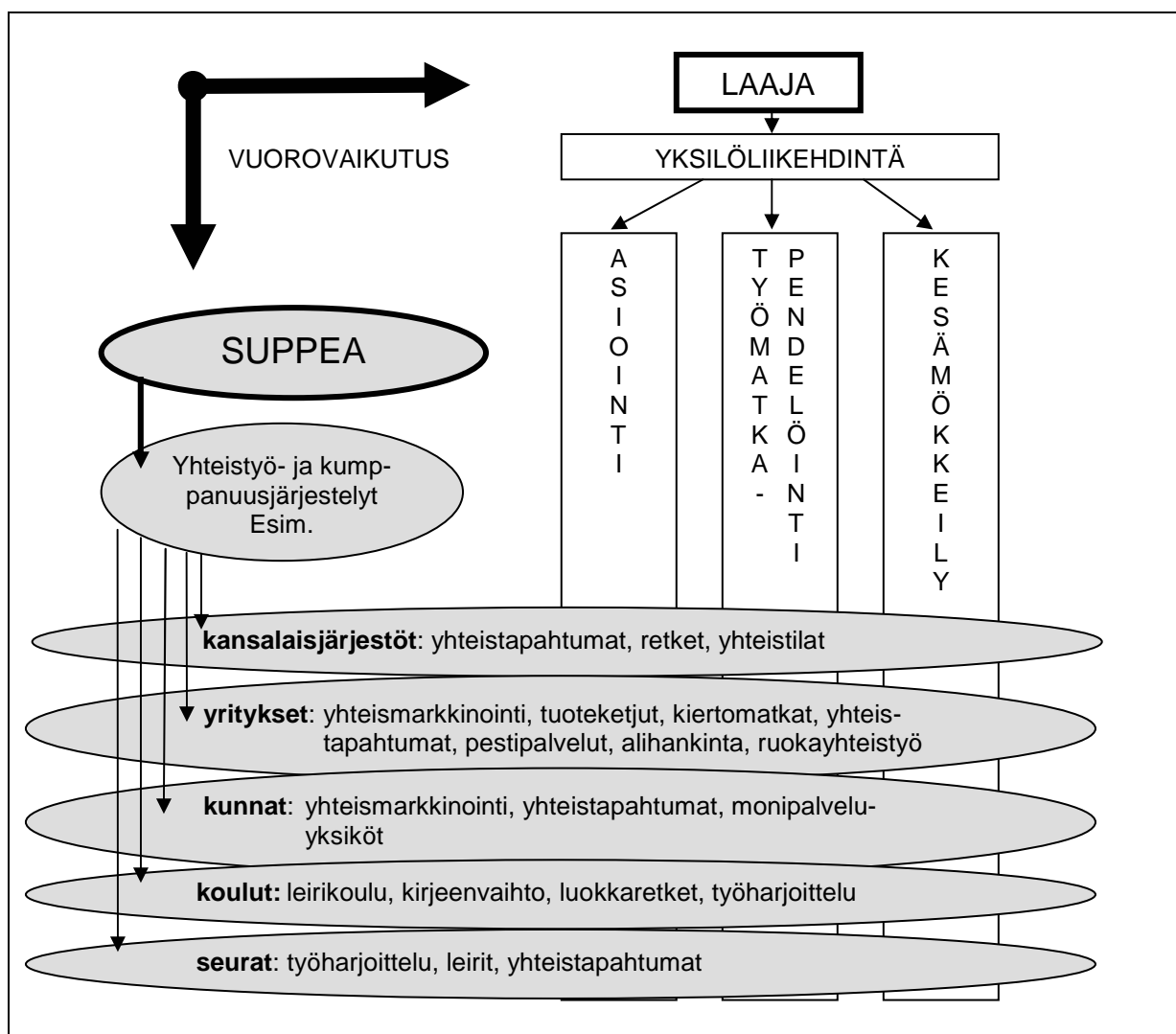
Huolimatta siitä, että maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus on alueellisessa kehittämistyössä nostettu esille, käytännön tulokset ovat monesti jääneet syntymättä. Tavoite-ohjelmissa maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusteema on jäänyt pelkälle ohjelmakirjatasolle, koska teemaa ei ole edellytetty hankevalintakriteeristöissä. Läpäisyperiaatteena olevan teeman toteutuminen on ollut lähes sattumanvaraista. Aluekeskusohjelma on korostanut kaupunkiseutujen roolia kehityksen vetureina, eli kärjistäen maaseutu olisi ikään kuin kivireki, jota kaupunki joutuu perässään vetämään: yhteistyön rikkautta ei nähdä.

Tähän saakka pisimmälle maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen edistämiseksi käytännön tasolla on päästy paikallisella toimintaryhmytyöllä. Terävimmillään vuorovaikutus on ollut silloin, kun se on valittu toimintalinjaksi tai erikoisteemaksi. Tällöin vuorovaikutuksen edistämiseen alueella on sitouduttu. Kuitenkin toimintaryhmytyön omat säännöt estävät vuorovaikutuksen täysipainoista toteutumista. Vaikka pääosa Suomen kaupungeista on kokonaisuudessaan LEADER- ja POMO-ohjelmissa, maaseutu-kaupunki-yhteistyötä haittaa se, että suurimpien kaupunkien (yli 20 000 asukasta) kaava-alueet on jätetty toimintaryhmyalueiden ulkopuolelle (Suomen Leader+-ohjelma 2001: 70; POMO+-toimintaryhmyt ja niiden kehittämisuunnitelmien toteuttaminen 2001–2006 – toimeenpanoasiakirja 2001: 11). Toimintaryhmyt itsessään on hyvä käytännön vuorovaikutushankkeiden suunnittelun ja toteutuksen foorumi, sillä sen toiminta perustuu valtion, kuntien, yhdistysten, yritysten ja aktiivisten kansalaisten tasavertaiseen kumppanuuteen. Niillä alueilla, joilla kaupunki ei kuulu toiminta-alueeseen, lähtökohdat tasa-arvoiselle kumppanuudelle ovat huonot.

Ongelmana maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen idealistisimmalle toteutumiselle on käsitteen ymmärtämisen vaikeus. Euroopan tasolta lähtenyt ”urban-rural-partnership” -käsite on suomen kielellä vakiintunut epämääräiseen vuorovaikutuksen käsitteeseen, vaikka alkuperäisellä käsitteellä viitataan enemmän aktiivisiin yhteistyö- ja kumppanuusjärjestelyihin. (Schmidt-Thóme 2002: 14). Alueellisessa ohjelmatyössä ”maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus” -käsite tunnetaan valitettavan huonosti muutoin kuin asiakirjatekstinä. Käytännön toimijoille käsite herättää lähinnä kummastusta.

Suppeaa ja laajaa vuorovaikutusta

Vaasan yliopiston Levón-instituutin julkaisemassa tutkimuksessa *Vaikea maaseutupolitiikka* (2001) maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus jaetaan laajaan ja suppeaan vuorovaikutukseen. Laajaan vuorovaikutukseen kuuluu perinteinen kaupungin ja sen ympäristön kanssakäyminen: asiointi, työmatkapendelöinti ja kesämökillä käyminen. Laaja vuorovaikutus koskettaa suurta joukkoa yksittäisiä ihmisiä. Suppeaan vuorovaikutukseen kuuluvat erilaiset kehittämishankkeet, jotka voivat liittyä esimerkiksi lähiruokaan, maaseutu- ja kaupunkikoulujen tai kaupunginosien ja kylien yhteistyöhön. Suppea vuorovaikutus koostuu aktiivisista yhteistyö- ja kumppanuusjärjestelyistä. Suppea vuorovaikutus ei ehkä käsitteenä ole kaikista onnistunein. On kuitenkin tärkeä tehdä ero kahden vuorovaikutustyyppin välillä. Määrätyllä tavalla laaja ja suppea vuorovaikutus ovat analogisia laajan ja suppean maaseutupolitiikan kanssa. Vuorovaikutuksen sisällön kuvauksena "suppea" ei siis ole vähättelevä. (Katajamäki, Hunnako, Kahila, Palm, Valtakari 2001: 63) Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen jako laajaan ja suppeaan vuorovaikutukseen esitetään kuvassa 2.

Kuva 2. Maaseudun ja kaupungin laaja ja suppea vuorovaikutus.

Tässä raportissa keskitytään maaseudun ja kaupungin suppeaan vuorovaikutukseen, joka voisi esimerkiksi kansalaisjärjestöjen osalta tarkoittaa yhteistapahtumia, retkiä, yhteistiloja, sekä muunlaisia kaupungissa ja maalla sijaitsevien järjestöjen yhteistyöverkostoja. Raportin tavoitteena on valottaa lukijalle maaseudun ja kaupungin välisen suppean vuorovaikutuksen nykytilaa ja vuorovaikutuksen laajentamismahdollisuuksia tulevaisuudessa. Raportissa pyritään antamaan vuorovaikutusta lisääviä toimintamalleja ja käytännössä toteutettavia hankeideoita.

Laajan vuorovaikutuksen teemasta ei välttämättä löydy mitään täysin uutta ja mullistavaa. Sen sijaan suppean vuorovaikutuksen teemassa on paljon mielenkiintoisia mahdollisuuksia. Esimerkiksi hoiva-, pesti-, asiantuntija- ja kulttuuripalveluja voidaan kehittää ja sopia yhteistyöstä maaseutu-kaupunki-akselilla. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on löytää nämä mahdollisuudet. Muistettava on kuitenkin, että käsikirja ei voi ideoineen olla täysin kattava, vaan kirjassa käsitellään ainoastaan haastatteluissa esille tulleita ideoita.

MAASEUDUN JA KAUPUNGIN VUOROVAIKUTUS KÄYTÄNNÖSSÄ

Vuorovaikutuksen käytäntöjä

Vuorovaikutuksen nykytilaa ja toimintatapoja tiedusteltiin haastatteluissa maaseudun ja kaupungin toimijoilta. Haastateltavien oli vaikea hahmottaa maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen toteutumista haastateltavan omalla alueella tai toimintaympäristössä. Termi koettiin vieraaksi ja kaukaiseksi yksittäisen henkilön näkökulmasta. Kuitenkin tarkemmin asiaa valotettaessa huomattiin vuorovaikutusta löytyvän lähes jokaisen ihmisen arjesta. Vuorovaikutus ei ole täysin automaattista tai tasapainossa osapuolten kesken. Vuorovaikutusta koetaan enemmän maaseudun kuin kaupungin näkökulmasta. Ne ihmiset, jotka asuvat ja toimivat maaseudulla, ovat väkisinkin kosketuksessa kaupunkiin. Asia ei välttämättä ole totta toisinpäin: kaupunkilaiset eivät aina ole arjen vuorovaikutuksessa maaseutuun.

Suurin osa vuorovaikutuksesta liitettiin laajaan vuorovaikutukseen, joista tyypillisimpiä ovat työmatkapedelöinti ja kesämökkeily. Pendelöinti yhdistyy erityisesti kaupungin läheiseen maaseutuun. Tällöin asutaan maalla ja käydään päivittäin työssä kaupungissa. Maalla asuu myös etätönteekijöitä, joiden keskustyöpaikka on kaupungissa. Toinen laajan vuorovaikutuksen esimerkki, joka liikuttelee valtavia määriä ihmisiä, on kesämökkeily. Nykyisin kesämökeistä on tullut yhä enenevässä määrin kakkosasuntoja, joissa asutaan viikonloppujen ja kesälomien lisäksi myös työaikana. Haastateltavat miettivät myös maaseutumatkailupalvelujen hyödyntämistä ja maaseudun tuotteiden myyntiä toritapahtumissa. Monesti näissä vuorovaikutuksissa oli kysymys ihmisten, tiedon, taidon, palvelusten tai tuotteiden siirtämisestä alueelta toiselle. Sen sijaan vuorovaikutusasetelmassa oli vähemmän yhteistyön tai kumppanuuden leimaa.

Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus liittyy vahvasti ihmisten vapaa-aikaan ja harrastustoimintaan. Esimerkkejä tämän hetkisestä suppeasta vuorovaikutuksesta maaseudun ja kaupungin välillä ovat asiointi kaupungin suurissa kauppakeskuksissa ja mökkiläisten vastaava asiointi kyläkaupoissa. Lisäksi kaupunkiin mennään huvittelemaan ravintoloihin ja katsomaan teatteria. Ajokortillinen nuoriso suuntaa herkästi autolla vapaa-ajan viettoon kaupunkiin. Kesäteatteriin maaseudulle tullaan myös kaupungista, sillä kaupungeissa ei välttämättä ole kesäteattereita. Maaseudun ihmiset käyttävät kaupungin liikuntaopiston tiloja, liikuntahallia, uimahallia ja muita vastaavia palveluja, joita maaseudulta ei ehkä löydy. Lisäksi maalla asuvat osallistuvat kaupungin kulttuuri- ym. harrastuksiin. Tällä hetkellä hyvin muodikasta on sukututkimusten teko: halutaan löytää omat juuret, jotka usein johtavat maaseudulle.

Vuorovaikutuksen mahdollisuudet ja tarpeet

Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen asetelmasta nousi esille monia tarpeita. Erityisesti nuoret, mutta myös vanhukset, olivat jääneet hankemailman ja maaseutu-kaupunki-

vuorovaikutuksen ulkopuolelle. Monet kaupunkien nuoret eivät ole esimerkiksi nähneet maaseudun eläimiä kuin median välityksellä. Maaseutu ja kaupunki ovat nuorille eri maailmoja, jotka eivät kohtaa. Myös joidenkin vanhuksien siteet maaseudulle ovat katkenneet. Harvenevat maaseudun palvelut ovat ajaneet maaseudulla elämänsä viettäneitä vanhuksia kaupunkilähiöihin, joissa he eivät välttämättä toimeentomina viihdy.

Maaseutu-kaupunki-vuorovaikutuksen tarpeissa korostui pyrkimys ymmärtää toisia. Maaseudun ja kaupungin asukkaiden tulisi tuntea toisensa ja toisten elämä niin hyvin, että molemmat voisivat aidosti arvostaa toisiaan. Maalaisten ja kaupunkilaisten vastakkainasettelua tulisi vähentää ja näkökulmia lähentää. Asenteiden muokkaaminen ja ennakkoluulojen karsiminen on tarpeen. Erityistä huolta kannettiin siitä, että myös kaupunkilaisnuoret oppisivat tuntemaan maaseudun, sen elintavat ja ammatit. Mainittuja vuorovaikutustarpeita olivat yleensäkin nykyisen vuorovaikutuksen vahvistaminen ja verkostojen luominen sekä luontosuhteen turvaaminen nuorille. Lapsille pitäisi saada tutustumiskohteita maalta. Tarvetta nähtiin myös maalaiselämästä tiedon jakamiselle kaupunkilaisille. Maaseudun tyhjeneminen pitäisi haastateltavien mukaan estää vaikkapa aluepoliittisesti verohelpotuksin. Tarvetta nähtiin myös nykyistä laajemmalle luonnonvarojen talteenotolle. Jotta ihmisten tarpeista vuorovaikutuksen saralla saataisiin hyvä kuva, nähtiin tilausta myös ihmisten tarpeita selvittelevälle kyselytutkimukselle.

Haastatellut näkivät maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen mahdollisuudet suurina. Tärkeänä pidettiin jo sitäkin, että saataisiin nykyistä vuoropuhelua kaupunkilaisten ja maaseudun asukkaiden välille ja opittaisiin tuntemaan toistensa ajatuksia. Eräs yleinen vuorovaikutuksen tapa voisi olla historiankirjoitus vastapuolen näkökulmasta. Vuorovaikutusta voi olla myös virkistykseen hankkiminen maalta kaupunkilaisille sekä vastaavasti maaseudun ihmisten kaupungin tarjoamien mahdollisuuksien käyttö. Etätyötä voidaan lisätä ja logistiikkaa kehittää. Muita mahdollisia vuorovaikutustapoja voisivat olla lääninhallituksen kokousten pitäminen maakunnassa, kaupungin teatterin esitysten vienti maalle ja tapakulttuurin ja perinteiden elvyttäminen, jossa perinneoppia vietäisiin kaupunkiin maalta. Lisäksi voitaisiin laittaa kaupunki/maaseutu tutuksi -bussit liikenteeseen. Niissä voisi olla ohjattua esittelyä ja myös aikaa keskinäiseen tutustumiseen. Eräs haastateltava ehdotti myös syrjäytymisuhan alaisten välikaista vientiä maalle. Maalla pääsee pois entisistä kuvioista ja pääsee luonnonrauhaan ja käytännön töihin, mikä toivottavasti ehkäisee syrjäytymistä.

Vuorovaikutuksen edistäminen ja aloitteenteko

Vuorovaikutuksen edistämisen nähtiin yleensä olevan toisaalta kuntien ja niiden viranhaltijoiden sekä luottamusmiesten tehtävä, toisaalta jokaisen kansalaisen oma asia. Kuntalaiset voivat haastateltujen mukaan osallistua vuorovaikutukseen joko itsenäisesti tai jonkun järjestön aktiivijäsenenä.

Kansalaisjärjestöihin ja seuroihin kuuluvat ihmiset antoivat suurimman vastuun maaseudun ja kaupunkien vuorovaikutuksesta kunnille ja kaupungeille itselleen. Lähes yhtä tärkeinä toimijoina tai aloitteentekijöinä he pitivät kylätoimikuntia ja muita järjestöjä, etenkin vapaaehtoisjärjestöjä. Myös yksittäiset ihmiset voivat toimia vuorovaikutuksen aloitteentekijöinä. Toiminnan koordinoijana tai rahoittajana voi olla vaikka maakuntaliitto. Yrityksissä tärkeimpinä maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen toimijoina nähtiin kunnat. Myös yrityksiltä yrittäjät odottavat omaa aktiivisuutta asiassa. Erilaiset yrittäjäjärjestöt voisivat osaltaan tukea vuorovaikutuksen lisäämistä. Osittain vuorovaikutus nähtiin kaikkien tehtävänä.

Kunnissa nähtiin vahvasti, että vuorovaikutuksen kehittäminen on pääasiassa kuntien virka- ja luottamusmiesten tehtävä, koska heillä on myös valtaa tehdä asioille jotain. Toisaalta kunnissa nähtiin lähes yhtä vahvasti, että vuorovaikutuksen kehittäminen on kaikkien kuntalaisten asia. Kuntalaiset voisivat vähintään tehdä aloitteita asiasta. Lisäksi he voivat seurojen ja yhdistysten kautta toimia itse aktiivisesti vuorovaikutuksen lisäämiseksi. Myös yritykset voivat lisätä yhteistyötä yli maaseutu-kaupunkirajan.

Koulujen henkilökunnalla oli suhteellisen monipuolinen näkemys siitä, kenen vastuulla maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus tulisi olla. Heidän mielestään kuka tahansa asiasta kiinnostunut voi ottaa vastuuta asiasta tai tehdä aloitteita. Myös yksittäinen koulu tai yritys voi toimia asiassa aktiivisesti. Lisäksi kunnanhallituksella ja -valtuustolla sekä seutuyhteistyöllä on tärkeä asema vuorovaikutuksen kehittämisessä.

Esteet vuorovaikutuksen kehittämiseksi

Suurin este yhteistyön kehittämiseksi on toimijoiden kohtaamattomuus. Tähän haastateltujen mielestä vaikuttavat aloitteentekijöiden (”aktivaattoreiden”) puute, ajan ja rahan puute, sekä asenteet ja nurkkakuntaisuus eli ei nähdä molempien aidosti hyötyvän hankkeesta. Myös talukohenkeä puuttuu, on saamattomuutta ja mukavuudenhalua. Yhteistyön perinteet puuttuvat, ei ole totuttu tekemään yhteistyötä. Maaseudun ja kaupungin välillä on turhaa vastakkainasettelua ja kateutta, ”ittellisyyttä”. Tämän kaiken pohjalta on syntynyt myös luottamuksen puute, ajatellaan että toinen ajaa vain omia etujaan. Eri tahojen ihmiset näkivät hieman eri asiat esteiksi.

Kansalaisjärjestöjen ja seurojen edustajat pitivät ehdottomasti suurimpana esteenä kaupungin ja maaseudun vuorovaikutukselle taloudellisten resurssien puutetta. Jos rahaa olisi, arvelaan voitavan tehdä vaikka mitä. Rahan puutetta ei kuitenkaan nähty ainoaksi esteeksi, myös ajan ja aktiivisten ihmisten puute estävät vuorovaikutuksen syntymistä. Ihmisillä ei ole aikaa palokattomaan toimintaan ja talkooperinnekin on hiipunut entisaikoihin verrattuna. Maaseudun ja kaupungin toimijoilla ei ole yhteistyön perinnettä eikä tuttuja yhteyksiä saati tietoa yhteistyön mahdollisuuksista. Tämä johtaa siihen, ettei osata toimia yhdessä muiden kanssa, vaan tehdään kaikki yksin. Toisia kohtaan tunnetaan ehkä ennakkoluuloa tai kateutta. Yhteistyöhön ei

uskalleta ryhtyä, kun pelätään toisen hyötyvän enemmän kuin itse. Myös fyysiset välimatkat estävät yhteistyötä.

Haastatellut yrittäjät näkivät suurimmiksi yhteistyön esteiksi pelot ja ennakkoluulot, joita toimijat tuntevat toisiaan kohtaan. Toisia voidaan myös kadehtia. Yrittäjät usein haluavat työskennellä yksin, eivätkä he aina näe yhteistyön tuomia etuja. Rahan, ajan ja työvoiman puute voivat myös vaikeuttaa yhteistyön kehittymistä.

Kunnissa nähtiin ehdottomasti suurimmaksi yhteistyön esteeksi asenteet, pelot ja ennakkoluulot. Etenkin pelätään sitä, että yhteistyön myötä itse menetetään jotain, esimerkiksi omia virkoja tai luottamustoimia. Tähän liittyvät myös toimijoiden poliittiset pyrkimykset. Toinen tärkeä vuorovaikutuksen este nähtiin olevan taloudellisten resurssien niukkuus. Kuntien talous on tiukoilla ja uudenlaisen toimintatavan opettelu aiheuttaa aina lisäkustannuksia.

Kouluissa vuorovaikutuksen lisäämistä ehkäisee erityisesti rahan puute. Jonkin verran myös opetussuunnitelmat ja byrokratia sitovat toimintaa. Sekin yleensä liittyy taloudellisiin asioihin. Vuorovaikutukseen ei ole suunnitelmissa budjetoitu rahaa. Jonkin verran vuorovaikutusta koettiin estävän myös maaseutuvastaiset asenteet. Lisäksi fyysiset etäisyydet vaikeuttavat toimintaa aivan käytännössä.

Vuorovaikutuksen hyödyt

Puhelinhaastatteluihin osallistuneet olivat poikkeuksetta sitä mieltä, että maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusta edistettäessä hyödynsaajina täytyy olla molemmat osapuolet. Ilman molempien osapuolten hyötymistä aitoa vuorovaikutusta ei synny. Kuitenkaan molempien partnereiden ei tarvitse hyötyä samalla tavalla. Toinen taho voi hyötyä taloudellisesti, toinen voi saada jotain puuttuvaa palvelua tai hyötyä jollain muulla tavalla tai pidemmällä aikavälillä. Toisaalta yhteinen hyöty voi olla vaikka neuvontaa, kokemusten vaihtoa, resurssien yhdistämistä tai yhteisen tunnettuuden lisäämistä.

”Ei osata nähdä että hyödyn ei tarvitsekaan olla tasapuolista. Hyöty riippuu laskentatavasta. Esimerkiksi voitais olla kuin iso koira ja pieni koira: kavereita – pieni koira saa isosta turvaa, iso pienestä kaverin. Eikö näin voisi olla kuntienkin välillä?”

Tärkeinä molemminpuolisina hyötyinä nähtiin asenteiden paraneminen, toisilta oppiminen ja säästöt. Maaseutu hyötyy kaupungin tarjoamista palveluista ja kaupunki maaseudun virkistävyyden mahdollisuuksista ja luonnosta. Tällä hetkellä hyötyminen ei kuitenkaan vielä aina ole tasapuolista. Tasapuolisuuteen pääseminen on käytännössä mahdollista toteuttaa, mutta se vaatii aitoa tahtoa ja paljon työtä.

Maaseudun ihmiset voivat hyötyä vuorovaikutuksesta kaupungin kanssa monin tavoin. Mainituissa tavoissa korostuivat ymmärrys ja tieto sekä kaupungista saatavat monet kulttuuri- ja

muut palvelut. Kaupunkien ihmiset voivat hyötyä vuorovaikutuksesta yhtä monipuolisesti. Jälleen ymmärryksen lisääntyminen esiintyy tärkeänä hyötynä. Lisäksi virkistäytymismahdollisuudet luonnossa ovat tärkeitä hyötyjä, samoin mahdollisuus ainakin osa-aikaisesti asua maalla. Maalla voimassa olevat perinteet ja niihin tutustuminen koettiin myös tärkeiksi hyödyiksi, samoin lähialueen tuotteet, joita maalta saadaan. Maaseudun ja kaupungin esimerkinomaiset yhteiset ja erilliset hyödyt on listattu taulukkoon 1.

Taulukko 1. Maaseutu-kaupunki-vuorovaikutuksen hyötyjä molemmille osapuolille.

MAASEUTU	KAUPUNKI
<ul style="list-style-type: none"> - Tieto ja ymmärrys toisten elinolosuhteista lisääntyvät - Ihmisten asenteet paranevat tutustumisen myötä ja vastakkainasettelu vähenee - Vuorovaikutus lisääntyy, saadaan kontakteja ja sosiaalista kanssakäymistä - Saadaan uusia näkökulmia, ymmärretään kokonaisuudet entistä paremmin - Luonnon kunnioitus lisääntyy 	
<ul style="list-style-type: none"> - Kaupunkilaisten tieto maaseudusta ja maaseudun elämän arvostus lisääntyvät - Saadaan elinvoimaa maaseudulle eli maaseutu eläväksi - Maaseudun asukkaat saavat töitä kaupungista - Maaseudun yrittäjyys lisääntyy - Lisätään kunnan virkistysmahdollisuuksia kaupungista: kulttuurin, koulun ja liike-elämän palveluja ja ohjelmaa, mm. kirjaston ja teatterin palveluja - Lisätään urheilukenttien käyttöä maaseudulla - Saadaan kiinnostuneet kaupunkilaiset mukaan maaseutuelämyksiin, jotka hyödyttävät maaseutua esim. metsät siisteiksi talkoilla 	<ul style="list-style-type: none"> - Omien juurien ymmärtämys lisääntyy - Tutustutaan perinteisiin - Saadaan elämyksiä, kulttuuria ja ohjelmaa maalta - Saadaan laadukkaita elintarvikkeita / lähiruokaa - Käytetään maaseudun yrittäjyyden tuottamia tuotteita, kuten tyrniä ja muita lähialueen tuotteita - Saadaan iloa puhtaasta luonnosta, viihtyisästä ympäristöstä - Saadaan virkistäytymis-, kuntoilu- ja huvittelupaikkoja maalta - Voi tulla kiinnostus/mahdollisuus muuttaa maalle - Hyödynnetään maatala- ym. matkailupalveluja - Lisätään vapaa-ajan asuntojen käyttöä

TOIMIJALÄHTÖINEN MAASEUDUN JA KAUPUNGIN VUOROVAIKUTUS

Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksessa on vähintään kaksi osapuolta. Monesti asetelmassa on kysymys toisen osapuolen roolista antajana, toisen osapuolen ollessa saajana. Tulokset vuorovaikutusta ei kuitenkaan synny ilman molempien osapuolten hyötymistä. Vuorovaikutusta olisi kehitettävä yhteistyön suuntaan, jolloin vastinpareista molemmat olisivat hyödynsaajan roolissa.

Puhelinhaastattelujen ja ryhmähaastattelujen (ideapäivän) tuloksista voidaan tiivistetysti esittää seuraavanlaisia maaseudun ja kaupungin yhteistyön asetelmia. Kaikilla on lupa ottaa raportissa esitettäviä käytäntöjä ideoita omaan käyttöön ja muokata niitä omalle alueelleen ja omiin tarpeisiinsa tai mahdollisuuksiinsa paremmin sopiviksi.

Kansalaisjärjestöt ja seurat

Vuorovaikutuksen käytäntöjä

Maaseudun ja kaupungin eri seuroilla on vilkasta yhteistyötä yli maaseutu-kaupunki-ajan. Aktiivisimpia toimijoita tuntuvat olevan urheiluseurat, kylä- ja asukasyhdistykset sekä 4H-kerhot. Monien seurojen jäsenet ovat useasta kunnasta. Lisäksi seurat ja muut järjestöt tekevät yhteistyötä muiden saman alan seurojen kanssa. Harvemmin yhteistyötä tehdään toisen alan yhdistyksen tai muun toimijan kanssa. Yhteiset tapahtumat ja matkat ovat yleinen yhteistyön muoto.

Haastatteluissa seurojen ja järjestöjen toteutettavaksi soveltuvien vuorovaikutustarpeiden nähtiin kohdistuvan pääosin virkistytymiseen ja luontomatkailuun sekä urheiluseurojen yhteistyöhön, jonka tavoitteena on resurssien entistä tehokkaampi käyttö. Haastattelujen mielestä järjestöillä ja seuroilla voisi olla pääosin yhteistyön tuomaan resurssisäästöön ja entistä monipuolisempiin toimintamahdollisuuksiin sekä osaamisen kehittämiseen liittyviä kaupungin ja maaseudun välisen vuorovaikutuksen mahdollisuuksia. Esimerkkeinä yhteistyön mahdollisuuksista mainittiin muun muassa kulttuurin, urheilun ja liikunnan yhteistyö maaseudun ja kaupungin välillä, kyläyhdistysten ja asukasyhdistysten yhteistyö ja SVUL-STUL-yhteistyö. Nähtiin tärkeäksi saada foorumeja seurojen tapaamisille ja yhdistää seurojen voimavarat palvelujen tuotannossa. Lisäksi pitäisi saada tietoa siitä, millaisia hankkeita tarvitaan. Myös vapaa-ajan asukkaat halutaan nykyistä vahvemmin integroida maaseutuun. Tärkeäksi koettiin myös oman kulttuurin ja perinteen vaaliminen ja kulttuurinvaihto tuomalla esimerkiksi kaupunkilaisten musiikkiteatteriesityksiä maaseudulle.

4H-kerho laajentanut toimintaansa kaupunkeihin

4H-kerho on aloittanut toimintansa maaseudulla. Jo 1920-luvulla maaseudun nuoret silloisessa maatalouskerho-yhdistyksessä oppivat käytännön töitä ja kädentaitoja pääasiassa maa- ja

metsätalouden, puutarhatalouden, kotitalouden ja käsitöiden, sekä ympäristön ja luonnon aloilta. Viime vuosina toiminta on laajentunut maaseudulta myös kaupunkiin. (4H-liitto.)

Seuraavassa on esitetty esimerkkejä 4h-kerhojen tekemästä yhteistyöstä:²

- Paikallinen 4H järjestää yhteisiä retkiä, illanistujaisia ja kerhoja eri puolilla kuntaa.
- Järjestö pitää iltapäiväkerhoja maaseudun kyläkouluilla.
- Järjestöllä on kokkikerho kaupungissa ja kylällä, luontokerho kylällä ja lemmikkieläin-kerho kaupungissa (tarkoitus vieraila maatilalla).
- Maaseudun ja kaupungin 4H-kerhot ovat järjestäneet yhteisiä kursseja lapsille.
- Järjestö järjestää ns. Kotipolkupalvelua eli kotiapua, kuten siivousta, pääosin maaseudun (myös kaupungin) vanhuksille. Järjestössä on tehty yhteistyötä myös sotainvalidien kanssa ja tarjottu kotiapua sotainvalideille ja heidän leskilleen.

FaktaCase³

TET-jaksoja maaseudulla

Maaseudun ja kaupungin 4H-kerhot järjestävät usealla paikkakunnalla koulujen kanssa TET- eli työelämään tutustumisjaksoja kaupungin yhdeksäsluokkaisille. Maaseudun 4H-kerhot etsivät maatilat tai muut maaseutuyritykset, joihin kaupunkikoulujen oppilaat voivat mennä työharjoitteluun. Kaupunkien 4H-kerhot etsivät asiasta kiinnostuneita oppilaita. Oppilaat viipyvät maaseudulla viikosta kymmeneen päivään. Tämän ajan he asuvat pääosin maataloilla. Matkat maksetaan heille, joten ylimääräisiä kustannuksia tämä tutustumistilaisuus ei nuorille aiheuta. Kokemukset toiminnasta ovat olleet hyviä. Nuoret ovat pitäneet kokemuksestaan, vaikka jotkut tunnustivatkin sitä aluksi epäilleensä. Jonkin verran on myös päinvastaista toimintaa, jossa maaseudun nuoret viettävät TET-jaksonsa kaupungissa.

FaktaCase

Luontoleikkikenttätöimintää kylillä

Tornion 4H-kerho järjestää kesäisin luontoleikkikenttätöimintää eri kylissä. Toimintaa on aina kaksi viikkoa kerrallaan yhdessä kylässä neljän tunnin ajan päivässä. Kaupunki avustaa työntekijän palkan maksussa. 4H puolestaan järjestää tilan ja valitsee palkattavan henkilön. Luontoleikkikenttätöiminnassa leikitään lasten kanssa pääosin ulkona ja luonnossa. Näin lapset saavat toimintaa ja tutustuvat luontoon. Sadepäivät vietetään sisällä askarrellen luonnonmateriaaleista. Toiminta on esimerkki siitä, miten yhteistyöllä saadaan palveluja tuotua maaseudulle.

Urheiluseurojen yhteistyöllä pitkät perinteet

Urheiluseuroilla on ehkä pisimmät perinteet maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksessa. Esimerkiksi kilpailuja on perinteisesti järjestetty yksissä tuumin isommalle alueelle. On toki olemassa sellaisia urheilulajeja, kuten suunnistus, jotka vaativat joko kaupunkimaisia tai maaseutumaisia olosuhteita. Monesti laji kuitenkin yhdistää asuinrajoista huolimatta. Lajin eteen tehty työ edellyttää monesti aitoa kumppanuutta, jolloin kysymys on positiivisesta suhteesta eli molemmat osapuolet hyötyvät.

Urheiluseurojen tekemä yhteistyö on ollut hyvinkin monipuolista:

² Kursivoidut tekstit ovat puhelinhaastatteluista ja ideapäivistä suoraan koottuja käytäntöjä ja ideoita.

³ FaktaCase on esimerkkikuvaus jossain päin Suomea jo toteutetusta erityisen hyvästä maaseudun ja kaupungin yhteistyöstä.

- Seuroissa on jäseninä sekä maaseudun että kaupungin asukkaita.
- Urheiluseurojen piiriorganisaatio tekee koko ajan yhteistyötä.
- Kaupunkiseurajärjestävät kilpailuja, joihin tarvitaan maaseudun olosuhteita.
- Urheiluseura järjestää joka talvi sarjahiihdot, joka on avoin kaikille kuntohiihtäjille maalta ja kaupungista.
- Yhteisiä leirejä ja tapahtumia on ollut paljon ja mukana on ollut paljon aktiivisia ihmisiä. On alettu hoitaa toisen urheiluseuran kanssa kimpassa hommia.
- Järjestetään yhteistä varhaisnuorten leiritoimintaa, osallistutaan yhteisiin massatapahtumiin.
- Hiihdonohjaajia on koulutettu kaupungissa, on koulutettu myös yksittäisiä urheilijoita valmennusleireillä.
- Maalaisseura käyttää kaupungin jäähallia, koska sillä ei ole omaa.
- Tehdään päivän tutustumisretkiä kaupunkiseurojen eri toimintoihin, urheilupaikkoihin ja lajeihin.
- Järjestetään otteluita urheilu- ym. seurojen välillä sekä kylien välisiä kilpailuja.
- Tehdään virkistys- ja tutustumismatkoja lähiseudulle, kuten hiihtoretkiä eri pitäjissä.
- Rullahiihtokilpailut yhdistävät mm. toistakymmentä seuraa, kirkon ja kaupungin.
- Seuroilla on yhteiskyydityksiä kansainvälisille jumppamatkoille ja koululiikuntaliiton suunnistuskilpailuun.
- Vierailaan muiden seurojen jumppanäytöksissä.
- Seura kasvattaa urheilijoita, joita toinen seura ostaa.
- On ollut yhteisiä suuria kilpailujärjestelyjä, joihin lähikuntien urheiluseuroista osallistui toimitsijoita (maksua vastaan). Hakemus lähetettiin yhdessä muiden seurojen kanssa.
- Alueen tärkeimpiä urheiluleirejä pidetään maaseudulla, koska siellä on urheiluopisto ja hyvät tilat. Pesäpalloilijat pitävät leirejään kaupungissa.
- Järjestettiin yhdessä kolmen kunnan yhteinen suunnistusleiri.
- Maakunnan urheilijat järjestävät nuorille Suurleirin aina eri pitäjässä.
- Kaupungissa järjestettäviin messuihin ja musiikkitapahtumiin rekrytoidaan kökkäväkeä lähikuntien urheiluseuroista.
- Urheiluseura on tehnyt 1-2 päivän retkiä jumppaporukalla esim. jäähalliin tai urheiluopistoille.

FaktaCase

Urheilukisat yhteistyönä

Painin EM-kisat järjestettiin Seinäjoelle kahdeksan kunnan yhteistyönä. Tapahtuma itsessään pidettiin kaupungissa, mutta muut kunnat antoivat rahaa järjestelyihin. Kaupungin urheiluseura huolehti tapahtuman mainonnasta. Seura oli kuitenkin liian pieni, jotta se olisi pystynyt järjestämään tapahtuman yksin. Muut seurat osallistuivat muun muassa talkoisiin kilpailujen aikana. Yhdessä tekemällä onnistuttiin. Alueelle saatiin kisat, kaupunki paransi imagoaan ja kaupat sekä majoitusliikkeet saivat asiakkaita.

Kylätoimikunnat ja asukasyhdistykset vahvistamassa yhteistyötään

Kylätoimikuntien historia on pitkä. Historian saatossa nimi on saattanut vaihdella nuorisoseuroista nykyisin yleiseen rekisteröityyn kyläyhdistykseen. Vastaavia yhteenliittymiä on kaupunginosien asukasyhdistyksillä. Aikaisemmin toiminta keskittyi oman kylän tai kaupunginosan kehittämiseen. Nykyinen suuntaus on laentaa toimintaa oman yhdistyksen ulkopuolelle. Kylä- ja asukasyhdistykset ovat hankkeistaneet toimintaansa. On ollut joitakin pyrkimyksiä

yhdistää kylien ja kaupunginosien yhdistysten voimavaroja samansuuntaisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Tällaisia kumppanuushankkeita voitaisiin kehittää paljon nykyistä enemmän.

Seuraavassa esitetään esimerkkejä yhdistysten toteutuneista hankkeista:

- *Punainen tupa -projektissa etsitään vanhoja maalaistaloja kaupunkien ja taajamien ihmisille, jotka mahdollisesti muuttaisivat maalle.*
- *Jokivarsi-projektissa on tehty kunnostustöitä jokivarrella, mm. taajamassa ja kylissä.*
- *Kahdeksan kunnan kehittämissyhdistyksellä on asukaslähtöinen kehittämisohjelma, jossa mukana maaseutua ja kaupungin maaseutualueet.*
- *Alueella on alueellinen kylähanke, kylätiimihanke, jossa kehitellään tapahtumia seudulle.*
- *Seudulla on ollut kyläprojekteja 1997–1998 alkaen, on kehitetty mm. kylien nuorisoseuroja, teitä ja harrastajateatteria. Kaupunki on hallinnoinut projekteja.*
- *Kylässä on etätöyhanke: kylään on tehty työtila, joka mahdollistaa yksityisten henkilöiden etätöy tekemisen.*

FaktaCase

Ohjelmanpalveluhanke maaseudun perinteistä

Lapissa on järjestetty maa- ja kotitalousseuran sekä kylän asukkaiden voimin monia tahoja kiinnostanut ohjelmanpalveluhanke. Hankkeessa on vieraille esitelty maaseudun perinteisiä työtapoja ja esimerkiksi käyty navetassa. Lisäksi on näytelty pätkeä kesäjuhlaa varten tehdystä näytelmästä. Näytelmäpätke käsittelivät alueen historiaa, kuten evakkoa, villan karstausta ja jobbausta. Näytelmässä esiintyivät kylän asukkaat, pääosin eläkeläiset. Naapurikunnista ja kaupungeista on käynyt ala-asteita tutustumassa ohjelmaan. Lisäksi on käynyt eläkeläisryhmiä sekä ryhmiä lähiseudun hotellista.

Kylä- ja asukas yhdistykset järjestävät sekä yhdessä että erikseen monenlaisia tapahtumia: kesäpäiviä, kyläjuhlia, toritapahtumia, teemailtoja, orjamarkkinoita – millä nimellä niitä sitten kulloinkin kutsutaan. Seuraavassa on niistä muutamia esimerkkejä:

- *Toritapahtumassa kyläyhdistykset ja yrittäjät myyvät kaupungin torilla kylien omia tuotteita, kuten perunoita, käsitöitä sekä jalostettuja elintarvikkeita.*
- *Kesäisin on ohjelmallisia kyläjuhlia ja toritapahtumia, joissa on esim. tanssit ja myyjäiset (myydään mm. juustoja, kasviksia ja leivonnaisia).*
- *Järjestettiin orjamarkkinat, joissa kaupunkilaiset saivat kaupitella itseään töihin maalle ja päinvastoin. Kaikille löytyi jotain tekemistä.*
- *On järjestetty kesäasukkaiden kirkkopyhä eli yhteinen tapaaminen, jossa on mm. kirkonmenot sekä tutustumista alueeseen ja paikkakunnan laitoksiin.*
- *Eri kunnissa on erilaisia teematoreja tai -iltoja, joissa kylät esittäytyvät. Eri kylissä on pienimuotoisia tapahtumia, joissa yhdistykset esittäytyvät.*
- *Eri kunnissa järjestetään erilaisia kesäpäiviä, seuroilla on kesäjuhlia ja markkinoita (mm. pellavamarkkinat).*
- *Kylätoimikunta järjestää elonkorjuumyyjäiset, jossa myydään mm. perunoita, porkkanointa ja ternimaitoa.*
- *On järjestetty Maamiehen myllerrys -tapahtuma, johon noin 20 koululuokkaa ympäröivistä kunnista on tehnyt retken vuonna 2002. Sen aikana on tutustuttu taidemuseoon, menty traktorilla joelle, syöty kenttäkeittiöruoka, pidetty kilpailuja ja käyty karkkitehtaassa. Jokaiselle luokalle on järjestetty oma n. 5 tunnin retki.*
- *Kotiseutuseuroilla ja yhdistyksillä on yhteistoimintaa piiritasolla, tapahtumia, kilpailuja.*
- *Kyläyhdistyksellä on yhteisiä tilaisuuksia (mm. tupailltoja) ja retkiä (mm. kylpylämatkoja) kaupungin asukas yhdistyksen kanssa.*

FaktaCase

Kotiseutuviikko

Seinäjoella sijaitseva kaupungin asukasyhdistys järjesti ympäröivien maaseutuseurojen kanssa yhteistyönä kotiseutuviikon. Osana viikon ohjelmaa järjestettiin esimerkiksi junaristeily matkustajaliikenteestä poistetulla radalla. Tämä antoi alueen asukkaille mahdollisuuden tutustua alueeseensa toisaalta uudella, mutta kuitenkin vanhalla tavalla. Kaupungin seura hoiti pääjärjestelyt, muut seurat hankkivat matkustajia ja osallistuivat tapahtumaan junalippumaksuilla. Myös kaupunki avusti tapahtumaa taloudellisesti.

Hankkeiden ja vapaa-aikaan keskittyneiden tapahtumien lisäksi kylä- ja asukasyhdistykset ovat pyrkineet muutenkin vaikuttamaan alueeseensa yli maaseutu- kaupunkirajan. Eräs kaupungin seura on pyytänyt omiin tapahtumiinsa esittelijöitä ja muita puhujia ympäröivältä alueelta. Toinen kyläyhdistys on ollut yhteydessä Ympäristökeskukseen erään alueen suojelemiseksi, pyytänyt lausuntoja, tehnyt valituksia ja ollut yhteydessä viranomaisiin kaavoitusasioissa. Lisäksi se on ollut teiden turvallisuudesta yhteydessä Tielaitokseen. Yhdellä paikkakunnalla Kansalaisopisto on käynyt kylätoimikuntien kanssa keskusteluja koulutuksen tarjoamisesta kylissä. Toimintamahdollisuuksia siis riittää.

Yhdistykset ja järjestöt kantavat kortensa kekoon

Erilaiset yhdistykset ja järjestöt ovat omalla toiminnallaan vahvasti mukana maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksessa. Järjestöt eivät tunne rajoja: muun muassa kansalaisjärjestöillä, yrittäjäjärjestöillä, kauppakamarilla, kuoroilla, urheiluseuroilla, poliittisilla järjestöillä, maanpuolustusjärjestöillä ja tuottajajärjestöillä on jäseniä sekä maalta että kaupungista. Kaupunki on keskus sekä luonnonsuojelupiirille että poliittisten puolueiden ja ammattijärjestöjen piiriorganisaatiolle, mutta piirityöntekijä pitää yllä yhteyksiä maaseudulle. Yhdistykset vahvistavat kriittistä massaansa tekemällä yhteistyötä yli kuntarajojen.

Eri yhdistyksillä on erilaisia maaseudun ja kaupungin yhdistäviä toimintatapoja:

- **Partion** toimitilat sijaitsevat kaupungissa, mutta kämppä, jossa käydään usein, sijaitsee maalaiskunnan puolella. Maaseudun ja kaupungin partiot hoitavat yhdessä mm. vartioiden johtajakoulutukset, järjestävät vuorotellen syysmestaruuskilpailuja ja leirejä.
- **Neuvontajärjestöjen** pääpaikat sijaitsevat kaupungissa, mutta kylissä on omat piirit, esim. **maa- ja kotitalousnaiset**, joiden toimintaa on vastaavaa **Marttojen** kanssa.
- **Martat** tai maa- ja kotitalousnaiset järjestävät marjankeräysretkiä ja sieniretkiä muillekin kuin omille jäsenilleen.
- Kaupungin **työväenopistolla** on yhteistyötä **kansalaisopiston** toimintapiirien kanssa.
- **Eläkeläisjärjestöillä** on paljon yhteistoimintaa: yhteisiä retkiä ja tapaamisia.
- Maaseudun **metsästysseuroissa** käy ihmisiä myös kaupungista, hirviporukoissa mukana ex-paikkakuntalaisia, jotka asuvat nykyisin kaupungeissa.
- **Mannerheimin lastensuojeluliitto** tekee yhteistyötä kaupungin vastaavan kanssa.
- Yhdistyksillä on **Leader-hanke**, jossa koordinaattori kaupungissa, käy opastamassa ja neuvomassa kyläsuunnitelman teossa.
- **Opettajien ammattijärjestö** tekee seutukunnittaista yhteistyötä esim. verkkopedagogiikkahankkeessa opettajille.
- **Seurat** tekevät konsertti- ja teatterivierailuja puolin ja toisin.

- *Järjestetään seurojen tutustumismatkoja eri kuntiin, tutustutaan esim. paikallisiin maa- ja viinitiloihin.*

FaktaCase

Elonkorjuutapahtuma Kuopion torilla

Tapahtuma järjestetään vuosittain syyskuussa. Aloitteen tapahtumasta teki Keskustan kehittämissyhdystys. Tapahtuman järjestäminen juontaa juurensa keskustan kauppohenkilöstön halusta esittää vastaiskuna kauempana kaupungista sijaitsevien suurmarkettien ylivoimalle. Tapahtumasta aiheutuvat kulut katetaan pääasiassa mainosilmoituksista saatavilla tuloilla. Savon Sanomien sisällä jaettavassa Elonkorjuulehtisessä voivat keskustassa sijaitsevat liikkeet mainostaa itseään. Markkinapaikoilla esittelevät monet yksityiset yrittäjät, kolmas sektori ja julkiset organisaatiot toimintaansa nimellistä maksua vastaan. Mukana ovat olleet muun muassa metsänhoitoyhdistykset, suoramyyntiyrittäjät (myyvät maaseudun tuotteita), 4h-kerhot, toimintaryhmät, oppilaitokset ja kunnat. Tapahtuma on ollut suuri menestys sekä markkinajärjestäjien että vieraiden suhteen. Kaksipäiväiseen tapahtumaan osallistuu vuosittain noin 30 000 ihmistä ympäri maakuntaa. Tapahtuma on kasvattanut suosiotaan vuosi vuodelta.

Vuorovaikutuksen hyödyt

Haastatellut olivat pääosin sitä mieltä, että maaseutu ja kaupunki voivat hyötyä molemmat vuorovaikutuksesta. Kuitenkin heillä oli hieman erimielisyyttä siitä, kumpi hyötyy enemmän. Tämä kuvastanee nykytilannetta, jossa vuorovaikutuksen tasapuolisuuteen ei vielä ole päästy, vaan toinen hyötyy yleensä toista enemmän. Tasapuolisuutta pidettiin kuitenkin tavoittelemisen arvoisena ja mahdollisena. Yhteistyön nähtiin muun muassa tuovan mahdollisuuksia erilaisten vapaa-ajan harrastusten järjestämiseen. Lisäksi sen avulla voidaan aikaansaada säästöjä. Tärkeintä kuitenkin lienee tietämyksen lisääntyminen ja toisia kohtaan tunnettujen asenteiden paraneminen.

Maaseudun ja kaupungin järjestöt voivat hyötyä vuorovaikutuksesta osittain samoin tavoin, osittain eri tavoin. Maaseudun ja kaupungin seurat hyötyvät, kun ne voivat tehdä entistä laajempaa yhteistyötä: saadaan esimerkiksi urheilu- ja muita tapahtumia helpommin järjestettäväksi, kun niitä haetaan yhdessä. Yhteistyö myös mahdollistaa uusiin ihmisiin tutustumisen ja sosiaalisen kanssakäymisen. Maaseudun järjestöt voivat lisäksi hyötyä yhteistoiminnasta esimerkiksi urheiluseuroihin liittyvillä tavoilla. Maaseudun urheiluharrastuksen ylläpito helpottuu, kun mukaan saadaan urheilijoita myös kaupungista, muun muassa valmiita latupohjia ja laavuja voidaan hyödyntää laajemmin, kun käyttäjiä on kaupungistakin. Toisaalta parantuneen yhteistyön myötä maaseudun seura voi hyödyntää kaupungin parempia urheilutiloja. Samoin kaupunkien koulutettuja valmentajia voidaan hyödyntää omassa toiminnassa. Kaupunkien järjestöt voivat puolestaan hyötyä vuorovaikutuksesta vaikka siten, että talkoohenki tarttuu maalta. Maaseudulla voi myös tutustua uusiin harrastuksiin. Siellä voi virkistäytyä luonnon rauhassa ja hyödyntää jokamiehen oikeuksia. Lisäksi maaseudulla voi kuntoilla ja hyödyntää alueen urheilupaikkoja, kuten latuja. Kaupungin urheiluseurat voivat saada järjestämiinsä urheilutapahtumiin työvoimaa maaseudun seuroista. Sama pätee toisinkin päin.

Yritykset

Vuorovaikutuksen käytäntöjä

Yrityksillä maaseudun ja kaupungin välinen vuorovaikutus vaikuttaa toteutuneen melko suppeana. Vain muutamit toimialat tekevät maaseutu-kaupunki-akselilla yhteistyötä. Ne näyttävät liittyvän kaupungista maalle suuntautuvaan matkailuun, maaseudun tarjoamaan lähiruokaan ja markkinointiyhteistyöhön. Liikehdintää on myös maalta kaupunkiin. Monet kaupungin tarjoamat palvelut ulottuvat maalaiskuntaan, koska sieltä lähipalvelut ovat vähentyneet.

Maaseutu- ja elämysmatkailu

Matkailupuolella vuorovaikutus maaseudun ja kaupungin välillä on useimmiten sitä, että maalla oleva yritys tarjoaa kaupungin asukkaille tai yrityksille jotain palvelua, kuten majoitusta tai ohjelmaa. Esimerkkejä käytännön vuorovaikutuksesta ovat:

- *Yritys ostaa safari- ja hotellipalveluita eri puolelta aluetta ja maalta. Joskus safareihin kuuluu ruokailukin. Yritys myös hankkii pitkien moottorikelkkasafarien ohjelman niiltä paikkakunnilta, joille safarit suuntautuvat (maalaiskuntia).*
- *Yritys räätälöi asiakkailleen ohjelmaa ja elämysmatkailua. Yritys käyttää maaseudun tiloja ja maatalojen ruokatarjontaa.*
- *Maalla on lomailu- ja retkeilypaikkoja kaupunkilaisille, kunnassa on paljon maatilamatkailua.*
- *Esitellään kaupunkilaisille kunnan nähtävyyksiä ja historiallisia kohteita.*
- *Kaupungista tullaan maalle mm. isänpäivälounaalle. Kuntien johtoportaalle järjestetään erilaisia juhlia maalla.*
- *Alueella on yhteinen ”matkailutoimisto”: tuovat alueelle muualta ihmisiä, tarjoavat paketteja joihin kuuluu majoitus, ruokailu, jokin kohde ja markkinoivat koko aluetta, niin kaupunkia kuin maaseutuakin.*

FaktaCase

Monipuolista maatilamatkailua

Maaseudun maatilamatkailuyritys on laatinut monipuolisen ja monenlaisia asiakkaita kiinnostavan palvelupaketin. Kiinnostuneita ovat olleet etenkin kaupunkilaiset. Kaupunkilaiset käyvät tilalla tutustumassa maatilaneläimiin. Erityisen innokkaita ovat olleet päiväkerholaiset, joita vuonna 2002 kävi eläimiin tutustumassa tuhat. Päiväkotilapsista pienimmät jopa nukkuvat päiväunet tilalla. Toiminta sai alkunsa, kun yritys lähetti esitteitä kouluille ja päiväkodeille noin 80 km säteellä tilasta. Ala-asteilta käy väkeä vierailulla noin joka toinen vuosi. Vierailijat voivat ruokailla tilalla tilauksesta.

Tilalle tulee myös työharjoittelijoita Steiner-koulusta ja maatalousoppilaitoksesta. Lisäksi tilalla käy yrityksiä pitämässä palaveriaan. Kaupunkilaiset pitävät tilalla häitä, joiden vieraat myös yöpyvät tilalla. Jos kaikki eivät mahdu kyseiselle tilalle, he voivat yöpyä myös naapurissa. Viiden kilometrin säteellä yrityksestä on kolme muuta matkailutilaa, joiden kanssa tehdään tarvittaessa yhteistyötä.

Tapahtumat

Tapahtumajärjestelyissä maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus vaikuttaa melko monipuoliselta. Päätoimijana on yritys tai yrityksen muodossa järjestettävä tapahtuma maaseudulla tai

kaupungissa tai niissä molemmissa. Tällä on yhteistyökumppaninaan niin toisia yrityksiä kuin seurojakin sekä maalta että kaupungista. Esimerkkejä toteutuneista tapahtumista on useita:

- *Suuret (musiikki)tapahtumat hyödyttävät ympärillä olevia kuntiakin: esiintyjä tulee laajalta alueelta. Lisäksi tapahtumat ja konsertit kiertävät ympäri maakuntaa.*
- *Maalaiskunnan musiikkijuhlat järjestävät ohjelmaa myös kaupungissa.*
- *Maalaiskunnan leirintäalueelta on Caravan-yhdistyksen järjestämä linja-autokuljetus kaupungin suurtapahtumaan.*
- *Maalaiskunnan urheiluseura on joskus järjestänyt junakyydin kaupungin tapahtumaan maalta.*
- *Linja-autoyhtiö on ajanut maakunnasta ihmisiä kaupungin suurtapahtumaan (7 reittiä) viikonlopuksi ja jäänyt sen ajaksi hoitamaan non-stop-kuljetuksia kaupungissa. Pääsylipun tapahtumiin on voinut ostaa bussista.*
- *Kaupungin tapahtuman yhteydessä järjestetään alueen matkailutoimiston avulla tuki-joille VIP-matka maakuntaan. Sen aikana viedään 50–150 yhteistyökumppanien työntekijää bussimatkalle maakuntaan tutustumaan yrityksiin, käymään konsertissa tai taidenäyttelyssä ja ruokailemassa.*
- *Järjestetään kiertävä perinnemaatalousnäyttely eri kunnissa eri vuosina.*

Lähirooka ja suoramyynti

Lähirooan alalla yhteistyö maaseudun ja kaupungin välillä voidaan oikeastaan jakaa kolmeen osaan. Yleisin vuorovaikutusmuoto lähirooassa on tuotteiden suoramyynti tiloilta, torilta ja messuilta. Toinen vuorovaikutusmuoto on tuotteiden toimittaminen alueen kauppoihin ja ravintoloihin ja sitä kautta eteenpäin myytäväksi. Kolmas muoto on se, että kuntien ja kaupunkien keskuskeittiöt suosivat lähirookaa. Vuorovaikutuksen suunta on kuitenkin aina sama. Maaseutu tuottaa ja kaupunki ostaa. Maaseutu hyötyy tuloina, kaupunki puhtaana ja laadukkaana ruokana. Lähirooan markkinoinnista on monia variaatioita:

- *Maaseudulta viedään tuotteita kaupunkiin, esim. leipuri käy kaupungin torilla myymässä tuotteitaan.*
- *Yritys on tehnyt messuilla suoramarkkinointia Etelä-Suomessa ja mainostanut tuotteitaan (=luonnonherkkuja ja lahjoja) lehdissä.*
- *Tiloilta on suoramyyntiä (perunaa, juureksia, polttopuita). Etenkin porkkanaa myydään suoraan tiloilta. On myös yhteismyyntipisteitä maalla.*
- *Kaupunkilaisilla on omia nimikkoviljelijöitä, joilta he ostavat mm. marjat, juurekset ja perunat.*
- *Maalla on vadelmatila, jonne tulee itsepoimijoita kaupungista.*
- *Lähirookakampanjat eli tuotteita viedään tuottajilta suoraan kauppoihin ja ravintoloihin. Kun ei ole välikäsiä, tunnetaan tekijät ja tuotantomenetelmät.*
- *Panostetaan lähirookaan, toimitetaan lähirookaa jopa ketjuravintoloille, mikä edelleen hyödyttää tavarantoimittajaa siten, että hän jalostaa raaka-ainettaan eteenpäin ja esikäsittelyt voi ohjata työllistettävälle.*
- *Yritysten ja oppilaitosten välillä on ruokayhteistyötä, jossa keskuskeittiöt ostavat peruselintarvikkeensa maakunnasta. Ennen tämä oli aktiivisempaa kuin nyt (vaikka lähirooasta puhutaankin), koska nyt tukkukaupoilla on niin vahva asema.*

FaktaCase

Omaa aluetta suosien

Kaupungissa sijaitseva pitopalveluyritys suosii paikallisia palveluja. Yritys käyttää lähiruokaa eli ostaa paikallisilta tuottajilta leivät, mehut ja hillot. Lisäksi yritys teettää muutakin lähituotantoa. Esimerkiksi yrityksen työvaatteet tekee paikallinen ompelija. Näin rahat pysyvät kotiseudulla ja asuihin sekä ruokaan saadaan erottuvuutta ja laatua.

Markkinointi

Maaseudun ja kaupungin yritykset ovat joissain tapauksissa huomanneet markkinointiyhteistyön merkityksen. Aina ei kannata kilpailla, vaan joskus yhteinen tunnettuuden ja tietouden kasvattaminen voi olla hyväksi kaikille:

- *Yritykset kaupungista ja muista kunnista käyvät yhteisesiintymisillä esim. Helsingissä. Kootaan yritysryhmä, jonka tuotteet tai palvelut tukevat toisiaan. Ne osallistuvat messuille ja tekevät muita vapaamuotoisia matkoja yhdessä.*
- *Kaupungin kulttuurikeskuksessa pidettävillä messuilla maaseudunkin yritykset saavat näkyvyyttä. Niitä markkinoidaan pakettina, johon kuuluu mm. palveluyrittäjiä, mökin vuokrausta, mönkijäsafareita, ruokapalveluita ja yöpymispaikkoja.*
- *Kaupungissa pidetään yrittäjämessut, jossa on 600–700 osallistujaa ympäriinsä tältä alueelta.*

Alihankinta

Maaseudun ja kaupungin yritysten välinen alihankinta näyttäisi toimivan enimmäkseen maalta kaupunkiin. Kaupunkien yritykset ostavat alihankintaa maaseudulta, mutta maaseudun yritykset toimintaansa täydentäviä palveluja, kuten painopalveluja, kaupungista. Aivan kuin maaseudulta hankittaisiin ”raakaa työtä”, kaupungista osaamista. Lisäksi maaseudun yritysten tuotteita myydään kaupungeissa joko omissa liikkeissä tai välikäsiä kautta. Alla esitetään muutamia alihankinnan muotoja:

- *Maaseudulla tuotetaan mm. elintarvikkeita ja energiaa kaupunkiin.*
- *Kaupungin yritys ostaa kuljetuspalveluja, busseja ja taxejä maaseudulta.*
- *Maaseutukunnassa on teollisuuden alihankintaa kaupunkiin ainakin metallipuolella.*
- *Koulukuljetusten keskuspaikka on kaupungissa.*
- *Rakennusprojektit ovat maalla, suunnittelutoimistot kaupungeissa.*
- *Kaupoilla on keskusvarastot kaupungissa.*
- *Yritys valmistaa puisia vaappuja, joita myy noin 100 yritystä maalla ja kaupungissa.*
- *Avoimet ovet yrityksissä ja alihankinta tuovat kaupunkien ja maaseudun yrittäjiä yhteen.*
- *Maaseudun yritykset käyttävät kaupungin palveluja, esim. kirjapainopalveluja.*

Yritysten harjoittama maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus voi olla paljon muutakin kuin yllä kerrotut esimerkit. Esimerkiksi maaseudun tanssilavakulttuuri on elävää ja maaseutukuntien tanssilavoja mainostetaan kaupunkiin. Toisaalta eräskin kaupungin yritys käy konsultoimassa pääosin VPK:n toimintaan perustuvilla kesätanssilavoilla ja muun muassa suunnittelemassa tanssi-iltoja. Jotkut maaseudun yrittäjät tarjoavat mökeille talviaurausta ja polt-

topuuhuoltoa. Sen he katsovat ansaitsemisen lisäksi lähentävän kaupunkilaisia ja kyläläisiä. Lisäksi yrityspuolella on esimerkiksi ALMA-rahoitteisia yhteistyöverkostoja. Yhdellä alueella on Leader-hankkeena tarkoitus saada yliopistoista ja tutkimuslaitoksista tieto kulkemaan myös yritysmaailmaan ja päinvastoin. Siellä on ostettu asiantuntijapalveluita ja rakennettu siltoja yrityksiin.

Vuorovaikutustarpeita nähtiin etenkin yritysten yhteisessä markkinoinnissa. Erityisen selvästi tämä tuli esille matkailuyrityksien kohdalla. Toinen tärkeäksi nähty teema oli lähiruoka ja sen kehittäminen. Vaikka lähiruoasta puhutaan paljon, toiminnan laajenemiselle on yhä käytännön esteitä. Näistä konkreettisimmat ovat ruuan raakaainejakelun keskittyneisyys ja pitkälle automatisoitunut logistiikka. Tarvetta nähtiin myös kaupunkien yritysten maaseutuyrityksillä teettämälle alihankinnalle. Tästä mahdollisuudesta nähtiin tarpeelliseksi tiedottaa nykyistä laajemmin. Kaupan alalla kaivattiin tukea kyläkaupoille. Toisaalta nähtiin tarpeelliseksi yhteiskuljetukset eri kauppoihin kauempaakin, toisaalta pyörillä liikkuvien palvelujen kehittäminen. Haastateltujen ehdottamissa yritystoimintaa koskevissa maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen mahdollisuuksissa pääpainona oli kaupunkilaisten saaminen maalle tai ainakin maaseudun palveluja hyödyntämään.

Vuorovaikutuksen hyödyt

Yrityksissä uskottiin yleensä maaseudun ja kaupungin voivan hyötyä yhteistyöstä yhtäläillä. Yritykset itse hyötyvät lähinnä uusien asiakkaiden ja yhteismarkkinoinnin kautta. Yritysten välisellä yhteistyöllä voidaan saada voimaa markkinointiin. Myös tuotekehittelyä voidaan tehdä yhdessä. Näistä hyötyvät maaseudun ja kaupungin yritykset yhtäläillä.

Maaseudun yritysten nähtiin hyötyvän vuorovaikutuksesta lähinnä asiakkaiden kautta. Myös yritysten välinen yhteistyö tuotiin esille. Kaupungissa on maaseutua laajemmat markkinat, joten maaseudun yritykset saavat siellä tuotteitaan kaupaksi. Yrityksen omalle paikkakunnalle matkailijat tuovat lisää asiakkaita ja rahaa. Paikkakunnan yrittäjille ja yrityksiin syntyy myös uusia työpaikkoja, kun kysyntä lisääntyy. Maaseutu voi saada vuorovaikutuksen myötä myös lisää asukkaita ja sitä kautta lisää yrityksiä hyödyttävää ostovoimaa. Maatilayritykset voivat saada koulujen oppilaista sesonkityövoimaa. Koulut puolestaan saavat opetukseensa käytännönläheisyyttä.

Kaupunkien yritykset voivat hyötyä vuorovaikutuksesta osin samoin kuin maaseudunkin yritykset. Erona on kuitenkin se, että maaseutua pidetään kaupungin yritysten raaka-aine- ja laajentumisalueena. Kaupungin kaupat, teatterit ja muut palvelut saavat asiakkaita maaseudulta. Toisaalta kaupungin yritys saa entistä laajemmat markkinat, kun maaseutukin on sen markkina-alueella. Monia kaupungin yrityksiä voidaan markkinoida läheisen maaseudun kautta. Tämä pätee etenkin kaupungin matkailupalveluihin. Kaupunkihotelli esimerkiksi voi saada asiakkaita, koska ympäröivällä maaseudulla on jotain kiinnostavaa koettavaa. Lisäksi kaupungin yri-

tykset saavat työntekijöitä maaseudun asukkaista, raaka-aineita maalta ja rakennuskelpoista maata.

Kunnat

Vuorovaikutuksen käytäntöjä

Kuntien nykyiset maaseutu-kaupunki-vuorovaikutuksen käytännöt voidaan ryhmitellä sen mukaan, mitä ne koskevat. Käytännöt painottuvat hallintoon ja markkinointiin liittyvään yhteistyöhön. Muita tärkeitä kuntien yhteistyöaloja ovat kulttuuri, nuoret, terveydenhoito, urheilu, liikenne ja hankkeet. Lisäksi on olemassa Euroopan unioniin liittyvää maaseutu-kaupunki-yhteistyötä ja yhteistyötä, jossa kunnan tai kaupungin yhteistyökumppanina on jokin muu taho kuin toinen kunta.

Hallintoyhteistyö

Kunnilla on paljon seutukunnallista yhteistyötä, jossa joko eri palveluja tuotetaan kuntien yhteistyönä tai asioita suunnitellaan ja niistä neuvotellaan yhdessä. Yhteistyötä on runsaasti etenkin virkamiestasolla:

- *Kunnilla on yhteisiä tietohallintoon liittyviä ohjelmia. On kehitetty tietoverkkoja kuntien välillä, jotta tieto kunnasta toiseen liikkuisi. Luotu koneistus yhteensopivaksi, koska aikaisemmin oli yhteensopimattomuusongelmia.*
- *Kaupungilla ja maalaiskunnalla on yhteinen atk-asioista huolehtiva yhtiö. Kaupungin ja maalaiskunnan nettisivuilla on sama linja, samat tekijät ja linkki toistensa sivuille.*
- *Maalaiskunnan ja kaupungin virastot toimivat yhdessä.*
- *Kunnilla on yhteisiä hankkeita ja suunnitelmia, mm. jätehuolto, ympäristönsuojeluky-symykset, virkistysalueitit, moottorikelkkailureitit sekä yhteinen nuorisotiedotusprojekti, jolla tuodaan nuorien ääntä kuuluville.*
- *Viranomaisyhteistyötä on, esim. palokuntayhteistyötä.*
- *Kunnilla on hankintarenkaita kaupunkien kanssa. Hankitaan yhdessä elintarvikkeita, siivousvälineitä, sairaaloiden ja koulujen tarvitsemia tavaroita. Yhteishankinnat/yhteistyö, jotka liittyvät mm. vesi- ja jätevesihuoltoon sekä auraukseen. Säästetään sekä aikaa että rahaa.*
- *Kaupunki tukee maalaiskunnan kulttuuria, urheilua ja joukkoliikennettä.*
- *Alueella tehdään vahvaa seutukunnallista yhteistyötä, esim. seutuvaltuusto, -hallitus ja -lautakunta.*
- *Seutukunnalla on yhteistä mm. vesiosakeyhtiö, kansalaisopisto, elinkeinoyhtiö, maakuntakirjasto ja seutukaavoitus.*
- *Naapurikunnilla on yhteinen yhteistyöneuvotteluelin.*
- *Alueella on seudullinen kokeilu: yhteispalvelupiste maaseudulla, jossa esim. KELA, työhallinto, terveyshuolto ja sosiaalitoimi.*
- *Kunnalla on lukuisia ostopalvelusopimuksia/työnjakosopimuksia. Ostetaan toisesta kunnasta mm. maaseutupalvelut, esim. maatalouslautakuntaa ei ole kaupungissa.*
- *Kunnilla on yhteinen maaseutulautakunta ja maaseututoimenjohtaja sekä yhteinen elinkeinokeskus. Elinkeinoitoimenjohtaja ja lomitus ovat yhteisiä.*
- *Paras kylä on valittu yhdessä.*
- *Kaupungilla ja ympäristökunnilla on yhteinen kaatopaikka.*
- *Kaupungissa kaavoitetaan lentokentän lähialueita teollisuuden yrityksille. Tehtiin myös maalle kanava, josta kaupunki maksaa osan, vaikka kaupunki ei tarvitsekaan kanavaa – taka-ajatuksena maalaiskunnan tukeminen.*

- *Seudulla on yhteinen liikennehanke, jossa yhdessä mietitään tulevaa. Se lähentää kun-
tia kaupunkiin.*
- *Maaseudun ja kaupungin välillä on seutulippu edulliseen kulkemiseen.*

FaktaCase

Hankintayhteistyötä

Kuntaliitolla on käynnissä pilottikokeilu Kuopion ympäristössä. Siinä kaupungin kouluille ja sairaaloille tilataan yhteisesti tuoremarjat ja juurekset. Yhteensä kyseessä on noin 8 miljoonan euron hankinnat. Tilatut tavarat toimitetaan lähimmälle taholle ilman, että ne kiertäisivät Helsingin kautta. Tässä Kuntaliitto hakee yhteistä linjaa. Kokeilun aikana on opittu paljon puolin ja toisin. Esimerkiksi toimittaja tietää, millaisia tuotteita tilaaja haluaa. Tilaja ei sano toimittajalle suoraan, että laatu on huonoa emmekä tilaa, vaan vaatimukset esitetään viljelijälle, jolloin laatua voidaan parantaa alusta lähtien. Tilauksissa hinta ei ole ainoa valintaperuste, vaan niissä panostetaan laatuun, josta on määritelty erityiset kriteerit.

Markkinointiyhteistyö

Monet kunnat ovat huomanneet, että alueen yhteinen markkinointi ei ole keneltäkään pois. Alueita on ryhdytty markkinoimaan kokonaisuuksina asuinpaikkoina ja yritysten sijaintipaikkoina. On kuitenkin myös sellaista markkinointia, jossa maalaiskunta yrittää houkutella suuremmilla tonteillaan ja puhtaalla luonnollaan lähikaupungin asukkaita omiksi asukkaikseen:

- *Maalaiskunnassa on tarjolla kesäasuntoja, kunnat markkinoivat tonttejaan netissä.*
- *Kunnissa on järjestetty mm. yhteistapahtumia ja tonttien yhteismarkkinointia esim. lehdissä. On luotu tonttipörssi, joka välittää maaseudun asuntotontteja kaupunkilaisille.*
- *On tehty täsmämarkkinointia: kaupungeista kerätään kiinnostuneita henkilöitä ja heille esitellään kunnan tontteja ja harrastusmahdollisuuksia. Tällä tavoin esimerkiksi entisiä asukkaita on houkuttelu takaisin alueelle.*
- *Pidetty markkinointikampanjoita, joiden tarkoituksena on saada uusia asukkaita paikkakunnalle. On tuotu ihmisiä bussilla tutustumaan kuntaan.*
- *Lähikuntia markkinoidaan suunnitelmallisesti kaupunkilaisille asuinpaikaksi - houkuttellaan erityisesti perheitä. Tämä on elämän kiertokulkua, koska mummit siirtyvät asumaan kuntakeskuksiin.*
- *Tehty yhteismarkkinointia, jossa kaupunki osallistuu yritysten markkinointiin, etenkin markkinointi- ja ohjelmapuolella. Yritykset ovat sekä maalta että kaupungista. On laadittu esimerkiksi yhteisiä esitteitä.*
- *1990-luvun alussa on perustettu kuntayhtymä, jolla pyritään elinkeinojen kehittämiseen, mm. yhteiseen matkailumarkkinointiin. Aluetta markkinoidaan niin kaupunkiin kuin kansainvälisestikin.*
- *Tehdään maakunnallista markkinointia. Kunnilta peritään maksu ja markkinoidaan maakuntaa yhtenä kokonaisuutena.*
- *Seudulla on yhteisiä matkailukampanjoita, esim. projekti alueen imagomarkkinoinnista.*
- *Matkailumarkkinoinnissa kunnat ovat panostaneet yhdessä projektisihteerin palkkaan, sen tuloksena on alueelle syntynyt uusi matkailuyritys.*

Kulttuuriyhteistyö

Kulttuurin alalla maaseudun ja kaupungin välinen yhteistyö on melko monipuolista. Se tosin painottuu alueelliseen toimintaan ilman tarkoituksellista maaseutu-kaupunki-näkökulmaa. Usein maaseutu-kaupunki-vuorovaikutus tulee kuin huomaamatta, mikä ei toki ole huono asia. Muun muassa kirjastoilla, teattereilla, museoilla on monenlaista yhteistyötä keskenään:

- *Kulttuurin alalla on paljon hyvää yhteistyötä, esim. kulttuurilaitokset ovat alueellisia. Teatteri järjestää kiertäviä esityksiä muissa kunnissa. Aluetatterille annetaan valtiolta kuljetustukea, jota kaukaa tuleva yleisö voi hakea tarpeeksi suuren ryhmän matkakustannuksiin. Aluetaidemuseolla yhteistyötä on alueen muiden museoiden kanssa, mm. kiertäviä näyttelyitä.*
- *Maalaiskunta osallistui rahallisesti kaupungin uimahallin remonttiin ja sai siten käyttöoikeuden halliin.*
- *Kaupungin kamariorkesteri kiertää muissa kunnissa.*
- *Arkeologisella museolla on vastuuna koko Pohjois-Suomi arkeologian alalla.*
- *Kaupungin ja maaseutukunnan kulttuurilautakunnilla on yhteisiä kokouksia: luotu esim. yhteinen kulttuuripalkinto ja -strategia.*
- *Kaupungin museoissa on tiettyinä päivinä avoimet ovet molempien kuntien asukkaille.*
- *Maalaiskunnan asukkaat käyttävät kulttuuripalveluja samoin oikeuksin kuin kaupunkilaiset. Kaupungissa on uimahalli ja teatteri, jotka palvelevat myös maalaiskuntalaisia.*
- *Kaupungilla ja maalaiskunnan kylällä on yhteisiä liikuntapaikkoja ja suurimmat palvelut yhdessä.*

FaktaCase

Yhteistyötä kirjastoalalla

Rovaniemen maakuntakirjasto kouluttaa alueen muiden kirjastojen henkilöstöä. Lisäksi alueen kirjastoilla on muutakin yhteistoimintaa ja yhteisiä hankkeita. Esimerkiksi maalaiskunnan ja kaupungin kirjastokortit käyvät molemmissa kirjastoissa eli kirjastot ovat käytännössä yhteiset.

Nuorisoon liittyvä yhteistyö

Monet kunnat ovat huomanneet yhteistyön merkityksen etenkin nuorisotapahtumien järjestämisessä. Rockkonsertteja, leirejä ja muuta toimintaa järjestetään usein naapurikuntien yhteistyönä. Se tuo sekä säästöjä järjestämiseen että riittävän osallistujapohjan, jotta tapahtuman järjestäminen kannattaa ja tapahtumaan saadaan tunnelmaa. Esimerkkejä nuorisoon liittyvästä yhteistyöstä on runsaasti:

- *Kaupunki ja maalaiskunta ovat samaa seurakuntaa, joten seurakunnan nuorisotoiminnassa on paljon yhteistä.*
- *Kuntatasolla tehdään yhteistyötä, esim. maalaiskunnan ja kaupungin raja-alueilla on yhteisiä kouluja.*
- *Ammatillista koulutusta on tarjolla kaupungissa.*
- *Kansalaisopistoja käytetään yli kuntien rajojen.*
- *Yhteistyötä kuntien välillä on mm. kehitysvammaisten koulutuksessa.*
- *Yhteisiä matkoja, konsertteja ja koulutuksia järjestetään nuorille, esim. yhteinen Lapin vaellusmatka ja yhteisiä nuorisovaihtoryhmiä ulkomaille.*
- *Järjestetään Marrasrock, jonne eri kuntien nuoret kuljetetaan.*

- *Järjestettiin Piikkisikarock, alueen kuntien ja kansanpiston yhteinen huumeiden vastainen tapahtuma, joka meni loistavasti ja sai myös valtakunnallista julkisuutta.*
- *Maalla järjestetään perinteinen Pellava-rock joka vuosi. Sinne tulee paljon nuoria kaupungistakin.*
- *Pidetään nuorille yhteisiä kesäleirejä ja tanssileirejä.*
- *Ohjaajien koulutusta järjestetään yhteistyönä. Ohjaajat ovat käyneet tutustumassa yhdessä leiri- ja kurssikeskuksiin sekä nuorisotyöhön valtakunnallisesti, matkoja tehty myös esim. nuorisovankilaan ja Ruotsiin.*
- *Maalaiskunnan skeittihalliin tulee nuoria kaupungistakin.*

Terveydenhoito yhteistyö

Eräs merkittävimpiä kuntien yhteistyökohteista on terveydenhuolto. Asian ympärille on perustettu kuntayhtymiä ja tehty muita yhteistyösopimuksia:

- *Sairaanhoidon, koulutuksen ja kehittämisen aloilla on kuntayhtymät ja kunnilla on yhteinen kehittämiskeskus.*
- *Terveydenhuollossa on keskitetty tietyt jutut kaupunkiin ja tietyt maalle. Maalle on tullut mm. hammashoitola, josta aikoja löytyy myös kaupunkilaisille.*
- *Sosiaali- ja terveyspuolella on yhteisiä sopimuksia päivystyksestä. Esim. terveydenhoidon päivystys on kaupungissa. Tiedot kulkevat lankoja pitkin.*
- *Kunnilla on yhteiset sosiaalipalvelut: perheneuvola ja hammashuolto.*

Urheiluun liittyvä yhteistyö

Eräs yleinen kuntien yhteistyön kohde on urheilu. Halleja rakennetaan yhdessä. Usein yhteistyö toimii erinomaisesti, mutta aina välillä esille tulee myös kiistaa siitä, käyttävätkö kaikki osallistuvat kunnat palveluita maksujensa suhteessa vai hyötyykö joku muita enemmän.

- *Urheilutiloissa (kuten jalkapallohalli) ostetaan aikaa toisilta. Kaupungin hallista ostetaan aikaa maaseutukunnalle ja kaupunkilaiset ostavat aikaa maalaiskunnan hallista.*
- *Kaupungin jäähalli on seutukunnallinen, sitä puuhaamassa oli ihmisiä myös naapurikunnista.*
- *Kaupungin urheiluhallissa maalaiskunta on mukana pienellä rahasummalla, kunta puolestaan saa hieman alennusta käyttömaksuissa.*
- *Maaseudulla sijaitseva urheiluseura on käyttänyt kaupunkien urheiluopistoja leiripaikkoina.*

Hankeyhteistyö

EU-hankkeiden luominen ja hakeminen on viime vuosina kehittynyt kuntien välisen yhteistyön kohde. Hankkeita saadaan helpommin läpi, kun ne tehdään yhdessä. Niihin myös saadaan siten sekä tarvittavaa osallistujapohjaa että osaamista.

- *Alueella tehdään seutu- ja projektityötä, jossa kaupungissa kootaan hankkeita ja maaseudulla toteutetaan, esim. EU-ohjelmia, joissa pienille maaseudun yrityksille etsitään ratkaisuja kaupungissa tai joissa niiden markkinointia ja tiedottamista hoidetaan kaupungista käsin.*
- *Naapurikunnilla on kehittämissyhdistys, joka voi saada rahaa EU:lta hankkeisiin, koustetaan ja ideoidaan yhdessä.*

- *Yhteisvoimin tehdään EU-hankkeistusta (kuntarahoitus tulee yhteisesti, kunnat mukana yhtenä).*
- *Leader-hankkeessa tehtiin alueelle matkailupaketti.*
- *Alueella on Leader-toimintaryhmiä, jonka ansiosta on tehty mm. liikuntareitistö.*
- *Kunnilla on yhteinen Tahto-projekti: yhteinen atk-puoli (palkanmaksut ym.), palotomi, talousasiat ja vesihuolto.*
- *Elinkeinoryhmä on järjestänyt projekteja, joissa aiheena on yritysten kehittäminen, markkinointi, koulutus ja työttömien koulutus.*

FaktaCase

Oppilaitosyhteistyötä

Tornion kaupunki tekee yhteistyötä alueen oppilaitosten kanssa. Esimerkiksi Perä-Pohjolan opistosta, joka järjestää muun muassa nuorisotyöntekijäkoulutusta, tulee kuntaan harjoittelijoita työvoimaksi. Vastaavasti nuorisotoimesta käy oppilaitoksessa luennoitsijoita yhteisen projektin puitteissa. Molemmat osapuolet hyötyvät.

Vuorovaikutustarpeet kuntien välisessä yhteistyössä nähtiin moninaisiksi. Lisääntyvän yhteistyön avulla kunnat ja kaupungit saavat toimintaan tehokkuutta ja sitä kautta säästöjä. Tarpeelliseksi mainittiin muun muassa kustannusten vähentäminen sekä kasvukeskuksiin ahtautumisen estäminen ja asukkaiden saaminen/jääminen maalaiskuntaan. Kunnat ja kaupungit voivat haastateltujen mukaan osallistua maaseudun ja kaupungin vuorovaikutukseen kuntien väliseen yhteydenpitoon ja neuvotteluun painottuvilla tavoilla että konkreettisin käytännön toimin.

Vuorovaikutuksen hyödyt

Kunnan virkamiehet ja luottamushenkilöt uskoivat yleensä, että maaseutu ja kaupunki voivat olla tasa-arvoisia yhteistyökumppaneita. Joukossa oli kuitenkin useita henkilöitä, joiden mielestä kaupunki hyötyy yhteistyöstä maaseutua enemmän. Maaseutukunnat ja kaupungit voivat pääosin hyötyä vuorovaikutuksesta samalla tavalla. Yleisimmin hyötyjen arveltiin liittyvän tehokkuuden ja yhteistyön kautta syntyviin säästöihin. Yhteistyöstä saadaan säästöjä tuplasti tehdyn työn vähentyessä. Tästä seuraa, että hallinnon resursseja säästyy käytännön työhön ja verorasitus pienenee. Yhteistyöllä voidaan myös parantaa alueen tunnettuutta ja imagoa, jolloin alueelle voi muuttaa uusia yrityksiä ja ihmisiä. Myös palvelujen tarjoaminen helpottuu, kun asiakaspohja kasvaa ja voidaan hyödyntää nykyistä laajemman alueen voimavaroja.

Erityisesti kaupunki voi hyötyä siten, että sen on helpompi houkutella asukkaita seudulle, kun sillä on tarjottavana maaseutuvaihtoehtokin asumismuotona. Kaupunki saa käyttöönsä entistä monipuolisempia maa-alueita ja elintilaa. Lisäksi kaupunkien palvelujen käyttäjämäärä lisääntyy, jolloin kaupunki saa palveluista nykyistä enemmän verotuloja. Kaupunki toisaalta saa asukkaita maalta, toisaalta kaupunki voi myös välttää liiat taloutta rasittavat muuttajat, jotka jäävät rajan toiselle puolelle maaseudulle.

Maaseutu voi hyötyä hieman toisenlaisella tavalla kuin kaupungit. Ensinnäkin ihmisten muuttohalukkuus maalle kasvaa parantuneen yhteistyön myötä, koska kaupungista saadaan entistä

helpommin kulttuuripalveluita, sosiaalipalveluita ja koulutustarjontaa sekä sairaalan ja lentokentän palveluja. Maalle saadaan asukkaita, jotka puolestaan tuovat verotuloja. Paikkakunnan palveluilla, yrityksillä ja kyläkouluilla on entistä suuremmat säilymismahdollisuudet. Myöskään nykyiset asukkaat eivät välttämättä muuta pois. Kuntaan saadaan ehkä myös eläkeläisasukkaita. Tiiviin yhteistyön takia kaupungit voivat ongelmatapauksissa auttaa maalaiskuntaa entistä nopeammin, kun ollaan jo tuttuja keskenään. Myös tieto maaseudusta leviää kaupunkiin.

Koulut

Vuorovaikutuksen käytäntöjä

Vuorovaikutus voidaan jakaa peruskoulussa, toisen asteen oppilaitoksissa ja kansalaisopistoissa tapahtuvaan vuorovaikutukseen, jotka näyttävät poikkeavan toisistaan. Myös yliopistotasolla maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus on lisääntynyt, sillä monet yliopistot ovat jalkautuneet maaseutukuntiinkin. Peruskoulutasolla yhteistyötä oli kuitenkin toteutettu eniten ja pisimmän ajan.

Peruskoulujen tekemä yhteistyö

Kouluilla on paljon yhteistyötä toisten koulujen kanssa sekä maalla että kaupungissa. Ne tekevät muun muassa kouluvierailuja ja opettajavaihtoa.

- *Kaupungin koulut tekevät säännöllistä yhteistyötä maaseudun koulujen kanssa. Vierailuja tehdään puolin ja toisin kouluihin, joissa on tuttuja opettajia. Kouluilla on tustumiskäyntejä ja teemapäiviä.*
- *Kyläkoulun ja kaupunkikoulun välillä on kummikoulutoimintaa: vierailuja ja kirjeenvaihtoa.*
- *Kaupungin koulu on luontokoulun kummikoulu. Saavat koululta materiaaleja, retkille lainaksi keittimiä, retkille asiantuntija-apua eli oppaan luontokoulusta.*
- *Kaupunkikoulu tekee kouluyhteistyötä pienen kyläkoulun kanssa, kyläkoululaiset ovat käyttäneet koulun liikuntasalia, on järjestetty yhteinen musiikkitapahtuma, jossa oli molemmilta esityksiä. Lisäksi on mietitty, millaista opetusta kummallakin on ja mitä ideoita siitä itselle saataisiin.*
- *Kouluilla on yhteisiä urheilutapahtumia, kuten pesäpallo- ja jalkapalloturnauksia.*
- *Koulujen välillä on opettajaharjoittelua ja -vaihtoja sekä luokkien yhteistyötä.*
- *Kouluilla on ollut alueellisia ohjaavia opettajia.*
- *Alueella on käynnissä Tasa-arvoiset koulutuspalvelut -hanke, jonka keskus on kaupungissa. Mukana on maaseudun ala-asteita. Kehitetään oppimisympäristöä, oppimateriaalia ja virtuaaliluokkia. Eri luokkien opettajat voivat olla yhteydessä toisiinsa netin kautta.*
- *Kaupunki ja maalaiskunta tekevät virallista kouluyhteistyötä, jossa maalaiskunnan koulupäivät määräytyvät kaupungin mukaan.*
- *Alueen kouluissa ollaan hakeutumassa kouluyhteistyöhön tietotekniikan alalla.*
- *Perusopetuksen puolella alueen koulut ennakoivat tulevaisuutta yhdessä, oppilasmääriä ja eläkkeelle siirtymisiä ja pohtivat, miten turvata koulutus tulevaisuudessa.*

- *On tehty naapurikunnan koulutoimen kanssa yhteistyötä, kaupungin koulussa on esim. oppilaana tyttö naapurikunnasta.*

Peruskoulun ja muun tahon yhteistyö

Kouluilla on paljon sellaista yhteistyötä, jossa kumppanina on jokin muu taho kuin toinen koulu. Jotkin kaupunkikoulut hyödyntävät maaseutua esimerkiksi leirikouluissaan. Myös päiväkerhot ovat tehneet vierailuja maaseudun matkailutiloille.

- *Joka vuosi jokainen kaupunkikoulun luokka tekee vaelluksen, leirikoulun tms. maaseudulle.*
- *Luokalla on vilja/leipäjakso, jossa keväällä kylvetään viljaa, syksyllä puidaan ja leivotaan. Viljelypaikkana on maaseutuoppilaitoksen pellot maalaiskunnan puolella.*
- *Kaupungin laidalla järjestetään ratsastusta liikuntatunneilla.*
- *Kaupungista tehdään pyöräretkiä lähiympäristöön, on ihailtu maisemia, menty lossilla joen yli ja yövytty.*
- *Ala-asteet tekevät leirikouluja ja luokkaretkiä kaupunkiin, yläasteikin tekee teatterimatkoja ja luokkaretkiä.*
- *Kaupunkikoulussa on pidetty leirikouluja lähialueilla: on pyritty, ettei lähdettäisi merita edemmäs kalaan, vaan tutustuttaisiin ensin lähikuntiin ja maaseutuun (mm. meijereihin). Vanhemmat ovat rahoittaneet kotiseuturetkiä.*
- *Lääninhallitus kaupungissa järjestää jonkin verran koulutustapahtumia alueen opettajille.*
- *Seudulla on kokoonnuttu organisoidusti yhteen tekemään koulutuksellista yhteistyötä, esim. Oppijan tuki -hanke, jossa kouluista pyritään tekemään alueellisia resurssikeskuksia.*
- *Koulut hyödyntävät kaupunkien kulttuuripalveluja: teatteri, orkesteri, kirjasto sekä kirjaston ja sanomalehden verkkopalvelut.*
- *Kaupungista voidaan pyytää poliisi koululle esittäytymään.*

FaktaCase

Maaseututaidetta messuilla

Hämeessä järjestettiin Suussa sulavaa Hämeestä -projekti. Osana projektia erään ala-asteen koululaiset kuvittivat projektin päätapahtumassa tarjottaville jälkiruoille yksilölliset tarjoilurasiat. Teemana oli Maalla on mukavaa. Jokaisesta rasiasta tuli tekijänsä näköinen. Tapahtuman vieraat olivat hyvin ihastuksissaan uniikeista rasioista, joita lapset olivat innolla kuvittaneet. Projekti jatkui kouluissa myöhemmin siten, että projektin keittiöalan asiantuntijat tulivat kiitokseksi koululle kertomaan elintarvikkeista ja ruoasta. Lisäksi projektin materiaalista keskusteltiin koulussa. Sekä koulu ja sen oppilaat että tapahtuman järjestäjät hyötyivät.

Toisen asteen oppilaitosten vuorovaikutus

Maaseudun ja kaupungin lukioilla on melko runsaasti yhteistyötä sekä keskenään että muiden oppilaitosten kanssa. Joissain paikoin maaseutu- ja kaupunkikunta jopa tarjoavat lukiopalvelut yhdessä. Maalaislukion oppilailla on mahdollisuus suorittaa kursseja myös kaupungin aikuislukiossa. Tämä toimii myös toisin päin, jos halukkaita on. Eräässä kaupungissa on toisen asteen koulutuksessa ollut jo kymmenen vuotta yhteistyötä sekä kaupungin lukioiden ja oppilaitosten kanssa että maaseudun lukioiden kanssa. Tällöin opiskelijoille annetaan mahdollisuus ottaa kursseja muidenkin oppilaitosten tarjonnasta ja opiskella missä haluavat. Joissain pai-

koin on EU:n rahoilla luotu etä- eli virtuaalilukiota, jossa mukana on isoja lukioita kaupungeista sekä pieniä lukioita maalta. Hankkeella pyritään kehittämään opetusta. Jos etälukio onnistuu, maalaiskunnassa on valmius pitää etälukiokursseja myös kaupunkilaille, esimerkiksi erikoisuutena psykologiaa englanniksi.

- *Lukio ja yläaste ovat olleet esittämässä musikaalia kaupungin teatterissa.*
- *Koulutusmessuja järjestetään kaupungeissa, niissä käydään maalta.*
- *Yliopistoon käydään tutustumassa kaupungissa.*
- *Yliopiston koulutusta tarjotaan maaseudun asukkaille ja yrityksille.*
- *Puutarha-alan oppilaitoksessa järjestetään puutarhapäivät ja -messut ammattilaisille. Näissä on esim. kone-esittelyjä. Oppilaitos kutsuu pieniä alakoululaisia tutustumaan maaseutuun. Oppilaitos järjestää luontopolkuja ja siellä on koetila.*

FaktaCase

Oppilaitoksen ja yritysten yhteistyötä

Seinäjoen ammattioppilaitoksella on 500 työharjoittelupaikkaa, joista merkittävä osa on maaseudulla. Koska vain kolmannes oppilaitoksen oppilaista on kaupungista, moni pääsee siten kotikuntaansa harjoitteluun. Lisäksi harjoittelusta vastuussa oleva opettaja ja työpaikalle nimetty kouluttaja tekevät yhteistyötä ja vaihtavat kokemuksiaan ja osaamistaan. Sekä työharjoittelua että opettajan ja kouluttajan yhteistyötä voi sanoa asiantuntijavaihdoksi, jossa molemmat osapuolet hyötyvät.

Tarvetta olisi yhteistyön kehittämiseksi lukioiden ja muiden toisen asteen oppilaitosten välillä maaseudulla ja kaupungissa. Etälukio ja -opiskelumahdollisuuksien saanti maalle koetaan tärkeäksi, samoin oppilaitosten välinen yhteistyö. Kilpailusta on päästävä eroon ja oppilaiden vapaata liikkumista koulujen välillä on edistettävä. Myös koulupiirirajojen poistamiselle olisi tarvetta. Tutkimusprofessorit ja tiedonsiirto käytäntöön tutkimus- ja oppilaitoksista on tärkeää. Nuoret olisi myös saatava palaamaan opiskelujen jälkeen kotiseudulle. Siinä voi merkitystä olla esimerkiksi hyvillä opiskelumahdollisuuksilla.

Kansalaisopistojen vuorovaikutus

Myös vapaaehtoisuuteen ja harrastustoimintaan perustuvat oppilaitokset voivat harrastaa maaseutu-kaupunki-vuorovaikutusta. Vuorovaikutus on tärkeä osa toimintaa etenkin monessa kansalaisopistossa.

- *Kansalaisopisto järjestää avoimen korkeakoulun kursseja maalaiskunnassa, esim. kasvatustieteen, erityispedagogiikan ja sosiologian arvosanaopintoja yliopistojen vaatimusten mukaan.*
- *Kansalaisopiston rehtorit tekevät yhteistyötä opistopiirin kautta. On opettajavaihtoa, opiskelijat kulkevat ristiin rastiin kansalaisopistoissa ja katsotaan, ettei ainakaan kalliita kursseja järjestetä päällekkäin.*
- *Alueella on yhteinen kansalaisopisto. Luontaista vuorovaikutusta syntyy, kun käydään samoilla kansalaisopiston kursseilla.*
- *Omalla kylällä järjestetään kansalaisopiston tunteja aikuisille.*

Yksittäisen opettajan henkilökohtaisella kiinnostuksella on suuri merkitys käytännön vuorovaikutuksen toteuttamiseen. Jos esimerkiksi opettaja on toiminut aikaisemmin maaseutukoulussa tai hänellä on muuten kiinteät suhteet maalle, hän pyrkii myös kaupunkikoulussa työ-

kennellessään viemään opetusta maaseutu ympäristöön tai päinvastoin. Henkilökohtaisilla verkostoilla on yhteyksien luomisessa suuri merkitys.

Vuorovaikutuksen hyödyt

Kouluissa uskottiin vahvasti kaupungin ja maaseudun voivan hyötyä yhteistyöstä tasavertaisesti. Kouluilla tämän näkemyksen voi sanoa olevan jopa selkeämpi kuin muilla haastatelluilla. Koulujen saamat hyödyt liittyvät lähinnä siihen, että lapset saavat yhteistyön kautta uusia kokemuksia ja tietoa toisten alueiden ihmisten elämästä. Myös perinteiden säilyttäminen ja välittäminen nähtiin tärkeäksi. Vuorovaikutus tuo kouluissa opetettavia asioita lähemmäksi oppilaita ja tekee ne siten nykyistä mielenkiintoisemmiksi. Mainitut hyödyt olivat hyvin humaaneja ja ihmisläheisiä.

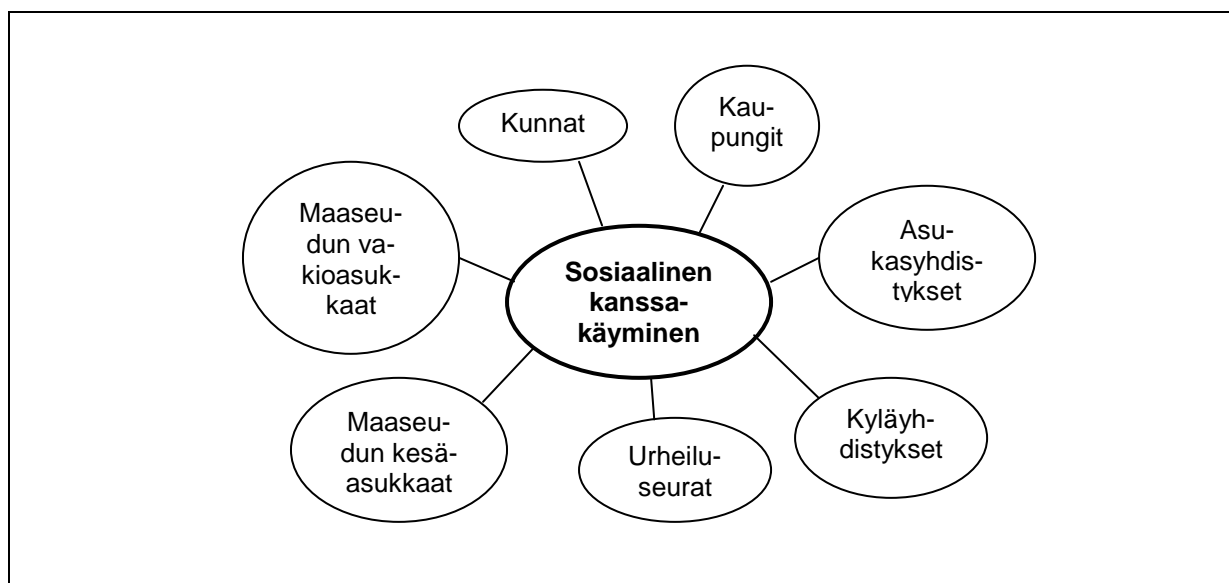
Maaseudun ja kaupungin koululaiset voivat hyötyä koulujen yhteistyöstä saamalla uusia ystävyyssuhteita ja kokemusten vaihtoa. Kaupungeissa on myös oppilaitoksia, joita maalaiskunnista ei löydy. Koulujen välinen yhteistyö helpottaa niissä opiskelua. Kaupunkien koululaiset hyötyvät leirikouluista ja retkistä maaseudulle. He tutustuvat maaseutuun, saavat metsän rauhaa ja voivat harrastaa vapaata toimintaa. He voivat saada oppia niin maalla elämisestä ja maaseudun tarpeista kuin luonnonsuojelustakin. Tietotaito perinteisistä elinkeinoista ja luonnosta on usein maaseudulla kaupungeja vahvempi. Yhteistyöllä maalaiskoulun kanssa kaupungin koululaiset voivat tutustua perinteisiin.

TOIMIJA-LÄHTÖISISTÄ TARVELÄHTÖISIIN HANKKEISIIN

Tällä hetkellä suuri osa maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen hankkeista tapahtuu saman alan toimijoiden välillä. Muun muassa urheiluseurat, kyläyhdistykset, yritykset ja kunnat tekevät yhteistyötä pääosin omiensa joukossa. Muiden tahojen kanssa tehtävä yhteistyö on tätä vähäisempää. Toiminta lähtee pikemminkin toimijoiden mahdollisuuksista kuin ympäristön tarpeista; mietitään, mitä yhteistyötä me pystyisimme tekemään eikä mitä uutta alueella tarvitaan. Yhä tärkeämpää olisi kuitenkin pyrkiä tarvelähtöiseen toimintaan. Se usein vaatii monen toimijan välistä, nykyistä paljon laajempaa, yhteistyötä. Tutkimuksen aikana muodostui kuva aihealueista, joiden ympärillä maaseudun ja kaupungin vuorovaikutukselle olisi erityistä tarvetta. Näitä aihealueita ovat asukkaat, vanhukset, lapset ja nuoret, koulutus, julkiset palvelut, markkinointi, yritystoiminta, matkailu sekä lähiruoka. Lisäksi ilmeni selkeä tarve eri teemoja yhdistäville hankkeille.

Sosiaalisen kanssakäymisen muotoja asukkaille

Maaseudun ja kaupungin asukkaiden välinen vuorovaikutus nähtiin tarpeelliseksi sekä maaseudulla että kaupungissa. Sitä kautta saadaan sosiaalisia kontakteja, yhteistyöverkostoja ja tietoa elämästä maalla ja kaupungissa. Maaseudun kunnat voivat entistä vahvemmalla koko-aikaisten asukkaiden ja loma-asukkaiden verkostolla saada lisää aktiivisia toimijoita kuntaan. Tämä tarkoittaa esimerkiksi veronmaksajia, palvelujen käyttäjiä ja vaikka tapahtumien järjestäjiä. Osallistujille mieleisiä vuorovaikutustilanteita voivat olla luomassa erityisesti kunnat, asukasyhdistykset ja urheiluseurat, mutta myös muut asiasta kiinnostuneet. Kuvassa 3 on esitetty mahdollisia yhteistyökumppaneita teeman ympärille rakennettavalle toiminnalle.

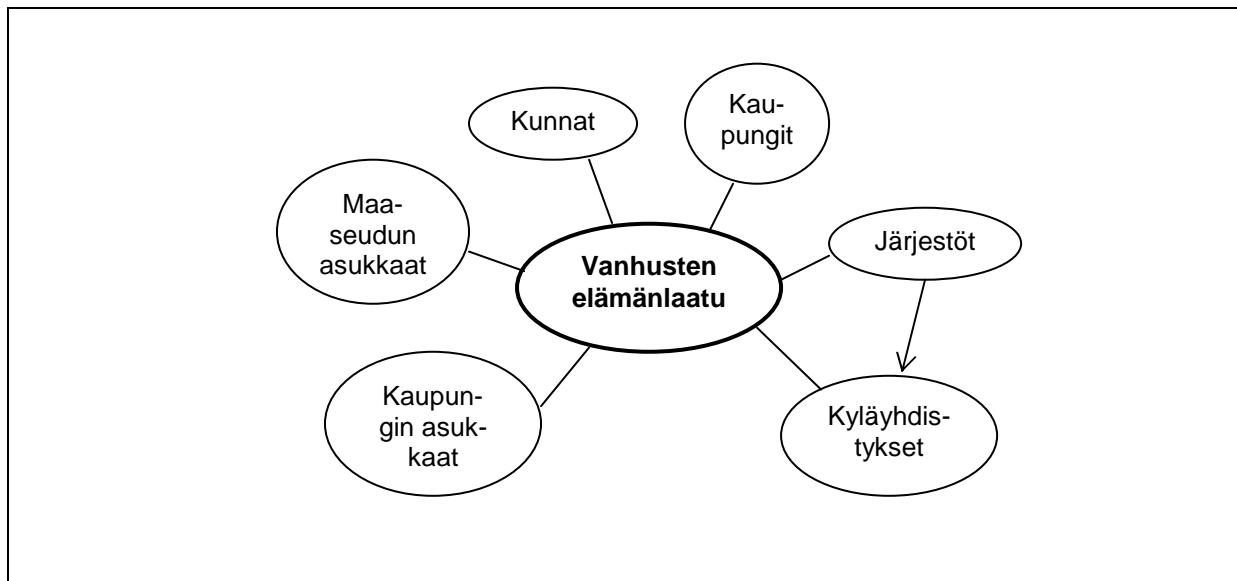
Kuva 3. Mahdollisia yhteistyökumppaneita ja hyötyjiä sosiaalista kanssakäymistä lisäävässä toiminnassa.

Tutkimuksessa tuli esille monenlaisia maaseudun ja kaupungin asukkaiden välisiä vuorovai-
kutusiveitoita:

- *Voidaan järjestää vuorovierailuja asukasyhdistysten ja kyläyhdistysten välillä ja antaa mahdollisuus osallistua niiden järjestämään toimintaan ristikkäin.*
- *Kesäasukkaat ja maaseudun vakioasukkaat voivat yhteistyönä toteuttaa maisemasuunnittelua.*
- *Tiedon ja taidon vaihtamista kaupungin ja maaseudun välillä ja ideoiden saantia muilta seuroilta tai yhdistyksiltä voitaisiin lisätä vaikka ottamalla ns. kummikohteet asukasyhdistyksille ja kyläyhdistyksille.*
- *Voidaan perustaa siirtolapuutarhoja kylätoimikuntien ja asukasyhdistysten yhteistyönä.*
- *Maaseudulta voidaan tehdä retkiä kaupungin kulttuuritarjontaan, esimerkiksi teatteriin.*
- *Järjestöjen yhteistyötä voidaan lisätä, kuten järjestää tilaisuuksia yhdessä: erilaiset pelitapahtumat/illat kaupunkilaisten ja maaseudulla asuvien kesken, yhteiset tapahtumat, polkupyörä- ja moottoripyöräretket ja vaellukset.*
- *Voitaisiin järjestää koulutustilaisuuksia kylien toimijoille esim. ohjelmapalveluiden tuottamisesta.*
- *Voitaisiin järjestää perinnepäivät – ”Näin ennen elettiin täällä seudulla”. Ymmärrettäisiin kehitys: maaseudun ”kaupunkilaistuminen”, kaupunki voi olla entistä maaseutua.*
- *Voitaisiin pitää väittelytilaisuus ”Kumpi on parempi” tai esitellä esitelmä/tutkimus aiheena: ”Mitä yhteistä? Mitä erilaista? Onko ihminen erilainen maalla kuin kaupungissa?”*
- *Voitaisiin järjestää ”Kaupunkilaiset maaseudun kehittäjinä -seminaari”.*
- *Kaupunkilaisten luonto- ja maisema-arvostuksia voitaisiin esitellä maaseudun asukkaille.*

Elämänlaatua vanhuksille

Myös vanhusten elämänlaadun parantamisessa nähtiin tarpeita maaseudun ja kaupungin vuorovaikutukselle. Tällä hetkellä monet maaseudulla ikänsä eläneet vanhuksat joutuvat muuttamaan vanhuudenpäivikseen joko kaupunkiin tai kuntakeskukseen. Siellä heillä ei kuitenkaan välttämättä ole ystäviä, sukulaisia tai heille rakasta luontoa lähellä. Heiltä saattaa myös puuttua mielekästä tekemistä. Siksi haastateltavat pitivät tärkeänä vanhusten kotona asumisen tukemista ja toisaalta mahdollisuuksia edes vierailu välillä maaseudulla. Olisi tarvetta toiminnalle, jossa kunnat, kaupungit ja niissä toimivat järjestöt yhdessä loisivat ratkaisuja vanhuksien elämäntilanteen parantamiseksi (kuva 4).

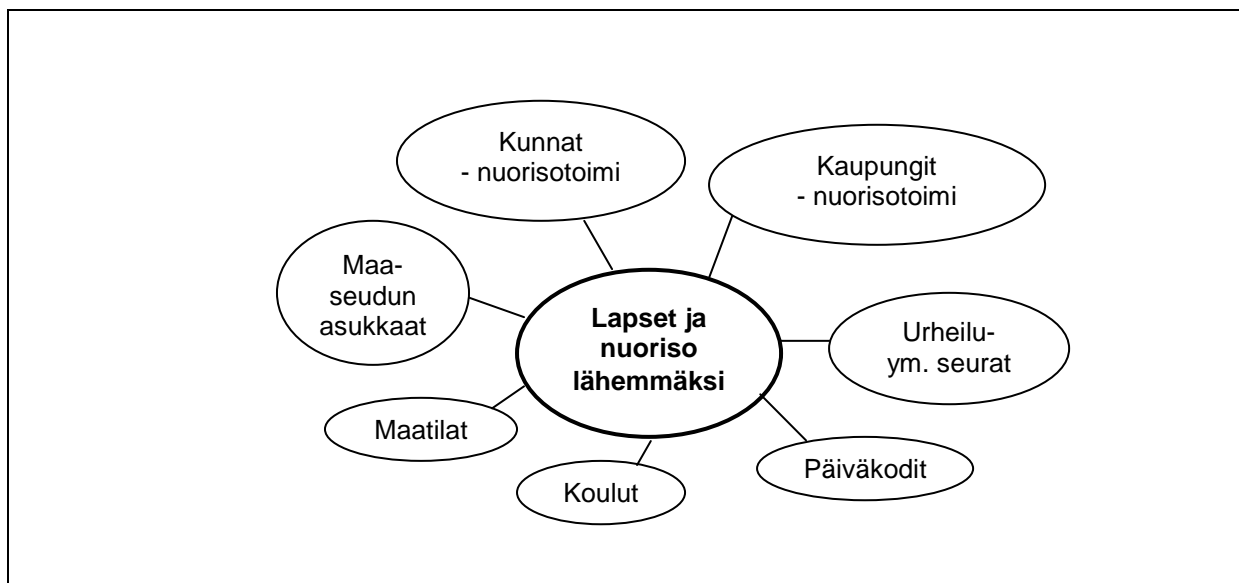
Kuva 4. Mahdollisia yhteistyökumppaneita ja hyötyjiä vanhusten elämälaatua parantavassa toiminnassa.

Haastateltavat esittivät hyvin mielenkiintoisia ideoita, joilla maaseudun ja kaupungin välisiin vuorovaikutustarpeisiin voitaisiin vanhustenhoidossa vastata. Ideat ovat uusia, mutta toteuttamiskelpoisia. Ikääntyvien ihmisten palveluja voitaisiin tarjota osittain kylätoimikuntien organisoimana. Näin vanhuksset voisivat asua pidempään kotona ja lisäksi kylältä voisi joku ihminen työllistyä. Maaseutukunta ja kaupunki voisivat tehdä yhteistyötä vanhustenhoidossa – kaupunki voisi ostaa maaseutukunnasta vanhainkotipaikan maalle haluavalle vanhukselle ja päinvastoin. Tämän myötä maaseudulle tulisi ehkä tarve rakentaa lisää hoivapalvelupisteitä, jotta vanhuksset pääsevät halutessaan luonnonrauhaan ja voivat harrastaa vaikkapa puutarhan hoitoa. Tarkoitus ei kuitenkaan ole palata aikaan, jossa vanhainkodit rakennetaan mahdollisimman syrjään, vaan luoda vanhuksillekin mahdollisuus asua maaseutumaisessa ympäristössä, mutta lähellä palveluja. Käytännössä tämä tarkoittaisi maalaiskunnan keskustaa. Osana maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusta voisivat olla kaupunkien palvelutaloista tehtävät retket maaseudulle. Omaishoitajille voitaisiin järjestää vapaapäiviä siten, että hoidettava on maaseudulla hoidossa, vaikkapa jonkun kodissa. Sen lisäksi, että omaishoitaja saisi vapaapäivän, vanhus pääsisi vierailemaan maaseudulla. Idea toimii myös toisin päin eli maalta kaupunkiin.

Maaseudun ja kaupungin lapset ja nuoret lähemmäs toisiaan

Haastatteluissa tuli ilmi lapsiin ja nuoriin liittyviä maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen mahdollisuuksia ja tarpeita. Kaupunkilaisnuorten koettiin eriytyneen liiaksi maaseudusta, sen elämästä ja nuorista. Maaseudun elintapoja saati maaseudun eläimiä ei enää tunneta. Toisaalta kaupungin elämäntavat voivat olla vieraita maaseudun nuorisolle. Tämä aiheuttaa ristiriitoja kaupungin ja maaseudun nuorten välillä. Olisi siis tarvetta toiminnalle, jossa maaseudun ja

kaupungin nuoret aidosti kohtaisivat toisiaan sekä tutustuisivat toistensa elinpiiriin. Tähän toimintaan voivat osallistua niin kunnat ja harrastusseurat kuin maatilat ja yksittäiset ihmisetkin (kuva 5).

Kuva 5. Mahdollisia yhteistyökumppaneita ja hyötyjiä maaseudun ja kaupungin nuoria lähentävässä toiminnassa.

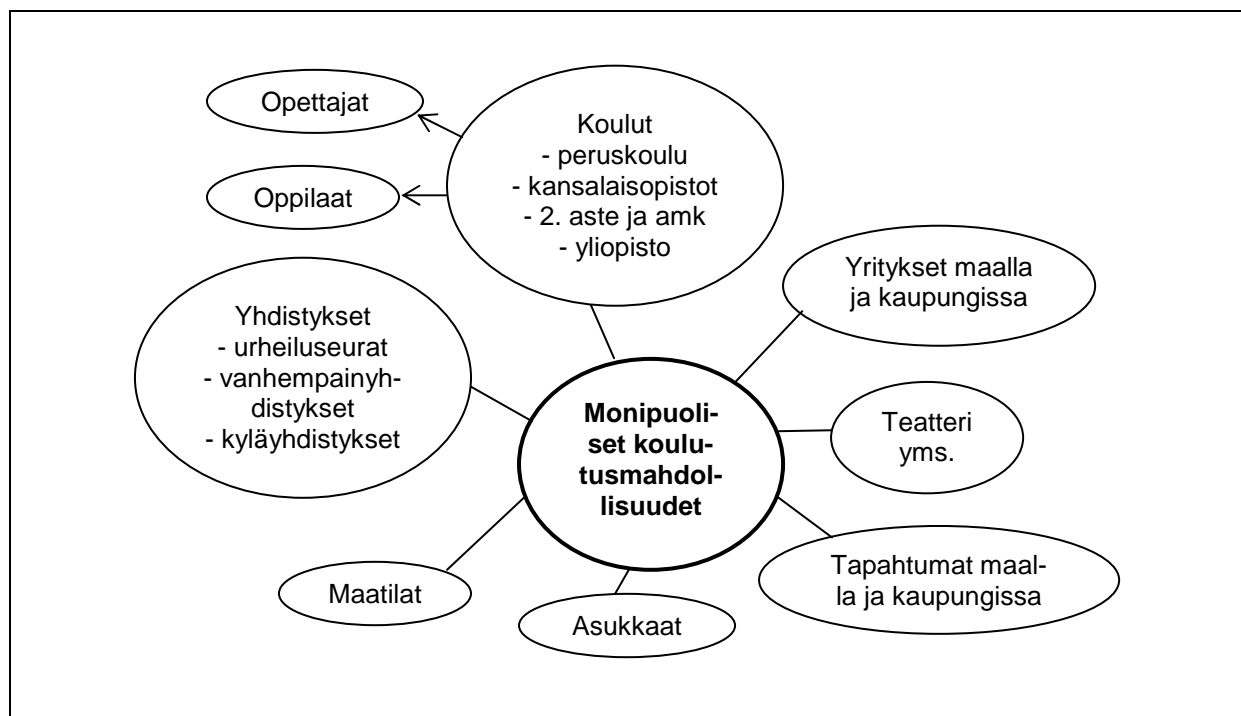
Ideoita, joilla maaseudun ja kaupungin nuorisoa voidaan tuoda toisiaan lähemmäs:

- *Urheilu- ja muiden seurojen yhteistyötä, kuten ohjaajavaihtoa seurojen kesken ja nuorten vuorovaikutusta muiden kuntien nuorten kanssa voitaisiin kehittää. Voitaisiin esim. järjestää yhteisiä kursseja sekä yhteisiä vetäjien ja harrastajien koulutustilaisuuksia maaseudun ja kaupungin seuroille.*
- *Kaupunkilaislapsille voitaisiin hankkia varamummola maalla ja päinvastoin. Kaupunkilaismummo tai -vaari veisi elokuviin, teatteriin, museoon tai shoppailemaan.*
- *Voitaisiin järjestää yhteinen iso kulttuuritapahtuma, esim. yhteiskonsertti nuorille.*
- *Maaseudun lapset voitaisiin viedä kulttuuri- ja taidekävynneille kaupunkiin.*
- *Urheiluseurojen toimintaan voitaisiin osallistua ristiin, etenkin harvinaisten lajien osalta.*
- *Isoisät ja -äidit, joilla on juuret maalla, voisivat ryhtyä nuorten ohjaajiksi päiväkotihin ja kerhoihin, samalla onnistuisi perinneleikkien, käsitöiden, tarinoiden ja vanhojen työtapojen elvyttäminen.*
- *Kaupunki- ja maaseutunuorten yhteistyötä voitaisiin lisätä nuorisotoimien ja muiden tahojen yhteistyöllä, esim. nuorison julkaisema lehti yhteistyössä ja cityleirit maaseudun nuorille.*
- *Voitaisiin perustaa seudullinen työpaja, jossa on toimintaa nuorille/työttömille.*
- *"Ongelmanuoria" voitaisiin kuntouttaa maaseudun rauhassa lähellä luontoa ja eläimiä.*

Monipuolisuutta koulutusmahdollisuuksiin

Koulujen henkilökunnan haastatteluissa tuli esille valmiiden vuorovaikutusta edistävien pakettien puute. Asioita tehtäisiin, jos jollakulla olisi tarjota valmiita paketteja tai sapluunoita, joiden mukaan toimia. Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuskin otettaisiin mielellään osaksi toimintaa, mutta kouluilla itsellään ei ole aikaa saati rahallisia resursseja ryhtyä järjestämään kaikkea alusta asti. Koulut toivoivatkin esimerkiksi valmiita paketteja maaseudun elinkeinoelämään tutustumiseksi ja ”sijaiskotisysteemin” kehittämistä (eli lapset viikoksi maalle). Tämä tarjoaa yrityksille, maatiloille, kunnille, yhdistyksille ja kouluille oivan vuorovaikutustilaisuuden (kuva 6). Esimerkiksi kyläyhdistykset, urheiluseurat ja maatilat voisivat yhteistyössä tarjota kouluille erilaisia niiden toimintaa tukevia retkipaketteja.

Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutukseen liittyvinä erityisesti mainittuina tarpeina on nähty leirikoulutoiminnan kehittäminen, esimerkiksi leirikoulujen tarjoaminen kaupunkien lapsille. Tarvittaisiinkin lisää varoja leirikoulujen järjestämiseen. Leirikouluja voitaisiin tuoda vaikka maaseudun tyhjiin kouluihin, jolloin myös maaseutu hyötyisi niistä. Kaupunkikouulaisten olisi hyvä päästä katsomaan maaseutukoulujen elämää. Koululaisille pitäisi myös antaa mahdollisuus tutustua maaseudun elinkeinoelämään. Tarvetta on koulujen ja nuorten vuorovaikutukselle. TET-jaksot muissa kunnissa ovat myös tarpeellisia työhön ja lähialueeseen tutustumismahdollisuuksia nuorille.

Kuva 6. Mahdollisia yhteistyökumppaneita ja hyötyjiä koulutusmahdollisuuksia monipuolistavassa toiminnassa.

Peruskouluissa ja myös muissa oppilaitoksissa voidaan osallistua maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen kehittämiseen ainakin alla mainituilla tavoilla. Mahdollisuuksia on sekä perusopetuksen että muiden oppilaitosten yhteistyöhön. Vuorovaikutuksessa voivat osapuolina olla niin opettajat kuin oppilaatkin. Haastateltujen antamien ideoiden mukaan koulut voisivat esimerkiksi tehdä maatilojen muodostaman verkoston kanssa yhteistyötä lähiruoan saamiseksi kouluihin. Voitaisiin myös perustaa alueellisia vanhempainyhdistysten yhteistyöryhmiä. Kansalaisopiston kursseille voisi laittaa pienemmän pakollisen osallistujamäärän ja laajemmat aiheet, jotta niitä saataisiin järjestettyä maallakin. Lisäksi kansalaisopisto tai muu vastaava vapaaehtoinen sivistystoiminta voisi ryhtyä kannustamaan maaseutu-kaupunki-vuorovaikutusta.

Opettajilla voisi olla sekä kaupungin että maaseudun opettajia hyödyntävää yhteistyötä, kuten tiedon ja ideoiden vaihtoa:

- *Oppilaan ohjaajia voidaan kierrättää kuntien välillä eli kunnilla voisi olla yhteinen oppilaanohjaaja.*
- *Voitaisiin järjestää ”kaupunki-ihmisten”, ”maaseutuaktivistien”/kehittäjien vierailu opettajien koulutustilaisuuksissa. He voisivat tarjota mm. opetusvinkkejä ja paketteja.*
- *Kaupunki-/maaseutukoulujen opettajat voivat vaihtaa keskenään työpaikkoja esim. viikoksi. Molemmilla olisi oma tietotaito ja perinne mukana. Tutustutaan erilaiseen oppimisympäristöön ja levitetään omia taitoja.*
- *Kaupungin opettajat voisivat yhteisissä tapaamisissa saada ideoita maalaiskollegoiltaan erilaisten ongelmien ratkaisuun. Etenkin resursseihin liittyvät ongelmat ovat tulleet esille pikkukouluissa jo aiemmin.*
- *Työväenopistot ja kansalaisopistot voisivat harrastaa opettajavaihtoa.*

Myös koulujen verkottumiseen maaseutu-kaupunki-vuorovaikutus voi tuoda oman arvokkaan lisänsä:

- *Etäopetusta voitaisiin kehittää: yhteistyö kaupunki-/maaseutukoulujen kanssa (videoneuvotteluyhteydet koululle/kylätalolle). Myös aikuisväki pystyisi niitä hyödyntämään.*
- *Ammattikorkeakoulut ja yliopistot voisivat tukea paikallista koulutusta tarjoamalla esim. lukiolaisille mahdollisuuden suorittaa myös ammatillisia opintoja.*
- *Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen yhteyteen voitaisiin perustaa maalle koulutuspalveluja tarjoava yksikkö, josta yliopisto-opintoja tuotaisiin viikonloppuisin maalle tai yliopiston ihmiset lähtisivät maakuntaan kertomaan tutkimustuloksistaan.*
- *Kaupungissa sijaitsevaa professuuria rahoittavat ympäröivät kunnat ja maakunnan liitto. Tämä on mahdollista myös toisinpäin: Kaupungissa sijaitsevan yliopiston professuuri voidaan sijoittaa maaseudulle.*
- *Maaseudun ja kaupungin koulutustarjontaa voitaisiin hyödyntää ristikkäin. Saataisiin mahdollisuus hyödyntää esim. toisten lukioiden tai ammattikoulujen erikoiskursseja.*

FiktioCase⁴

Tietoverkko yhdistää

Maaseudun ja kaupungin lukiolaiset ja amk-opiskelijat voitaisiin saada yhteistyöverkostoon Internetin välityksellä. Nuoret voisivat esimerkiksi keskustelupalstoilla siirtää toisilleen tietoa opiskeluolosuhteista, omista elinympäristö- ja arkioloistaan ja vaikkapa toiveistaan tulevaisuuden suhteen. Molempien seutujen nuoret hyötyisivät. Keskustelut voivat olla esimerkiksi osa jotain kurssia.

Tutustuminen maaseutuun tai kaupunkiin voi tuoda koululaisille paljon uusia kokemuksia ja tehdä opetuksesta entistä mielenkiintoisempaa ja tehokkaampaa:

- *Kaupunki- ja maaseutukoulujen välillä voisi olla yhteistyötä: oppilaiden välistä yhteistyötä, luonnollista vuorovaikutusta, kummikouluja ja yhteisiä leirejä. Näin tutustutaan toisiinsa.*
- *Kaupunkikoululaiset voivat tehdä retken maaseudulle, eläkeläiset ”varamummit ja varapapat” voisivat toimia matkaoppaina.*
- *Kaupunkien koululaisille voitaisiin järjestää ”maaseutukylpy” (opetusta maaseudun oloissa, tutustumista maaseudun oloihin), vastaavasti maaseudun koululaisille ”kaupunkikylpy” (sisältää esim. kulttuuri- ja taideopetusta). Vrt. kielikylpyanalogia. Maalaiskoululaiset voisivat tehdä opintokäyntejä kaupunkikouluun ja johonkin kaupunkikohteeseen, kaupunkikoululaiset maalaiskouluun ja vaikkapa eläintilalle.*
- *Maaseudun koululaiset järjestäisivät kaupunkikouluille ohjelmaa ja päivävastoin.*
- *Vuorovaikutustietoutta voitaisiin sisällyttää jo koulutukseen. Sen tuomat edut tulisivat tutuiksi kuntalaisille.*
- *Maaseutu voitaisiin ottaa teemaksi kaupunkikouluissa, vastaavasti kaupunkia voitaisiin käsitellä maalaiskouluissa läpäisyperiaatteella eri aineissa (maantieto, historia, biologia, ym.).*
- *Kaupunkilaislapset pitäisi saada vierailemaan maaseudun kohteissa, kuten koulumu-seossa.*
- *Koululaisten vierailuja voitaisiin järjestää oman alueen ulkopuolelle, tietämys Suomesta kasvaisi.*

FiktioCase

Elinkeinoelämä tutuksi kouluissa

Maaseudun elinkeinonharjoittajat voisivat vierailla kaupunkikouluissa sekä kaupungin yritysten ja teollisuuden edustajat vierailla maaseudun kouluissa. Yritykset voisivat myös antaa kouluille materiaalia niiden toiminnasta. Maaseutukoulujen oppilaat voitaisiin lisäksi viedä tutustumaan kaupungin teollisuuteen, vesilaitokseen tai vaikkapa energialaitokseen. Kaupungin kouluille voitaisiin jakaa oppimateriaalia nykymaataloudesta ja esitellä kaupunkilaisnuorille monipuolisesti myös kiistanalaisia elinkeinoja, kuten turkistarhausta ja metsästystä. Näin erilaiset elinkeinot ja elintavat kävisivät lapsille tutuiksi jo pienestä pitäen.

Maaseutu-kaupunki-vuorovaikutuksesta voi olla hyötyä myös silloin, kun halutaan saada koulutus käytännönläheiseksi

- *Ala-astelaisten ympäristötiedon tunti voitaisiin pitää aidossa maalaisympäristössä.*
- *Voitaisiin järjestää täsmäopetusta lähiruuan laadusta ja ottaa käyttöön vanhoja unoh-tuneita reseptejä.*
- *Käsityöhön liittyvässä opetuksessa voitaisiin tehdä leirikoulu kyläkouluun.*
- *Vanhaa perinnettä voitaisiin alkaa opettaa uudelleen: esim. pellavan viljelyä ja käsitelyä. Osaamista voitaisiin esitellä ammattioppilaitoksissa opiskeleville.*

⁴ FiktioCase on erityisen hyvä haastatteluissa esiin tullut idea maaseudun ja kaupungin vuorovaikutushankkeeksi.

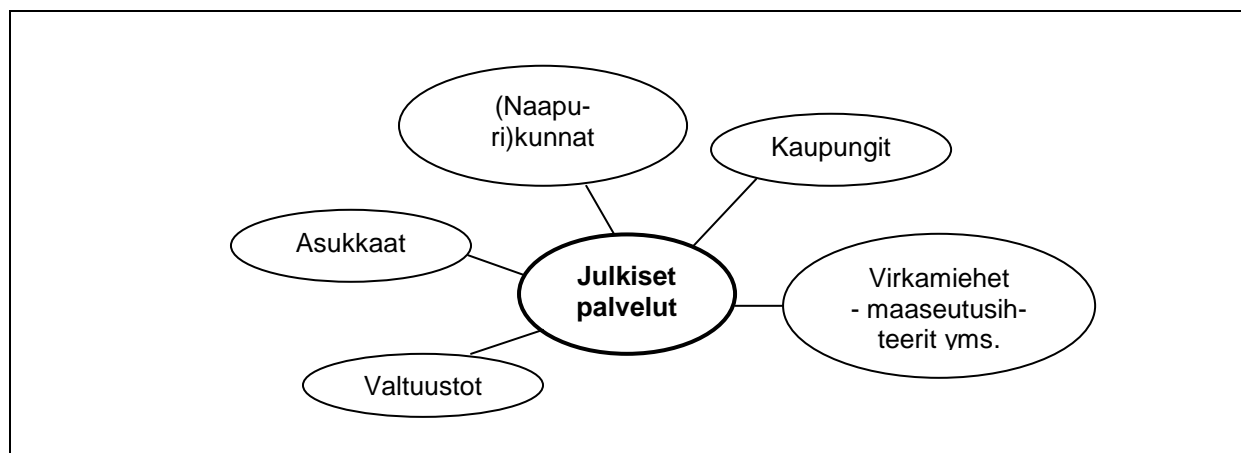
- *Keskusteatterin palveluja voitaisiin tarjota pienempien paikkakuntien kouluille tai muihin vastaaviin tiloihin.*

Vuorovaikutuksen kehittämiseksi voidaan luoda erityisiä vuorovaikutusprojekteja:

- *Voitaisiin tarjota ”Löydä juuresi” – päivän toimintapaketti koululaisille. Etsitään lähiseudun maatiloilta, kouluista, ehkä yrityksistä kosketuskohtia oman perheen/suvun menneisyyteen.*
- *Kaupunkia voitaisiin esitellä otsikolla ”kaupungissa on kivaa”, niin että maaseudun lapset tekevät esitteen, ja päinvastoin ”maalla on mukavaa” kaupunkilaisten tekemä esite/kampanja.*
- *Voitaisiin järjestää ”Rehtiä ruokaa maalta” -projekti, joka toteutetaan esim. yläasteiden kotitaloustunneilla kaupunkikouluissa. Asiantuntijoita, ruokataiturimummoja maalta otettaisiin mukaan oppitunneille.*

Tehokkuutta julkisiin palveluihin

Julkisella sektorilla vuorovaikutustarpeet liittyvät voimavarojen yhdistämiseen. Esimerkkejä voimavarojen yhdistämisestä voivat olla seutuyhteistyö ja muu naapurikuntien yhteistyö. Niihin liittyvät kuntien erikoistuminen, kuntien virkamiesyhteistyö eri osastojen, kuten kuntien elinkeinopuolen välillä, hallinnon päällekkäisyyksien karsiminen, yhteistyö yleiskaava- ja maankäyttöasioissa sekä yhteinen julkinen rakentaminen ja yhteiset liikuntapaikat (kuva 7). Tarvetta olisi muun muassa voimavarojen yhdistämiselle palveluntuotannossa (esimerkiksi yhteinen kirjastoauto), kuntien yhteisille messuille ja hankintayhteistyölle. Yhteistyötä kaupunkien ja kuntien välillä olisi tarpeen tehdä myös EU-rahojen saamiseksi. Hankkeita tulisi toteuttaa yhteistyössä alueellisesti ja eri toimijoiden kesken. Tarvetta olisi yksityisen ja julkisen sektorin yhteensovittamiselle avopalvelussa, esimerkiksi yhteisille omaishoitajien loma-järjestelyille. Paikallisliikenteen reittisuunnittelun helpottamiselle ja kuntayhteistyölle bussiliikenteessä olisi haastateltavien mukaan myös tarvetta. Joidenkin mielipiteiden mukaan olisi tarvetta jopa alueiden ja kuntien yhdistämiselle eli kuntaliitoksille.

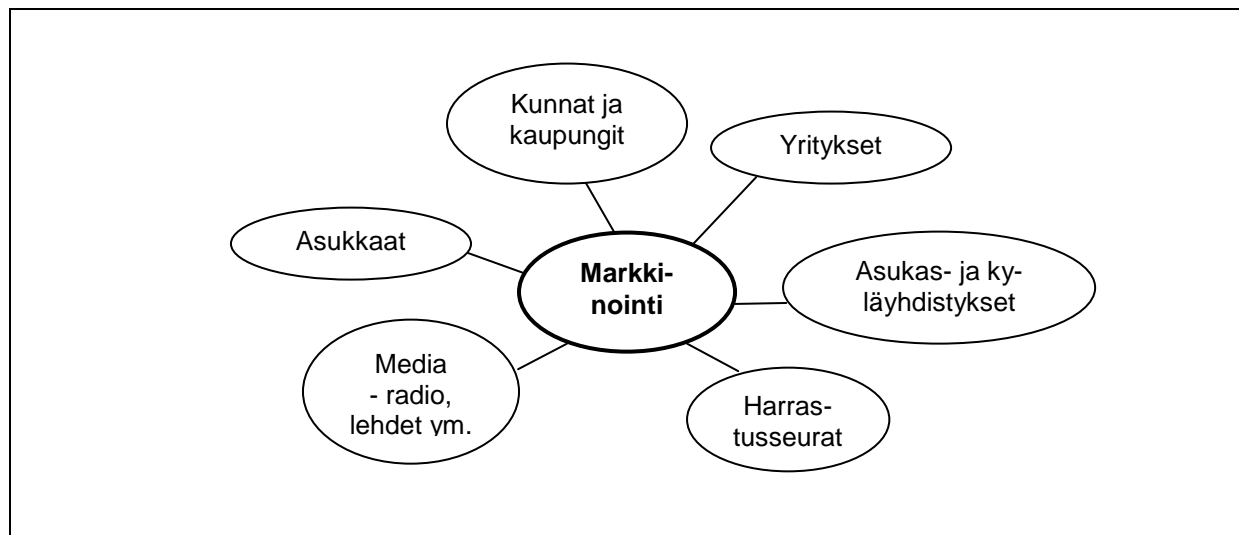
Kuva 7. Mahdollisia yhteistyökumppaneita ja hyötyjiä maaseudun ja kaupungin julkisia palveluja tehostavassa toiminnassa.

Julkisten palvelujen tarpeisiin voidaan vastata esimerkiksi seuraavilla vuorovaikutusideoilla:

- *Palvelut voidaan tuoda lähemmäksi maaseudun asukkaita, esim. terveys-, ruokahuolto kyläkouluille/kylätaloille (terveydenhoitaja voisi maaseutukoululla käydessään hoitaa myös kylällä asuvat vanhukset/pikkulapset).*
- *Virkamiehet kaupungeissa ja maaseutukunnissa voivat keskustella ja ideoida yhdessä esimerkiksi ympäristöasioista tai luoda yhteisen huumeiden vastaisen strategian.*
- *Maaseudun ja kaupungin kunnanvaltuustot voivat käydä seuraamassa toistensa kokouksia.*
- *Voitaisiin perustaa alueellinen maaseutu-kaupunki-vuorovaikutuselin, esim. kaupunkien ja kylien yhteinen palkattu puhemies, joka voisi edistää maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusta.*
- *Maaseutu ja kaupunki voivat harrastaa virkamiesvaihtoa. Naapurikunnan käytännön toimien tunteminen helpottaa ja lisää molempia hyödyttävää yhteistyötä.*
- *Asiantuntijat voivat tehdä vierailuja kaupungista maalle ja päinvastoin.*
- *Kaupungilla ja maaseutukunnalla voi olla kummitoimintaa, jossa haetaan käytännön toteutusta yhteistyölle. Mietitään, mitä uutta voisi löytyä yhdessä toimimalla.*
- *Maalle voitaisiin rakentaa myös usean kunnan yhteisiä liikuntahalleja, ei aina kaupunkiin.*
- *Voitaisiin luoda seutukunnallinen tietoverkko, jossa olisi asukaskeskusteluja ja palautetta päättäjille.*
- *Paikallisille ja loma-asukkaille voitaisiin järjestää tutustumistilaisuuksia.*
- *Palveluja voidaan ostaa ristiin kuntien ja kaupunkien välillä.*
- *Maaseutusihteerin yhteyksiä kaupungissa sijaitsevaan kehittämiskeskukseen voidaan kehittää.*
- *Maalle voitaisiin rakentaa usean kunnan yhteisiä ampumaratoja, sillä maalla äänistä ei ole niin häiritsevää.*

Potkua markkinointiin yhteistyöllä

Maaseudun ja kaupungin yhteismarkkinoille on selvä tarve. Markkinointi voi olla yritysten tai kuntien yhteismarkkinointia tai yritysten ja kuntien yhteismarkkinointia (kuva 8). Markkinoinnin tavoitteena voi olla esimerkiksi tasoittaa asumisen ja teollisuusrakentamisen paineita ja maaseutu- ja kaupunkikuntien välillä. Myös esimerkiksi asukasyhdistykset voivat olla tärkeitä toimijoita markkinointikampanjoissa. Päämääränä heillä voi esimerkiksi olla oman kylän asuttuna pitäminen. Tarvetta nähtiin toisaalta kuntien yhteiselle imagokampanjalle tai markkinoinnille, toisaalta yritysten rohkaisemiselle laajentamaan ja yritysten imagon rakentamiselle. Yhteistyössä pystytään kehittämään markkinointia myös kansainvälisellä tasolla. Tarvetta on yritys yhteistyölle, jolla saadaan markkinointikulut jaettua. Etenkin maaseutukunnan näkökulmasta tarvetta on myös kotiseututempauksille sekä tonttien ja harrastusmahdollisuuksien täsmämarkkinoinnille. Tärkeitä asioita ovat yhteistyön tuomat rahalliset säästöt sekä markkinoinnin voima ja näkyvyys.

Kuva 8. Mahdollisia yhteistyökumppaneita ja hyötyjiä maaseudun ja kaupungin markkinointiyhteistyössä.

Maaseudun ja kaupungin markkinointiin liittyvinä vuorovaikutusideoina esitettiin seuraavaa:

- *Tapahtumia voitaisiin järjestää maaseutu-kaupunki-yhteistyössä ja saada siten myös valtakunnallista näkyvyyttä isoille tapahtumille.*
- *Voitaisiin tehdä pysyvä esittely kunnan/kaupungin yritys-, etätö-, harrastus- ja asuntomahdollisuuksista sekä tonteista. Infoa voidaan antaa kirjallisesti ja esittelytilaisuuksissa tai pitämällä teemapäivä kunnantalolla/kylätalolla. Maaseudun tyhjiä asuntoja voisi markkinoida kaupunkilaisille, esimerkiksi kutsulla Internetissä tai tietoisuuskampaniassa lähimmässä kaupungissa.*
- *Kaupungin kulttuuripalveluja voidaan entistä enemmän markkinoida maalle.*
- *Voitaisiin tehdä kylä Markkinointivihkonen, jossa on kyläiden mahdollisuuksien esittelyä.*
- *Kylätaloja yms. voidaan markkinoida lähiseudun kaupunkien asukkaiden perhejuhlien ja vastaavien tilaisuuksien pitoon.*
- *Voidaan laittaa kyläesittelyt kesäasukkaille ja kaupunkilaisille esim. kyläiden kesäteatterien yhteyteen.*
- *Alueen yritykset voivat järjestää yhteisen tempauksen, jolla houkutellessa kaupunkilaisia maalle.*
- *Voidaan tarjota renki-/piikapalveluja (lumityöt, puunhakkuu, maisematyöt) asukkaille.*
- *Kaupungeissa pidettäville maaseututoreille voisi tasapuolisuuden vuoksi laittaa myös kaupungin esittelyä.*
- *Voitaisiin järjestää kotiseututempaus, johon kutsutaan aiemmin poismuuttaneita asukkaita tavoitteena paluumuuton lisääminen ja entisten asukkaiden tietotaidon hyödyntäminen esim. yrityskummitoiminnassa.*
- *Voidaan koota Maaseutu elinvoimaisena -hanke: Pysy/Asu maalla – käy kaupungissa tai seutukunnan yhteishanke: pääkaupunkiseudun paineiden helpottaminen – muuta meille.*

FiktioCase

Maaseutua mediaan

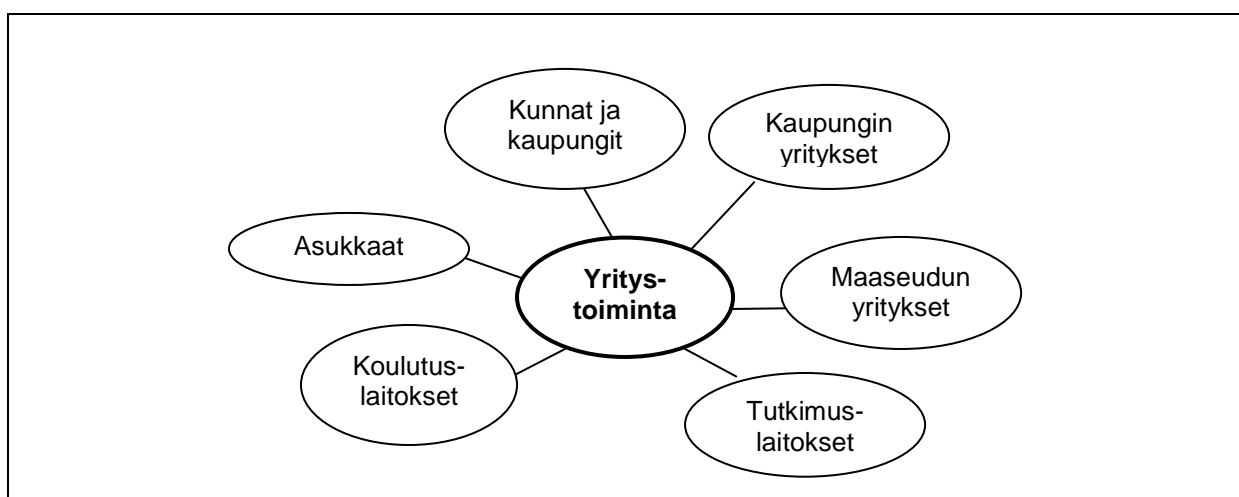
Maaseutu näkyy melko vähän suomalaisissa medioissa, kuten televisiossa ja radiossa. Tilanteen ei kuitenkaan tarvitse pysyä tällaisena. Väestö vanhenee ja kaipaa hömppäviihteen tilalle asiapitoista ohjelmaa; kävätään ohjelmaa tavallisilta ihmisiltä tavallisille ihmisille. Toisaalta digiTV:n tulo asettaa paineita ohjelmatarjonnan lisäämiseen.

Ohjelmia maaseudulta voidaan pyrkiä lisäämään kahdella tavalla. Toisaalta voidaan entistä aktiivisemmin pyytää toimittajia eri tilaisuuksiin tekemään niistä ohjelmaa. Useinkin toimittajilla riittää kiinnostusta, kunhan asia vain esitetään tarpeeksi kiinnostavasti. Ammatti-ihmisille voi myös tarjota ohjelmaideoita. Lisäksi nykyajan tekniikka mahdollistaa sen, että melko pienellä osaamisella voi itsekin tehdä ohjelmia, kuten haastatteluja. Tällaisina kokeiluina on radiossa jo esitettykin radiotansseja sekä juusto- ja viini-iltaa.

Maaseudulta voidaan tehdä myös ohjelmaa nuorisolle. Eräs idea olisi seurata jonkun maatilan elämää vähän samaan tapaan kuin suosion saaneessa Osbournen perheestä kertovassa sarjassa on tehty. Sopivan perheen tai tilan valitsemalla kameralla varmasti riittää mielenkiintoista seurattavaa isännän aamuuskareista talon tytön heppaharrastuksiin ja pojan bänditreeneihin sekä kaupunkilaisen silmissä eksoottisiin peltotöihin. Tärkeätä on näyttää, että maallakin on meininkiä. Maaseutu hyötyy pitkällä tähtäimellä, kun sen vetovoimaisuus nuorten mielikuvissa kasvaa ja kaupunkilaisnuoret puolestaan saavat ehkä innostuksen uusiin harrastuksiin.

Luovaa yhteistyötä yritystoimintaan

Maaseudun ja kaupungin yritykset voivat hyötyä monella tavalla maaseutu-kaupunkivuorovaikutuksesta. Usein yhteistyö voi olla yritysten välistä, mutta siinä voi olla mukana myös niin yhdistyksiä ja asukkaita kuin oppilaitoksiakin (kuva 9). Esimerkiksi tutkimusyhteistyö jonkun oppi- tai tutkimuslaitoksen kanssa voi olla hyvin hedelmällistä molempien osapuolien kannalta.

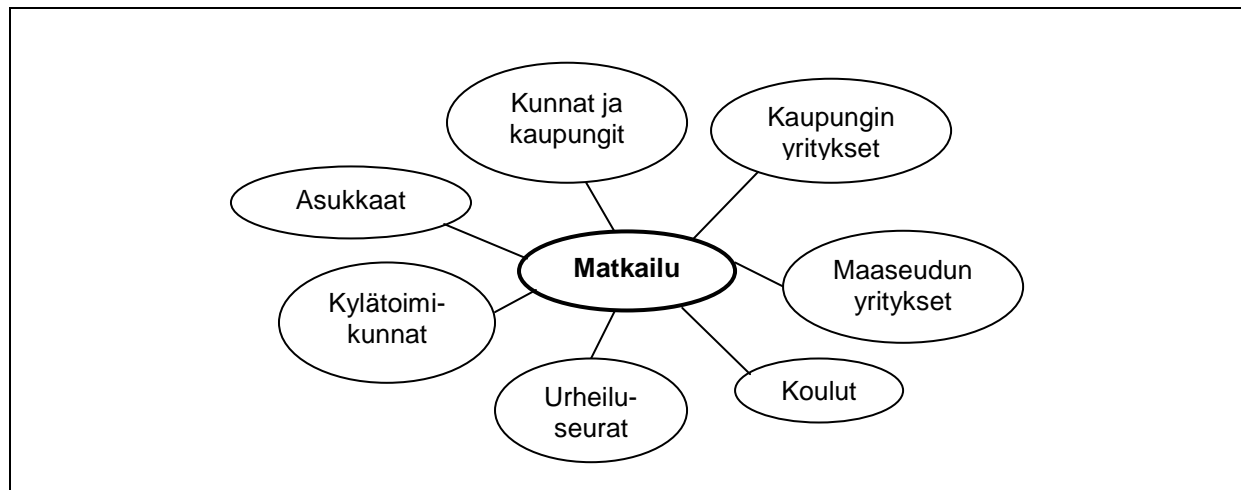
Kuva 9. Mahdollisia yhteistyökumppaneita ja hyötyjiä maaseudun ja kaupungin yritysyhteistyössä.

Yritystoimintaa hyödyttävä maaseutu-kaupunki-vuorovaikutus voi olla hyvinkin moninaista, kuten seuraavista vuorovaikutusideoista ilmenee:

- *Koulutus- ja tutkimuslaitosten osaamista ja tietoa voitaisiin entistä paremmin siirtää maaseudun hyödynnettäväksi.*
- *Yrityksillä voi olla alihankintaverkosto ja yhteistyötä. Kaupunkiyritysten ulkoistamat palvelut voidaan ostaa maaseudulta – kysyntä ja tarjonta pitää vain saattaa yhteen. Yritykset voivat ostaa palveluja ristiin maalta ja kaupungista.*
- *Maaseudun tyhjiksi jääneisiin tiloihin, esimerkiksi kouluihin, voisi siirtyä kaupungista yritystoimintaa.*
- *Luonnonmateriaalia voidaan kerätä maalta kukkakaupoille.*
- *Maaseudun vanhaa esineistöä voidaan kasata ja myydä molempia osapuolia tyydyttävästi.*
- *Siirtolapuutarhoja voidaan tarjota kaupunkilaisille maalta. Kaupungissa ei ole tilaa, mutta maalla on.*
- *Maaseudun asukkaat voivat tulla esim. tehdaskäynneille kaupunkeihin, työmiehet esittelisivät itse työpäivänsä olosuhteita ym.*
- *Kaupungeista voitaisiin harrastustarjontaa myydä maaseudulle, esim. tennis tai golf.*
- *Voitaisiin järjestää haastepelejä kaupunkiyrittäjät - maaseutuyrittäjät.*

Matkailussa kehittämismahdollisuuksia

Matkailualalla nähtiin paljon tarpeita maaseudun ja kaupungin vuorovaikutukselle. Ensimmäkin tarpeelliseksi nähtiin turistivirran levittäminen kaupungeista maalle ja kaupungin paineiden tasaaminen sesonkiaikana, jolloin esimerkiksi majoituskapasiteetista voi muutoin tulla pulaa. Tähän liittyy muun muassa maaseudun urheiluseurojen tarjoamien majoituspalvelujen ja kuljetusten lisääminen kaupunkien tapahtumien yhteydessä. Lisäksi kaupunkilaisten tulisi välillä päästä luontoon, he tarvitsevat vapaa-ajan asumista, vapaa-ajantoimintaa, elämysmatkailukohteita ja retkipaketteja maalle, kuten opastettuja luontopolkuja ja opastusta sienestämiseen ja marjastamiseen. Tähän liittyen olisi tarvetta muun muassa ohjelman tarjoamiseen kaupunkien matkailuyrityksille. Tarvetta nähtiin myös maaseudun ja kaupungin yhteisille torimyyntitapahtumille. Nämä tarpeet luovat mahdollisuuksia niin seurojen ja yhdistysten kuin maatilojen ja yritystenkin yhteistyölle sekä maaseudulla että kaupungissa (kuva 10).

Kuva 10. Mahdollisia yhteistyökumppaneita ja hyötyjiä maaseudun ja kaupungin matkailuyhteistyössä.

Haastatteluissa tuli esille seuraavia vuorovaikutusideoita, joissa suurimmassa osassa matkailu kohdistuu maalle:

- *Kun kaupungissa järjestetään jokin iso tapahtuma, sitä voisi tuoda osin myös maaseudulle, esim. osa konserteista maaseudun tiloissa. Kaupungin suur tapahtuman aikaan voisi hyödyntää myös ympäröivän maaseudun majoituskapasiteettia.*
- *Kaupunki- ja maalaisperhe voisivat harrastaa asunnonvaihtoa: toiset pääsisivät aamulla torille, toiset järvelle.*
- *Kylätoimikunnat voisivat tarjota retki- ja ohjelmapaketteja: kaupunkilaisille opastusta sienestämiseen ja marjastamiseen, patikkaretkien järjestäminen maalle. Asiakkaina olisivat koululuokat, elämysmatkailufirmat yms.*
- *Kylätaloissa voitaisiin järjestää lapsille, nuorille ja aikuisille Perinneasiat tutuksi -päiviä, joissa olisi esim. kansallispukunäyttely. Samalla olisi tutustumisen kylätaloon.*
- *Luonto-, maaseutu- ja maatilamatkailussa on kehittämisen varaa, etenkin majoituspuolella. Niillä tiloilla, joissa on eläimiä, voitaisiin järjestää leiri- ja sijaiskotitoimintaa ja viikonloppukotitoimintaa lapsille*
- *Tyhjäksi jääneeseen entiseen kouluun olisi pohjoisessa mahdollista järjestää joul- ja elämysmatkailua. Koulu toimisi tukikohtana ja siellä järjestettäisiin mm. ruokailu. Kaupungin safariyritys on järjestämässä, mutta paikalliset tarjoaisivat palveluja. Päivä sisältäisi mm. porosafareita ja pilkkimistä.*
- *Kaupunkilaisten kotieläimille voitaisiin tarjota hoitopaikkoja lomien ajaksi maalta.*
- *Entiset ammatinharjoittajat voisivat toimia oppaina perinnemaisemissa ja vanhoissa ammateissa.*
- *Alueen omia maaseutumatkailukohteita voitaisiin aktiivisesti markkinoida oman seudun kaupunkilaisille. Maaseudun ja kaupungin matkailuyritykset voivat tarjota yhdessä valmiita paketteja asiakkaille, tehdä palvelujen yhteismarkkinointia.*
- *Voitaisiin järjestää emännänetsintäretkiä kaupunkiin (nettiin ennakkohaku täsmätiedoilla) ja elämänkumppanihakua maatiloille (kiertoajelu, esittelyt, tutustuminen).*

FiktioCase

Elämysmatkailua luonnossa

Luontomatkailua voitaisiin kehittää ja järjestää esimerkiksi jokireittitarjontaa, kalastus- ja metsästysretkiä, tuulastusta ja sorsastusta. Kaupunkilaisille voitaisiin järjestää mahdollisuus osallistua hirvijahtiin tai muuhun metsästysseuran toimintaan, kuten hirvipeijaisiin. Osana ohjelmaa voisi olla lintujen ja muiden maaseudun eläinten bongaus. Lisäksi maalta voitaisiin tarjota tiloja ja palveluja muuhunkin elämysmatkailuun ja tehdä luontoon esimerkiksi fantasiametsiä, joissa voi kokea seikkailuja.

FiktioCase

Vesitse maatiloille

Maaseudun vesireittien tarjoamia virkistytymis- ja ansaintamahdollisuuksia voisi hyödyntää monella tavalla. Maaseudulla on hiljaisuutta ja luontoharrastusmahdollisuuksia, jotka kiinnostavat kaupunkilaisia. Kaupunkilaisilla on venepaikoista pulaa, joten niitä voitaisiin tarjota kaupunkilaisille. Lisäksi tarjolla voi olla vuokraveneitä. Maaseudun asukkaat voivat tarjota paikallistuntemusta, toimia oppaina ja järjestää ohjelmaa. He voivat myös opastaa erä- ja kalamiestaitoihin. Jotta veneellä voitaisiin kulkea pidempiä matkoja, tarjolla voisi olla ”kuljetuspalvelua” eli auton voisi jättää lähtöpaikalle, mutta se hoidettaisiin sieltä odottamaan retkeläisiä määräpaikkaan tai määräpaikasta voisi saada ennalta sovitun kyydin takaisin omalle autolle. Vesireitit voidaan myös merkitä kartoille niin, että matkan varrella olevat maatilat ja muut palvelut olisivat myös mukana. Näin veneilijä voisi halutessaan poiketa tilalle syömään, ostamaan tuotteita tai yöpymään. Kartan olisi hyvä sisältää myös tietoa siitä, koska tilalla voi vieraila ja miten sinne saa yhteyden ennakkoon.

Tilat ja alueen muut vesireitin varren palvelut voivat olla sekä yksittäisten matkailijoiden että ryhmien käytössä. Ryhmien kanssa toimittaessa on kuitenkin otettava huomioon, että niille vaaditaan vastuullinen matkanjärjestäjä.

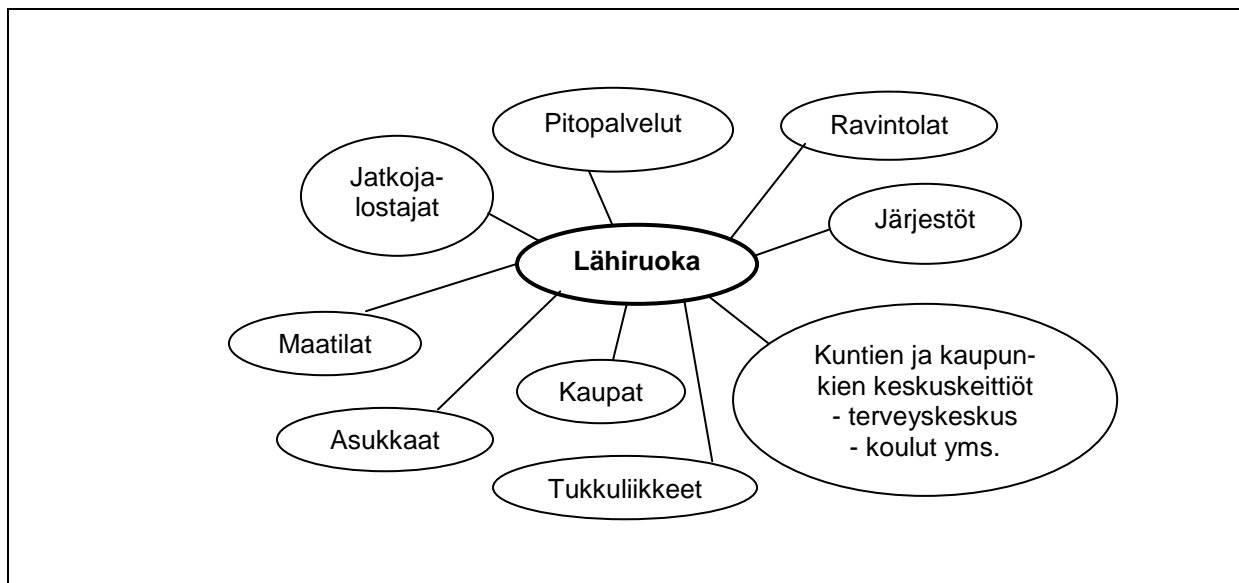
Palvelujen tuotteistaminen ja niistä tiedottaminen on avainsana. Jotta toiminta olisi mahdollista, on mukaan lähtevistä tiloista ja erä- ym. taitojen taitajista saatava hyvä kuva jo ennakkoon. Tällainen selvitys voitaisiin teettää vaikkapa ammattikorkeakoulun oppilastyönä. Vetäjänä hankkeelle voisivat olla esimerkiksi alueen kylätoimikunnat ja asukas yhdistykset.

Lähiruoka – elämyksiä ja puhdasta ruokaa

Selkeänä tarpeena haastatteluissa nähtiin lähiruoan saatavuuden kehittäminen. Vaikka lähiruoasta puhutaan paljon, toiminnan laajenemiselle on yhä esteitä. Valtakunnalliset tukkuportaat ovat mukana automaattisessa tietokonepohjaisessa tilausjärjestelmässä, joka ei jousta lähiruoan vaatimuksiin, vaikka kysyntää olisikin. Äärimmäisenä esimerkkinä on yritys, joka ostaa elintarvikkeita naapuritilalta, mutta systeemin vuoksi ruoka kiertää satoja kilometrejä tukkuportaasta kautta palatakseen takaisin alkuperäiselle paikkakunnalle. Lähiruoan suosimisen mahdollistavalle tilausjärjestelmälle olisi tarvetta. Moni kauppa tarttuisi todennäköisesti siihen innolla, jos joku sellaista vain tarjoaisi.

Lähiruokaa olisi tarpeellista entistä voimakkaammin markkinoida omalle alueelle. Vihannesten, kasvien ja muun ruoan tuottaminen ja hankkiminen lähialueelta olisi tärkeää sekä kuljetusten ja saastumisen vähentämiseksi ja puhtaan ruoan saamiseksi että paikallisen yrittäjyyden tukemiseksi ja rahojen pitämiseksi omalla alueella. Lisäksi toivottiin perinneruokaa takaisin. Tämä liittyy nykyiseen perinteitä yleensäkin suosivaan suuntaukseen. Lähiruoan edistämi-

seen voivat osallistua niin maatala- ja jalostusyrittäjät kuin kaupungit, kunnat, ravintolat ja pitopalveluyrittäjätkin (kuva 11). Myös yksittäiset asukkaat, järjestöt ja koulut voivat osallistua toimintaan.

Kuva 11. Mahdollisia yhteistyökumppaneita ja hyötyjiä lähiruokaan liittyvässä toiminnassa.

Lähirooan kehittämiseen liittyvinä ideoina esitettiin maanviljelijöiden tuotteiden ja palvelujen suoramyynnin kehittämistä, esimerkiksi luomurinkejä, lähiruoan käyttöä kaupungin keittiöissä ja sitä, että yritykset ostaisivat elintarvikkeensa omalta alueelta. Myös lähiruokakampanja, joka keskittyy luomutuotteiden lisäämiseen, olisi mahdollinen. Kuluttajat ja lähiruuan tuottajat voivat tehdä muutakin yhteistyötä kuin olla myyjän ja asiakkaan roolissa. He voivat järjestää myös yhteisiä tapaamisia, retkiä ja seminaareja lähiruokaan liittyen.

FiktioCase

Lähiruoan ja käsitöiden markkinointi

Lähiruokaa ja paikallisia käsitöitä voidaan markkinoida monella tavalla ja siten saada tuotteille lisää ostajia ja toimintaan lisää kannattavuutta. Elintarvikkeiden osalta lähiruoka voi sisältää kasvatettujen vihannesten, juuristen, marjojen ja eläinkunnan tuotteiden lisäksi keruutuotteita, kuten sieniä ja marjoja. Näitä voidaan myös jalostaa pelkkää raaka-ainetta pidemmälle. Tärkeä asia on tuotteiden kokonaisimago, jota voidaan käyttää markkinointikeinona, kuten nykyisin esimerkiksi Reilun kaupan kahvia. Lähiruoan tai paikallisten käsitöiden tuottaja sitoutuu käyttämään paikallisia, hyviä raaka-aineita ja tuottamaan korkeaa laatua.

Myyntikanavat voivat olla vaihtelevia. Tuotteita tulisi saada myyntiin paikallisiin marketteihin, joissa kaikki paikalliset tuotteet olisivat yhdessä ryhmässä. Siten paikalliset ihmiset, jotka haluavat itselleen puhdasta alueen ruokaa tai viemisiksi paikallista käsityötä, löytäisivät tuotteet nykyistä helpommin. Sama pätee paikallisista tuotteista kiinnostuneisiin turisteihin.

Toinen mahdollinen täydentävä jakelutapa on myynti suoraan tiloilta tai muusta maaseudun myyntipisteestä. Tämä myyntitapa kannattaisi kohdistaa erityisryhmille, kuten turistien, työttömien, näkövammaisten tai muiden vastaavien isompien ryhmien retkille, joita varten paikan päällä kannattaa pitää henkilöä tuotteita myymässä. Esimerkiksi kaupunkilaiset voivat tulla joukolla järjestetylle ”ruoanhakumatkalle” maatilalle.

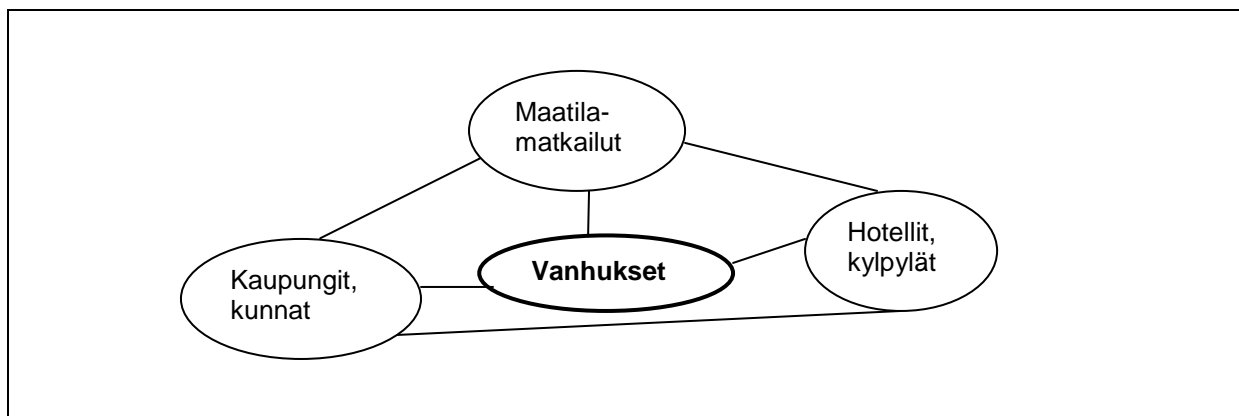
Kolmantena jakelutapana voisivat olla useampien tuottajien tilauslistat sovitussa myyntipisteissä tai Internetissä. Niihin halukkaat tilaajat kirjaisivat haluamansa tuotteen, nimensä ja yhteystietonsa sekä päivämäärän, milloin tuotetta haluavat. Mikäpä estäisi markkinoimasta paikallisia tuotteita myöskään verkostomarkkinoinnin tapaan? Tuotteista pidettäisiin esittelyjä sopivissa paikoissa, joissa ihmiset saavat mahdollisuuden lähemmin tutustua tuotteeseen ja tilata sitä myöhemmin kotiin toimitettavaksi.

Eri teemoja yhdistävissä hankkeissa toimivaa kumppanuutta

Parasta mahdollista maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusta on usein sellainen vuorovaikutus, jossa pystytään vastaamaan yhtä aikaa useaan maaseudulla ja kaupungissa ilmenevään tarpeeseen. Niissä mukana on toimijoita usealta taholta. Seuraavassa on esitetty sekä jo toteutettuja että vasta idean asteella olevia maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen mahdollisuuksia, joissa vastataan vähintään kahteen tarpeeseen tai teemaan kerrallaan.

Matkailu ja vanhuksset

- *Kaupunkien vanhuksille voitaisiin tarjota lomapaikkoja maaseudulla, vastaavasti maaseudun vanhuksille hemmottelulomia kaupunkihotelleissa ja kylpylöissä (kuva 12).*

Kuva 12. Esimerkkejä vanhuksiin liittyvän yhteistyön kumppaneista.

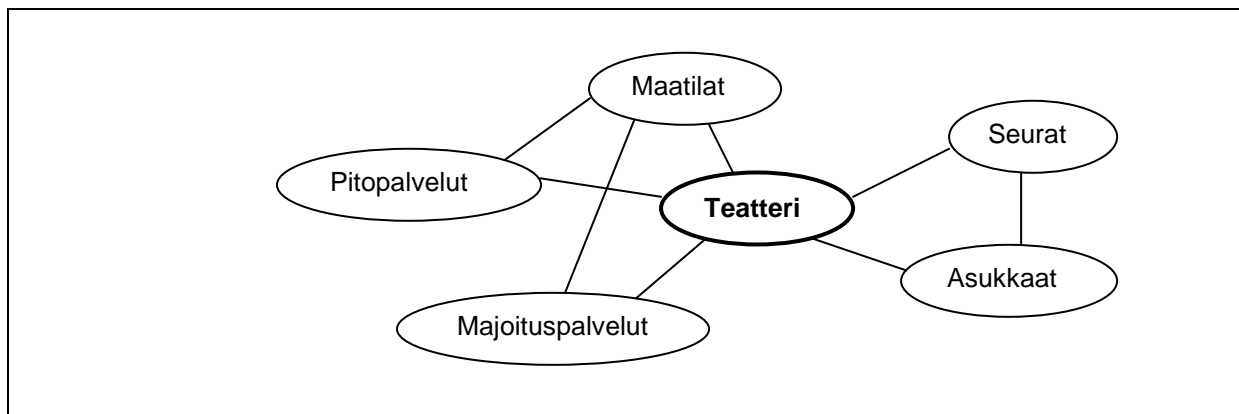
Matkailu ja lähiruoka

FiktioCase

Paikallisia nautintoja teatterissa

Teatterit voivat tehdä yhteistyötä alueen tilojen ja muiden elintarviketuottajien kanssa ja saada siten esityksiinsä lisämaustetta ja tunnelmaa. Teattereissa on useinkin näytelmiä, jotka jollain tavalla liittyvät teatterin alueeseen ja sen historiaan. Niissä on oivallinen mahdollisuus hyödyntää alueen osaamista joko itse esityksissä tai niiden väliajalla. Esityksiin löytyy varmasti alueelta osaavia kuoroja, tanssiryhmiä ja muita vastaavia taitajia, jotka voivat omalta osaltaan tuoda esitykseen lisää paikallisväriä. Myös lavasteita, kuten vanhoja esineitä, voidaan saada alueelta lainaksi tai alueen taitajat osaavat niitä tehdä alkuperäisen mallin mukaan.

Väliajalla tarjoilut voivat tulla alueen tuottajilta näytelmän teeman mukaan. Viini voi olla paikalliselta viinitalilliselta, juustot maitotilalta. Pula-ajasta kertovaan näytelmään saadaan varmasti alueelta tilauksesta vaikkapa petteleipävoileipiä tarjolle. Karjalasta kertovan näytelmän väliajalla suolaisena vaihtoehtona voi olla sultsinointa ja makeana mustikkakukkoa eli rättänä. Etenkin kauempaa tulleelle teatterissa kävijälle nämä paikalliset lisukkeet varmasti tarjoavat mieluisia elämyksiä. (kuva 13)

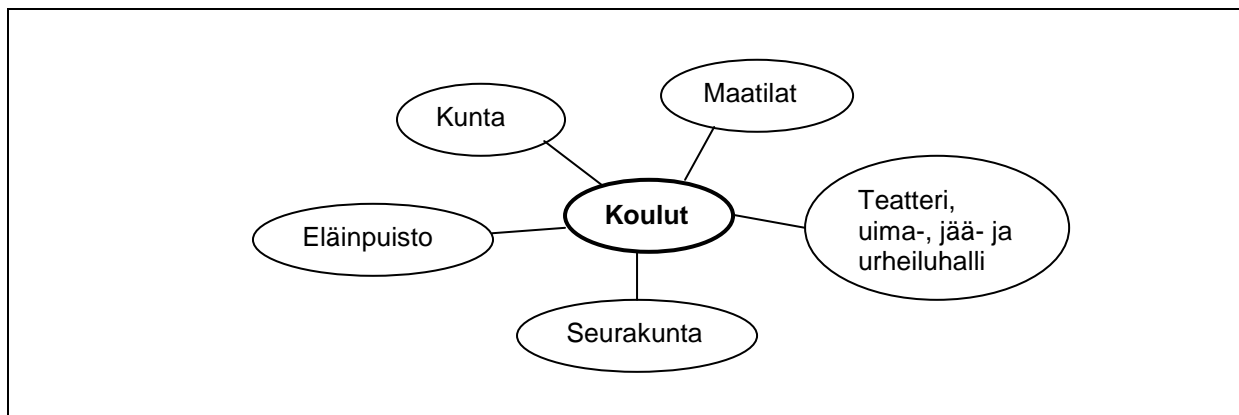

Kuva 13. Esimerkkejä teatteriin liittyvän yhteistyön kumppaneista.

Matkailu ja koulutus

- *Kaupunkikoululaisille voitaisiin järjestää ”seikkailu” maalla (voisi sisältää luontoretkiä ja vaelluksia), vastaavasti maalaislapsille voitaisiin esitellä kaupungin ihmeitä (taide ja kulttuuri). Myös teemoitettuja ”kulttuurivierailuja” voitaisiin järjestää: maaseudun lapset teatterimatkalle kaupunkiin, kaupunkilaisten navettaretki maaseudulle, marjamatka metsään, ratikkaretki pääkaupunkiin... Maaseutukoululaiset voivat vierailulla vaikkapa kaupungin uimahallissa, urheiluhallissa tai jäähallissa. (kuva 14)*
- *Voitaisiin järjestää pöllöretkiä yöksi maalle ja metsään sekä koululaisille että halukaille aikuisille.*
- *Voidaan järjestää maalaismarkkinat esim. koulun ja kunnan yhteistyössä. Niissä myytäisiin käsitöitä ja leivonnaisia.*
- *Kouluilla on yhteistyötä maaseudulle, esim. tutustuminen eläinpuistoon ja ystävyysjalkapallo-ottelu kunnan koulun kanssa.*
- *Kaupunkikoululla on Lapsi luonnossa -teema: Käyty luontopolulla, maalaiskunnan seurakunnan leirikeskuksesta 3 pv, tutustuttu mm. eläinpuiston eläimiin ja metsänistutukseen.*

- *Maalla on kulttuurireitti ala-asteille, tarkoituksena lisätä oppilaiden paikallis(historia)tuntemusta. EU-rahoituksella tehdään opetusmateriaalia, tutustutaan museoon yms.*

Kuva 14. Esimerkkejä kouluihin ja matkailuun liittyvän yhteistyön kumppaneista.

Matkailu ja yritystoiminta

- *Maaseudun yrityksiin voitaisiin saada kaupungista mansikanpoiminta- ja muuta sesonkityövoimaa/kiireapua. Kaupunkilaiset voisivat tulla tekemään esim. risusavottaa tai puukauppaa maalle.*

Markkinointi ja yritystoiminta

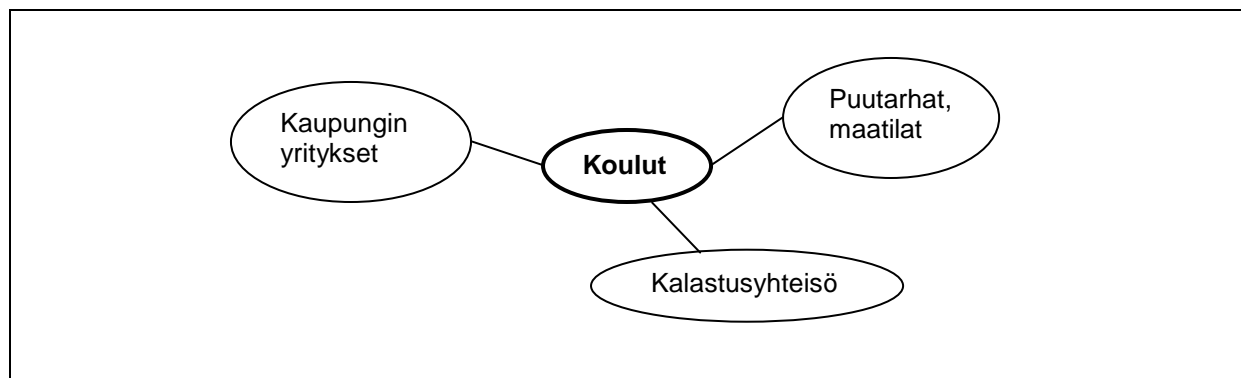
- *Etätyöpisteitä voisi perustaa kylille ja markkinoida yhdessä, keskittyä tietotyöntekoon.*

Julkiset palvelut ja yritystoiminta

- *Maalaiskunnassa autetaan kaupunkilaisia yrittäjiä ja niiksi aikovia, jotka suunnittelevat tuloa maalaiskuntaan. Etsitään, jopa rakennetaan, heille toimitiloja lunastusperiaatteella.*

Koulutus ja yritystoiminta

- *Opetuksessa teemana ovat vanhat ammatit. Sen takia eräänä vuonna on osallistuttu kalastusyhteisön nuottausreissulle. (kuva 15)*
- *Maaseudun yläasteelta on joka vuosi oppilaita TETissä kaupungissa.*
- *Koululla on maaseutumainen ympäristö, joten on vierailtu puutarhoissa ja maatiloilla, esim. herne- ja vadelma-aikaan. On käyty tutustumassa maanviljelykseen.*
- *Kulttuurirahasto on rahoittanut alueellisen projektin, jonka kautta alueen asutus, elinkeinot ym. tulevat kaikille tutuiksi. Siinä on tehty työkirja, joka laitetaan nettiin ja jota seudun koulut saavat käyttää.*

Kuva 15. Esimerkkejä kouluihin ja elinkeinoelämään liittyvän yhteistyön kumppaneista.

FaktaCase

Maatalousleirikoulu

Kaupungissa sijaitsevan koulun oppilaat ovat viettäneet maatalousleirikouluun naapurikunnan kylässä sijaitsevalla maatilalla jo kahden vuoden ajan ja toimintaa aiotaan jatkaa myös tulevaisuudessa. Koulun oppilaat ovat syksyisin viisi päivää töissä luomutilalla muun muassa keräämässä sen satoa ja tutustumassa navettaan. Oppilaat ovat asuneet tämän viikon teltoissa tilan pihalla. Koululaiset ovat olleet tyytyväisiä, kun ovat saaneet opinnoissaan kosketuksen käytäntöön. Esimerkiksi biologian opit ovat tulleet paljon läheisemmiksi. Tilan omistaja on myös ollut tyytyväinen, koska hän on saanut lisäapua sadonkorjuujalle. Lisäksi koululaiset ovat olleet kesätöissä tilalla mansikoita poimimassa kerätäkseen rahaa leirikoulumatkaansa varten.

Lapset, nuoret ja yritystoiminta

- *Peruskouluilla ja päiväkodeilla on päivän mittaisia luokkaretkiä maatilamatkailuyrityksiin. Lapset saavat siten kokea jotain sellaista, mikä ei kaupungissa ole mahdollista.*

Asukkaat, nuoret ja lapset

- *Opetetaan puutarhaviljelyä (marjat, vihannekset, hedelmät, yrtit tms.) kaupunkilaisille 4H-kerholaisten kautta.*

Asukkaat ja koulutus

- *Koulujen musiikkiesitykset ja näytelmät tuovat kylälle ihmisiä.*
- *Kaupungin urheiluseura teki suunnistusradan koulun maastoon. Seura käytti sitä pari viikonloppua itsekin. Sitten se jäi koululle.*

Asukkaat ja julkiset palvelut

- *4H-kerho, kaupunki ja kyläen ihmiset voivat yhdessä tarjota palveluja kylälle.*
- *Kunta antaa järjestöille avustusta toimintaan ja toimitiloihin.*
- *Kunta järjestää järjestöjen kanssa yhteisiä tapahtumia, leirejä ja kursseja. Järjestetty esim. kansainvälinen työleiri, jossa eri maiden nuoret kunnostivat nuorisotaloa ja myllyä.*
- *Kunta ja kyläyhdistys ovat tehneet yhteistyötä kylän kehittämis- ja kunnallistekniikka-asioissa ja koulujen kunnostamisessa.*

Asukkaat, yritystoiminta ja julkiset palvelut

- *Seurakunnalla on ollut hanke, jossa on edistetty kaupungin taajama-alueen (ongelma-alue, työttömyyttä yms.) ja erään kylän yhteistyötä, mm. pyritty työllistämään ihmisiä työllistämistuella.*

FiktioCase

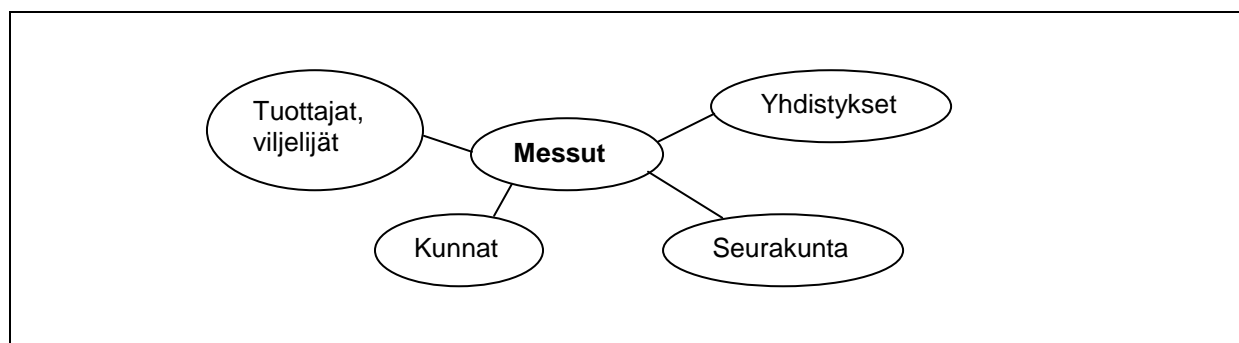
Tapahtumakoordinointia Internetin avulla

Tällä hetkellä maaseudulla ja kaupungeissa järjestettävät tapahtumat voivat mennä pahastikin päällekkäin, jolloin molemmat tapahtumat kärsivät osallistujapulasta. Kaikki hyötyisivät, jos olisi olemassa yhteinen tietopankki, josta näkisi, milloin alueella tai jopa muualla Suomessa on tapahtumia tai miksi ajankohdaksi niitä suunnitellaan.

Tällainen tietopankki voitaisiin rakentaa Internetiin. Kyseessä olisi kaksitasoinen maksuton palvelu, jossa on kalenterit sekä suunnitteilla oleville että toteutettaville tapahtumille. Palvelun ei-julkinen osa olisi suunnittelukalenteri, johon palveluun rekisteröityneet tapahtumajärjestäjät voisivat ilmoittaa, mitä aikovat järjestää ja koska. Lisäksi siellä olisi järjestäjien yhteystiedot esillä, jotta jotain toista tapahtumaa järjestävät tahot voisivat tarvittaessa olla yhteydessä ja keskustella esimerkiksi mahdollisuuksista ajankohdan muutoksiin tai yhteistyöhön tapahtumien merkeissä. Joskushan voi olla hyväkin, että tietyt tapahtumat järjestetään samaan aikaan. Sen jälkeen, kun oma tapahtuma-ajankohta on varmistunut, sen voisi siirtää julkiseen kalenteriin kaikkien tietoon. Kalenterissa olisi jako tapahtumaryhmien ja alueiden mukaan. Jotta kalenteri tulisi mahdollisimman laajaan käyttöön ja jotta se siis olisi mahdollisimman hyödyllinen, se ei saisi olla maksullinen. Kalenterin ylläpitäjänä voisi siten olla maakunta tai jokin muu laajempi taho.

Asukkaat, yritystoiminta ja markkinointi

- *Joka vuosi järjestetään elomessut: elinkeinoelämän ja 3:n sektorin esittelypaikka. Mukana ovat mm. maaseudun tuottajat, yhdistykset (kuten partiolaiset), viljelijät, etanan tuottajat. Ympäristökunnat ovat mukana omilla osastoillaan. (kuva 16)*
- *Seudulla on messutoimintaa, jossa yrittäjät, seurakunta ja kunnat ovat mukana.*

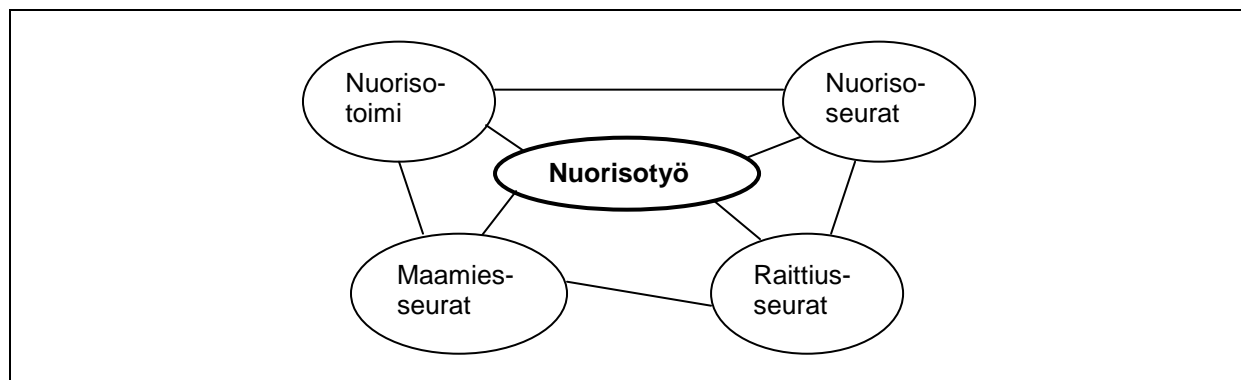
Kuva 16. Esimerkkejä markkinointiin liittyvän yhteistyön kumppaneista.

Asukkaat, nuoret ja julkiset palvelut

FaktaCase

Järjestöyhteistyötä

Kunnan nuorisotoimi tekee alueen järjestöjen kanssa yhteistyötä tapahtumien ja harrastustoiminnan järjestämiseksi myös keskustan ulkopuolelle. Tärkeitä yhteistyöjärjestöjä ovat muun muassa nuorisoseurat, raittiusseurat ja maamiesseurat. Niiltä saadaan käyttöön tiloja, kuten seurojen taloja. Tapahtumiin osallistuu nuorisotoimesta yksi työntekijä sekä kylästä vapaaehtoisia.

Kuva 17. Esimerkkejä nuorisotyöhön liittyvän yhteistyön kumppaneista.

YHTEENVETO – TEORIASTA KÄYTÄNTÖÖN

Maaseudun ja kaupungin välillä on jatkuvaa vuorovaikutusta. Se on niin jokapäiväistä elämää, että harvoin tulemme edes sitä ajatelleeksi. Kaupunkilaiset esimerkiksi syövät maalla tuotettua ruokaa, viettävät viikonloppuja mökillä maalla, käyvät poimimassa marjoja. Maaseudun asukkaat puolestaan käyvät töissä ja ostoksilla kaupungissa, hakevat sieltä kulttuuripalveluja tai etsiytyvät opiskelemaan kaupunkiin. Lisäksi monissa harrastuksissa käydään yli maaseutu-kaupunki-rajain. Näissä yhteyksissä voidaan puhua yksilön arjen vuorovaikutuksesta. Kaikki edellä mainitut vuorovaikutusmuodot koskettavat suuria joukkoja yksilöitä. Kyseessä on niin sanottu laaja vuorovaikutus.

Maaseudun ja kaupungin laajan vuorovaikutuksen lisäksi tarvitaan myös suppeampaa vuorovaikutusta. Se ei kosketa niin suuria ihmisjoukkoja kuin laaja vuorovaikutus, mutta on ensiarvoisen tärkeää maaseutu-kaupunki-suhteelle. Ilman tällaista kumppanuussuhdetta osapuolet vieraantuvat yhä kauemmas toisistaan. Suppea vuorovaikutus käsittää aktiivisia yhteistyö- ja kumppanuusjärjestelyjä maaseudun ja kaupungin vuorovaikutussuhteen parantamiseksi.

Tähän saakka vuorovaikutuksen kehittämiseksi synnytyissä suppean vuorovaikutuksen hankkeissa on keskitytty tavaroiden ja palvelujen siirtämiseen maalta kaupunkiin tai päinvastoin. Näin on asia esimerkiksi suurimmassa osassa lähiruoka- ja matkailuhankkeita, kaupunkilaisista pyritään saamaan maaseudun asiakkaita. Pyrkimys aitoon yhteistyöhön tai kumppanuuteen, jossa molemmat osapuolet hyötyvät, on vielä vähäistä. Osittain tämä johtuu ehkä maaseutu-kaupunki-vuorovaikutuksen käsitteen vaikeudesta ja konkreettisten kumppanuusideoiden puutteesta. Toisaalta on myös niin, että maaseudun ja kaupungin välistä vuorovaikutusta on, mutta sitä ei vain osata nimetä tai mieltää vuorovaikutukseksi.

Suomessa maaseutu ja kaupungit eivät eroa yhtä paljon toisistaan kuin esimerkiksi muualla Euroopassa, joten yhteistyön esteetkin ovat oletettavasti matalampia. Onhan Suomi OECD:n mittapuun mukaan lähes kokonaan pelkkää maaseutua (Kaupungin ja maaseudun vuorovaikutustyöryhmä 2002: 7). Käytännössä maaseutu-kaupunkiakselissa on kuitenkin kuilu, Suomi on vaarassa jakautua kahtia – maaseutuihin ja kaupunkeihin –, jollei yhteistyöhön panosteta tosissaan. Myös tässä tutkimuksessa tuli osin esiin hyvinkin stereotyyppisiä käsityksiä: kaupungeissa on palveluja ja kulttuuria, kun taas maaseudulta saa lähinnä luonnonrauhaa. Kuitenkin maaseudulla on runsaasti erilaisia palveluja sekä kulttuuritarjontaa, kuten kesäteatteria, museoita ja musiikkitapahtumia. Vastaavasti kaupungissakin voi levätä ja rentoutua. Maaseudun asukkaiden ja kaupunkilaisten vastakkainasettelua tulisikin vähentää ja näkökulmia lähentää. Asenteiden muokkaaminen ja ennakkoluulojen karsiminen on tarpeen.

Maaseudun ja kaupungin toimijoiden asenteissa ja yhteistyössä on kyse vaikeasti katkaistavasta kierteestä. Asenteet pysyvät epäluuloisina, koska toista osapuolta ei tunneta ja koska asenteet ovat epäluuloiset, ei myöskään tehdä yhteistyötä. Sama kierre toimii myös toiseen suuntaan: yhteistyön puute johtaa siihen, ettei tunneta ja että asenteet ovat epäluuloiset. Viral-

lisesti yhteistyön vähyys kaadetaan taloudellisten resurssien puutteen syyksi, vaikka todellisuudessa yhteistyön perinteet puuttuvat, ei ole totuttu tekemään yhteistyötä. Yhteistyön hyötyjä ei nähdä, koska ilman kannustavia esimerkkejä ei osata ajatella uudella tavalla. Yhteistyön esteiden madaltaminen ja purkaminen vaativatkin aktiivisia toimijoita ja toimenpiteitä.

Jotta vuorovaikutuksen sisältämät mahdollisuudet saataisiin hyödynnettyä, olisi aktiivisesti pyrittävä nimenomaan molempia osapuolia hyödyttävään yhteistyöhön. Vain toista osapuolta hyödyttävät yhteistyömuodostelmat eivät kannata pitkälle. Kun vuorovaikutuksessa on win-win-tilanne, on molemmilla osapuolilla aito halu ja motivaatio toimia. Hyödyn ei kuitenkaan tarvitse olla molemmille osapuolille samanlaista, joskus parasta vuorovaikutusta saattaa olla jopa se, että toinen saa haluamansa palvelun ja toinen elinkeinonsa. Hyöty voi kuitenkin olla myös esimerkiksi ideoita ja tiedonvaihtoa, sosiaalista kanssakäymistä, taloudellisia säästöjä, mahdollisuus suuremman tapahtuman järjestämiseen, väliaikaista apu-voimaa tai mahdollisuus kokea jotain uutta. Vuorovaikutuksesta saatavat hyödyt voivat olla joko kovia taloudellisia hyötyjä ja säästöjä tai niin sanotusti ”pehmeitä” hyötyjä, kuten tiedon vaihtoa, yhteisöllisyyden lisääntymistä, virkistystä tai muuta lähinnä henkistä hyötyä.

Yksin vuorovaikutus on mahdotonta. Siihen tarvitaan aina kumppani. Joskus riittää, että kumppaniksi saa toisen saman alan järjestön, yrityksen tai muun tahon. Jos yhteistyö rajoittuu omansa kaltaisten kanssa työskentelyyn, monta hyvää mahdollisuutta jää kuitenkin käyttämättä ja monta tarvetta täyttämättä; toiminta on kovin yksipuolista. Parhaisiin tuloksiin pääsemiseksi tarvitaan laajapohjaista yhteistyötä, jossa kukin osapuoli voi keskittyä omiin vahvuuksiinsa. On pyrittävä toimijakohtaisesta toiminnasta tarvepohjaiseen toimintaan. Tämä tarkoittaa sitä, että toiminnalla (etenkin hankkeilla) on tavoiteltava tiettyihin olemassa oleviin tarpeisiin vastaamista. Tarpeen löydyttyä siihen pyritään vastaamaan horisontaalisesti eli etsimällä sopivat yhteistyökumppanit, joiden kanssa tähän tarpeeseen voidaan parhaiten vastata. Tämä toimintatapa vaatii enemmän kuin perinteinen tapa olla yhteistyössä ”tuttujen” kanssa, mutta se myös antaa enemmän. Joskus vuorovaikutuksen lisääntyminen saattaa johtaa hyvinkin läheiseen yhteistyöhön, kuten kuntaliitoksiin, mutta näin ei välttämättä ole. Molempia osapuolia hyödyttävää yhteistyötä voidaan tehdä myös ilman organisatorisia tai hallinnollisia muutoksia.

Valmiille paketeille ja uudentlaisille toimintaratkaisuille on kysyntää usealla alalla, esimerkiksi koulutuksessa, lähiruoan alalla, matkailussa ja muussa yritystoiminnassa. Tarvetta maaseudun ja kaupungin väliseen vuorovaikutukseen löytyy lisäksi asukkaiden sosiaalisesta kanssakäymisestä, vanhuksien palveluista, lapsiin ja nuoriin liittyvästä toiminnasta, julkisten palvelujen tehostamisesta ja markkinoinnista. Hyviin hankkeisiin on myös rahoitusta tarjolla. Aloitteentekijöistä sen sijaan on puutetta.

Aktiivisuus ei ole kuitenkaan täysin kadonnut. Muun muassa maaseudun perinteinen yhteisöllisyys ja maaseudun palvelujen vähenemisestä johtuva oma-aloitteisuuden tarve on johtanut siihen, että maaseudun ihmisillä on kaupunkilaisia enemmän kokemusta omaehtoisesta alhaal-

ta ylöspäin lähtevästä alueen kehittämisestä. Myös toimintaryhmätyö ja muu vastaava maaseudun kehittäminen ovat edistäneet kokemusten muodostumista. Nyt tätä kokemusta ja toimintatapaa kannattaisikin levittää maaseudulta kaupunkiin. Samoin kaupungin erikoisosaimista kannattaa tuoda maaseudulle.

Maaseutu-kaupunki-vuorovaikutuksen aloitteentekijä voi olla kuka tahansa: yritys, kunta, seura, yhdistys, tavallinen asukas. Riittää, että hänellä on hyvä, toteuttamiskelpoinen idea ja tahtoa sen läpiviemiseen. Olisitko juuri sinä se, joka tarttuu härkää sarvista ja lähtee kehittämään uutta ideaa tuotteeksi yhteistyössä muiden kanssa?

LÄHTEET

- Euroopan komissio (1999). ESDP Euroopan aluesuunnittelun ja aluekehityksen suuntaviivat.
- Harisalo, Risto (1988). Aivoriivi ideointitekniikkana ja sen johdannaiset: raportti luovan työkentelyn tekniikoista kunnallishallinnossa. Tampere: Tampereen yliopisto. 53 s.
- Katajamäki, Hannu, Pekka Hunnako, Petri Kahila, Jarmo Palm & Mikko Valtakari (2001). Vaikea maaseutupolitiikka. Havaintoja maaseutupolitiikan käytännöistä. Vaasan yliopisto. Levón-instituutti. Julkaisu No 90. 71 s.
- Kaupungin ja maaseudun vuorovaikutustyöryhmä (2002). Kaupungin ja maaseudun vuorovaikutus politiikaksi. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 4/2002.
- POMO+-toimintaryhmät ja niiden kehittämissuunnitelmien toteuttaminen 2001–2006 – toimeenpanoasiakirja (2001). Maa- ja metsätalousministeriö. MMM:n julkaisuja 10/2001.
- Schmidt-Thóme, Kaisa (2002). ESDP ja kaupungin ja maaseudun vuorovaikutus – Suomalainen näkökulma. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 5/2002.
- Suomen Leader+-ohjelma (2001). Maa- ja metsätalousministeriö. MMM:n julkaisuja 9/2001.
- 4h-liitto. <URL:<http://www.4h-liitto.fi>>.

LIITE 1**HAASTATTELUTEEMAT**

Pyydämme teitä pohtimaan teemoja työn, kaupallisen toiminnan, vapaa-ajan, harrastusten ja kulttuurin näkökulmista.

Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus käytännössä:

- ❖ Mitä käytännön sovelluksia *tiedät* maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksesta omalla alueellasi?
- ❖ Minkälaisia käytännön sovelluksia maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksella *voisi olla*? (Ajattele ai-
hetta laajasti)
- ❖ Minkälaisia maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen käytännön toimenpiteisiin tai hankkeisiin *olisi*
tarvetta?
 - yleensä?
 - omalla alueellasi?
- ❖ Millä käytännön toimilla vuorovaikutusta voitaisiin edistää?
 - kenen tehtävä se olisi?
 - mikä taho toimisi aloitteen tekijänä?
- ❖ Mitkä ovat suurimmat *esteet* vuorovaikutuksen kehittämiseksi/lisäämiseksi?
 - yleensä?
 - omalla alueellasi?

Hyöty- ja kumppanuusasetelma:

- ❖ Mitä maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksesta hyötyy
 - maaseutu?
 - kaupunki?
- ❖ Voivatko molemmat osapuolet hyötyä tasapuolisesti maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksesta?
 - miten?

LIITE 2**IDEAPÄIVÄN OHJELMA**

- 8.30 Tervetuloa
- päivän tarkoitus ja tausta
- 8.45 Esittely
- 9.15 ”Ideariihi”
- ideoidaan yhdessä, mitä maaseudun ja kaupungin toimijoiden käytännön yhteistyö voisi olla
- 9.45 Kahvitauko
- 10.15 Keskustelu
- keskustellaan saatujen ideoiden pohjalta ja kehitellään niitä eteenpäin
- 11.15 Parhaiden ideoiden valinta ja jatkokehittely
- 12.25 Loppupuheenvuoro
- 12.30 Lounas

LIITE 3**IDEAPÄIVÄ KÄYTÄNNÖN HANKEIDEOIDEN JA TOIMIJOIDEN YHTEISTYÖN SYNNYTTÄMISEKSI**

Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusta edistäviin hankkeisiin tarvitaan yleensä toimijoita sekä maalta että kaupungista. Lisäksi toimijoiden olisi hyvä olla useammalta taholta, kuten esimerkiksi kouluista, järjestöistä, yrityksistä ja kunnista. Tällöin saadaan luotua monipuolisia hankkeita, joihin kullakin taholla on annettavana omaa panostaan ja erityisosaamistaan. Siksi hankkeiden suunnittelu on hyvä aloittaa kutsumalla mahdollisimman monen tahon toimijoita yhteen keskustelemaan ja ideoimaan.

Varsinainen ideapäivä voi edetä alla esitetyn mallin mukaisesti. Toimintatapaa testattiin tutkimushankkeen aikana ja sen huomattiin synnyttävän sekä vilkasta keskustelua että runsaasti ideoita. Ensisilmäyksellä saattaa näyttää siltä, että keskustelun eri vaiheisiin on varattu turhan paljon aikaa. Käytännössä aikaa kuitenkin kuluu vähintäänkin oheisessa suunnitelmassa esitetyn verran. Muutoin ideoita ei ehditä käsitellä tarpeeksi hyvin. Jotta keskustelu sujuisi luontevasti, sopiva keskusteluryhmän koko olisi noin 10–15 henkeä.

Puhetta johtaa puheenjohtaja, jota avustaa ajankäytön hallinnassa ja ideoiden kirjaamisessa ainakin yksi sihteeri. Varsinaisen ideapäivän päätteeksi lounaan jälkeen tai muuna päivää pian seuraavana ajankohtana olisi tärkeää koota osallistujat uudelleen yhteen suunnittelemaan, miten saaduista parhaista ideoista lähdetään yhdessä tekemään totta: miten käytännössä edetään ja kuka vastaa mistäkin.

Tervetuloa (15 min)

- käynnistetään päivän aivotoiminta alkukahveilla
- kerrataan päivän tarkoitus kaikille osallistujille

Esittely (45 min)

- kukin tutustuu vieruskumppaniinsa ja esittelee hänet muulle joukolle (15 min tutustumista + 30 min esittelyä)
- esittelyn näkökulmana maaseutu-kaupunki-vuorovaikutus, näin saadaan hyvä lähtökohta loppupäivän työskentelylle ja tutustutaan toisiinsa

”Ideariihi” (45 min)

- kukin osallistuja kirjoittaa lapulle omia ideoitaan maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen hankkeeksi (2/hlö). Sen jälkeen lappu kiertää seuraavalle henkilölle, joka jälleen kirjoittaa lapulle 2 omaa ideoansa. Kyseessä voi olla täysin uusi idea tai lapulle jo olevien variaatio. Näin jatketaan ringissä seuraavalle kunnes kaikki laput käyneet kaikilla. Haluttaessa voidaan lappuja kierrättää kaksikin kierrosta. Ideoiden keksimiseen ja kirjaamiseen varataan noin 2–3 minuuttia. Tarkoituksena on kirjata lapuille kaikki villit ja puolinaisetkin ideat. Ideoiden keksimisen pohjana haluttaessa voidaan käyttää keskustelutilaisuuden kutsujan keksimiä ideoita tai tässä raportissa esitettyjä ideoita. Ne kirjataan kiertävien idealappujen ensimmäisiksi ideoiksi ja myös ne osallistuvat myöhempään keskusteluun ja äänestykseen.

- kaikki ideat kirjataan fläpille ja numeroidaan. Jos mahdollista, tässä vaiheessa olisi hyvä pitää tauko, jonka aikana sihteeri ja puheenjohtaja käyvät kaikki ideat läpi, poistavat täysin päällekkäiset ja yhdistelevät samantapaisia ideoita. Tämä selvästi parantaa myöhemmän vaiheen äänestystuloksen oikeellisuutta. Tähän on kuitenkin varattava vähintään tunti aikaa. Jos se ei onnistu, ideoita voidaan yhdistellä seuraavassa vaiheessa, kun ideoista keskustellaan.

Keskustelu ja parhaiden ideoiden valinta (60 min)

- jokaisesta fläpille kirjatusta ideasta keskustellaan ja ideaa kehitellään toimivammaksi. Tarkoituksena on, että kaikki tietäisivät, mitä kullakin idealla tarkoitetaan ja mahdolliset päällekkäiset ideat voitaisiin yhdistää. (50 min)

- äänestetään noin 10 parasta ehdotusta (10 min) joko kirjallisesti tai suullisesti eli jokainen nimeää mielestään 10 parasta ideaa ja ilmoittaa niiden numeron. Kunkin idean saamat äänet lasketaan.

Parhaiden ideoiden jatkokehittäminen (75 min)

- jatkokehittellään parhaita ehdotuksia konkreettisiksi hankeaihoiksi: ketkä voisivat olla toimijoita ja kohteita, mitä tavoitellaan, miten, kuka tekee mitään, mistä rahoitus voitaisiin saada jne.

Lounas

- samanhenkisen seuralaisen löytäneet voivat keskustella yhteistyökuvioista

Jatkopalaveri

- jatketaan ideoiden työstämistä ja toteuttamista myöhemmin sovittavana ajankohtana. Paikalle voidaan kutsua myös muita sellaisia osapuolia, joita kehitetyt hankeideat koskevat ja joista voi olla hyötyä hankkeiden toteuttamisessa. Jos on saatu aikaan useita hankeideoita, joissa mukana olisivat eri toimijat, voidaan ryhmä jakaa useampaan alaryhmään.